

Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut.

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Rättsavdelningen

Beslutad 2021-03-12

Innehåll

Förkortningar	6
Sammanfattning.....	7
Läsanvisningar	8
1 Inledning	9
2 När betalar Försäkringskassan ut en förmån?	10
2.1 Dagersättning	10
2.1.1 Vad är dag ersättning?	10
2.1.2 När betalas dag ersättning ut?	11
2.1.3 Avrundningsregler	11
2.1.4 Metodstöd – dag ersättningar	12
3 Avdrag för skatt.....	13
3.1 Metodstöd – om du ska betala ut en skattepliktig förmån manuellt	13
3.2 Förmåner, bidrag och ersättningar som inte är skattepliktiga	14
3.3 Skattepliktiga förmåner, bidrag och ersättningar	17
3.4 Skatteformer	19
3.4.1 A-skatt	19
3.4.2 F-skatt	19
3.4.3 F-skatt med villkor, så kallad FA-skatt	19
3.4.4 Särskild A-skatt, så kallad SA-skatt	20
3.5 Försäkringskassan är skyldig att göra avdrag för preliminär skatt.....	20
3.5.1 Huvudinkomst.....	21
3.5.2 Övriga inkomster	21
3.5.3 Allmänna skattetabeller	22
3.5.4 Särskilda skattetabeller för dag ersättningar.....	22
3.5.5 Särskild skatteta bell för aktivitetsstöd	22
3.5.6 Ersättningar som grundar sig på näringsverksamhet	22
3.5.7 Skatt på utbetalning för retroaktiv tid.....	22
3.5.8 Metodstöd – skatt på utbetalning för retroaktiv tid	23
3.5.9 Rättelser av dag ersättning för innevarande kalenderår	24
3.5.10 Frivillig höjning av skatteavdrag	25
3.5.11 Förhöjt skatteavdrag vid utmätning eller konkurs	26
3.5.12 Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av preliminär skatteavdrag, jämkning	26
3.5.13 Metodstöd – Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av skatteavdrag, jämkning	26
3.6 Särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst.....	27
3.7 Försäkringskassans återbetalning av preliminär skatt	27
3.8 Eftergift och skatt.....	28
3.9 Fordran och skatt	28
3.10 Särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands	28
3.11 Metodstöd – särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands	30
3.12 Dubbelbeskattning.....	31
3.13 Gränsgångare	31
4 Avdrag vid ordinarie utbetalningar	32
4.1 Avdragsordning	32

4.2	Skatt	32
4.3	Institutionsvistelse	32
4.3.1	Tid när vissa förmåner inte betalas ut	34
4.3.2	När den försäkrade ska betala för institutionsvistelsen	36
4.4	Kvittning	39
4.5	Utmätning	39
4.5.1	Avvikelse rapportera till Kronofogden	42
4.5.2	Metodstöd – avvikelse rapportera till Kronofogden	43
4.6	Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 574/72 eller förordning 987/2009	43
4.7	Överenskommelse om avdrag	44
4.8	Statligt tandvårdsstöd	44
5	Avdrag vid utbetalning av retroaktivt beviljade förmåner	45
5.1	Avdragsordning	45
5.2	Sammanträffande av förmåner	45
5.2.1	Vilka perioder ska samordnas?	47
5.2.2	När är en ersättning retroaktivt beviljad?	48
5.2.3	Vilka förmåner ska samordnas?	48
5.2.4	När någon av ersättningarna ges ut delvis	49
5.2.5	Ärendena ska inte rekonstrueras	49
5.2.6	Kan felaktigt utbetald ersättning samordnas?	49
5.2.7	Kommuniceringsskyldighet enligt förvaltningslagen	50
5.2.8	Restbelopp	50
5.2.9	Ersättningar utanför SFB	52
5.2.10	Livränta	53
5.2.11	Metodstöd – samordning mellan förmåner	59
5.2.12	Metodstöd – samordning mellan underhållsstöd och etableringstillägg	60
5.3	Begäran från socialnämnden enligt 107 kap. 5 § SFB	62
5.3.1	För vilken tid får ersättning betalas ut till socialnämnden?	64
5.3.2	När är en ersättning retroaktivt beviljad?	67
5.3.3	Flödesschema	68
5.3.4	Försäkringskassan underrättar socialnämnden	69
5.3.5	Socialnämndens begäran	70
5.3.6	Kommunicering av uppgifter som har tillförts ärendet genom socialnämnden eller Försäkringskassan	71
5.3.7	Till vem och när Försäkringskassan ska kommunicera och till vem beslut ska skickas	72
5.3.8	Försäkringskassans beslut till socialnämnden	72
5.3.9	Missad utbetalning till socialnämnden	73
6	Betalningsmottagare	74
6.1	Huvudregel	74
6.2	Ställföreträdare	74
6.3	Rättshandlingsförmåga	74
6.4	När ska ersättningen betalas på nytt?	75
6.5	Utbetalning av socialförsäkringsförmån till annan än den försäkrade med stöd av fullmakt	76
6.5.1	Hur ska en fullmakt se ut?	77
6.6	Utbetalning till en person som är försvunnen	77
6.7	Den försäkrade har avlidit	78

6.7.1	Metodstöd kontoregistrering på dödsbo	79
7	Utbetalningssätt	80
7.1	Utbetalning till konto är huvudregeln	80
7.2	Metodstöd – utbetalning till konto är huvudregeln	81
7.2.1	Metodstöd – returhantering	81
7.2.2	Metodstöd – inbetalningar	81
7.2.3	Metodstöd – avtal om betalning via bank	81
7.2.4	Metodstöd – etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg ...	81
7.3	Utbetalning till en person som bor eller vistas utomlands	82
7.3.1	Levnadsintyg	83
7.3.2	Metodstöd – levnadsintyg	84
7.4	Metodstöd – IBAN	85
8	Vem får beskedet om utbetalning?	87
8.1	Grundregel	87
8.2	Metodstöd – när skickar Försäkringskassan utbetalningsbesked?	87
8.2.1	Om den försäkrade inte vill ha utbetalningsbeskedet	87
8.3	Den försäkrade har en ställföreträdare	88
8.3.1	Omyndig (underårig)	88
8.3.2	God man	88
8.3.3	Förvaltare	88
8.3.4	Fullmäktig	88
8.3.5	Annan ställföreträdare	88
8.4	Den försäkrade har ingen fast adress	88
9	Arbetsgivardeklarationer och kontrolluppgifter	90
9.1	Ändrade regler från 1 januari 2019	90
9.2	I några situationer ska kontrolluppgift lämnas	90
9.3	Arbetsgivardeklaration på individnivå	90
9.4	Försäkringskassan är skyldig att meddela betalningsmottagaren	91
9.4.1	Ändring av uppgifter	92
9.5	Metodstöd – kontrolluppgifter och månatlig arbetsgivardeklaration på individnivå	93
9.5.1	Metodstöd – kontrolluppgifter till och med beskattningsår 2018	93
9.5.2	Metodstöd – månatlig arbetsgivardeklaration på individnivå från och med beskattningsår 2019	93
9.5.3	Metodstöd – ”skrivfel”	94
9.5.4	Metodstöd – bokföring och öppna poster	94
10	Preskription och överlåtelseförbud	96
10.1	Preskription	96
10.2	Överlåtelseförbud	97
	Källförteckning	98

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
AvtL	Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
FB	Föräldrabalken
FKFS	Försäkringskassans författningssamling
FKRS	Försäkringskassans rättsliga ställningstagande
FÖD	Försäkringsöverdomstolen
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
PSF	Pensionsmyndighetens författningssamling
Prop.	Proposition
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RAR	Riksförsäkringsverkets allmänna råd
RÅ	Regeringsrättens årsbok, dvs. praxis från en äldre motsvarighet till HFD
SFB	Socialförsäkringsbalken
SFL	Skatteförfarandelagen (2011:1244)
SFS	Svensk Författningssamling
SINK	Lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta
UB	Utsökningsbalken

Sammanfattning

Denna vägledning behandlar reglerna för utbetalning av olika ersättningar som Försäkringskassan betalar ut. Vägledningen beskriver de författningar som reglerar hur och när Försäkringskassan ska göra en utbetalning. En utbetalning kan antingen vara löpande eller beviljas för retroaktiv tid. När det finns särskilda regler för en utbetalning som gäller retroaktiv tid beskrivs detta. I annat fall gäller de beskrivna reglerna för all utbetalning.

Reglerna om utbetalning omfattar tidpunkten för utbetalningen, olika avdrag som kan eller måste göras innan den försäkrade får ersättningen, vem som ska få ersättningen, hur ersättningen betalas ut samt frågor om levnadsintyg, månadsvis arbetsgivardeklaration på individnivå, kontrolluppgifter och preskription.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. Det finns också hänvisningar till Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden, interna styrdokument, förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör framför allt hur en ersättning ska beräknas.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enstaka ord och begrepp.

1 Inledning

En av de viktigaste uppgifterna för Försäkringskassan är att betala ut rätt ersättning i rätt tid till rätt person. Denna vägledning beskriver det regelverk som gäller för utbetalning av de olika förmåner, bidrag och ersättningar som Försäkringskassan administrerar.

Vägledningen försöker ge svar på frågor om

1. när en förmån betalas ut
2. vilken typ av skatteavdrag som är aktuellt
3. i vilken ordning olika avdrag måste göras
4. vem betalningen kan göras till
5. sättet för utbetalning
6. hur man gör en arbetsgivardeklaration på individnivå och när en kontrolluppgift ska utfärdas
7. preskriptionsfrågor
8. betalningar till personer som är bosatta utomlands
9. utbetalning på begäran av ett EU/EES land och Schweiz

Försäkringskassan gör utbetalningar till fysiska personer som omfattas av svensk socialförsäkring, till fysiska personer som inte omfattas av svensk socialförsäkring och till juridiska personer. Ibland ska betalningen göras till någon annan än den som har beviljats ersättningen. Det har inte gått att hitta någon term som täcker alla kategorier. Därför används ofta begrepp som exempelvis "den försäkrade" även om texten även avser personer som inte är försäkrade.

Förmånsspecifika regler finns i respektive förmånsvägledning. I den här vägledningen finns regler som gäller flera förmåner. Reglerna om utbetalning av yrkesskadelivränta är dock så speciella att de inte alls behandlas här. Vägledningen behandlar inte heller utbetalning av skadestånd.

2 När betalar Försäkringskassan ut en förmån?

Förmånsspecifika regler behandlas i respektive förmånsvägledning. Här behandlas regler som är gemensamma för flera förmåner.

Läs mer

Du kan läsa mer om brytdatum och utbetalningsdagar för respektive förmån på Försäkringskassans intranät Fia under Försäkring/Utbetalningar/Viktiga datum.

2.1 Dagersättning

2.1.1 Vad är dag ersättning?

1 § förordning om utbetalning av dag ersättningar från Försäkringskassan

Med dag ersättning avses i denna förordning följande förmåner enligt socialförsäkringsbalken:

1. graviditetspenning,
2. föräldrapenningsförmåner,
3. sjukpenning,
4. rehabiliteringspenning,
5. smittbärrpenning, och
6. närståendepenning.

Med dag ersättning avses även

1. dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga,
 2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser, och
 3. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.
-

Med dag ersättning avses följande förmåner:

- graviditetspenning
- föräldrapenning
- tillfällig föräldrapenning
- sjukpenning
- rehabiliteringspenning
- smittbärrpenning
- närståendepenning
- dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga
- aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser
- ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

2.1.2 När betalas dag ersättning ut?

2 § förordning om utbetalning av dag ersättningar från Försäkringskassan

Dag ersättning enligt 1 § första stycket 4 och andra stycket 2 betalas ut högst en gång i månaden om inte rehabiliteringen eller det arbetsmarknadspolitiska programmet slutförs dessförinnan.

Dag ersättning enligt 1 § första stycket 1–3, 5 och 6 samt andra stycket 1 betalas ut högst var fjortonde dag om inte ersättningsperioden tar slut dessförinnan.

Dag ersättning enligt 1 § andra stycket 3 betalas ut när ersättningsperioden har tagit slut.

Sjukpenning, förebyggande sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, graviditetspenning, föräldrapenningförmåner, smittbärarpenning, sjukpenning enligt statligt personskadeskydd, närståendepenning samt dagpenning enligt förordningen om förmåner till totalförsvarspliktiga betalas ut högst var fjortonde dag. Vanligen görs utbetalningen en gång i månaden eller vid ersättningsperiodens slut.

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning betalas ut högst en gång i månaden.

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, etableringstillägg och bostadersersättning beräknas och betalas ut av Försäkringskassan månadsvis i efterskott. (10 kap. 9 § första stycket förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser)

Etableringsersättning för deltagande i kartläggning och medverkan till upprättandet av en individuell handlingsplan får dock betalas ut oftare än månadsvis i efterskott. Detsamma gäller etableringstillägg och bostadersersättning som betalas ut under tiden för kartläggning och medverkan till upprättandet av en individuell handlingsplan. (10 kap. 9 § andra stycket förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser)

Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning enligt de bestämmelser som gällde fram till den 31 december 2017 betalas ut månadsvis i efterskott enligt 7 § förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd. Deltagaren väljer den första utbetalningsperioden med aktivitetsstöd/utvecklingsersättning. (7 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1996:24] för tillämpning av förordningen [1996:1100] om aktivitetsstöd, som gäller för ersättning som betalas för tid före den 1 januari 2018).

Rehabiliteringspenning betalas ut högst en gång i månaden om inte rehabiliteringen slutförs dessförinnan.

Ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön betalas ut när ersättningsperioden har tagit slut.

2.1.3 Avrundningsregler

När det uppkommer öresbelopp vid beräkning av sjukpenning, tillfällig föräldrapenning eller aktivitetsstöd ska Försäkringskassan runda av beloppet till närmaste hela krona, varvid 50 öre avrundas uppåt (28 kap. 10 § andra stycket SFB, 28 kap. 16 § andra stycket SFB, 13 kap. 35 § andra stycket SFB och 12 § RFFS 1996:24).

Örestal som uppkommer vid beräkning av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, etableringstillägg eller bostadsersättning ska avrundas till närmaste krontal. Om beräkningen slutar på 50 öre, ska beloppet avrundas uppåt till närmaste högre krontal. (9 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2017:6] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser)

2.1.4 Metodstöd – dag ersättningar

Utbetalning av dag ersättning sker vanligtvis en gång per månad. Ordinarie utbetalningsdagar för sjukpenning är 25:e, 26:e eller 27:e beroende på födelsedag. Ordinarie utbetalningsdag för tillfällig föräldrapenning och föräldrapenning är den 25:e. Ordinarie utbetalningsdag för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är den 26:e.

3 Avdrag för skatt

Detta avsnitt beskriver kort de generella skatteregler som gäller när Försäkringskassan betalar ut ersättning.

Läs mer

Ytterligare information finns i Skatteverkets föreskrifter, allmänna råd och meddelanden om vissa förmåner. SKV:s serie Föreskrifter, Allmänna råd och Meddelanden finns på www.skatteverket.se/rattsligvagledning.

Skattesystemet bygger på att den preliminära skatten betalas under samma kalenderår som man har inkomsten. Man kan inte själv välja att i stället betala in skatten i efterhand.

År 2012 slogs flera äldre skattelagar ihop till en ny lag, skatteförfarandelagen (2011:1244), SFL. Begreppet beskattningsår betyder inkomstår.

3.1 Metodstöd – om du ska betala ut en skattepliktig förmån manuellt

Om du ska betala ut en skattepliktig förmån manuellt och göra ett så riktigt skatteavdrag som möjligt behöver du som handlägger ärendet ta ställning till flera saker. Följande frågor kan användas som en checklista.

- Vilken skatteform är det? (läs mer i avsnitt 3.4)
- Är Försäkringskassan huvudutbetalare eller sidoutbetalare? (läs mer i avsnitten 3.5.1 och 3.5.2)
- Är det dagersättning eller månadsersättning? (läs mer i avsnitten 3.5.3 och 3.5.4)
- Avser ersättningen retroaktiv tid? (läs mer i avsnitt 3.5.7 och 3.5.8)
- Är utbetalningen för den retroaktiva tiden minst 50 000 kronor? (läs mer i avsnitt 3.6)
- Är egenföretagaren godkänd för F-skatt? (läs mer i avsnitt 3.4.2)
- Har egenföretagaren åberopat F-skatt? (läs mer i avsnitt 3.4.3)
- Har egenföretagaren själv betalat in skatt och du ska betala ut dagersättning? (läs mer i avsnitt 3.5.6)
- Vilka tabeller gäller vid avdrag för skatt? (läs mer i avsnitten 3.5.3–3.5.5 och 3.5.7)
- När ska du be den försäkrade vända sig till Skatteverket för att få en preliminär beräkning av skatten? (läs mer i avsnittet 3.5.11 och 3.5.12)
- När kan du tillmötesgå den försäkrades begäran om ändrat skatteavdrag? (läs mer i avsnitt 3.5.10)
- Finns det något beslut från Skatteverket? (läs mer i avsnitten 3.5.11 och 3.5.12)
- Ska du betala tillbaka preliminär skatt? (läs mer i avsnitt 3.7)
- Är den försäkrade bosatt utomlands? (läs mer i avsnitt 3.10 och 3.11)

3.2 Förmåner, bidrag och ersättningar som inte är skattepliktiga

8 kap. 6 § IL

Tillägg enligt [37 kap. 15 §](#) första stycket och [98 kap. 7 §](#) första stycket socialförsäkringsbalken är skattefria.

8 kap. 9 § IL

Följande bidrag enligt [socialförsäkringsbalken](#) är skattefria:

- barnbidrag,
- underhållsstöd,
- adoptionsbidrag, och
- efterlevandestöd.

8 kap. 10 § IL

Bostadsbidrag, bostadstillägg och boendetillägg enligt socialförsäkringsbalken samt kommunalt bostadstillägg till handikappade är skattefria.

8 kap. 13 § IL

Etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning till vissa nyanlända invandrare är skattefria.

8 kap. 16 § IL

Merkostnadsersättning enligt 50 kap. socialförsäkringsbalken och ersättning för merutgifter för resor enligt 27 kap. 5 § samma balk är skattefria.

8 kap. 17 § IL

Bidrag från Försäkringskassan till handikappade eller till föräldrar till handikappade barn för att skaffa eller anpassa motorfordon är skattefria. Om bidraget betalas ut till en näringsidkare för näringsverksamheten, tillämpas bestämmelserna om näringsbidrag i 29 kap.

8 kap. 19 § IL

Assistansersättningar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken och ekonomiskt stöd till utgifter för personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade är skattefria.

11 kap. 25 § IL

Dagersättningar och tillägg till sådana ersättningar, månadsersättningar, naturaförmåner, fälttraktamenten, befattningspenningar, utbildningspremier, utryckningsbidrag samt avgångsvederlag till totalförsvarspliktiga eller till de som genomgår militär utbildning inom Försvarmakten som rekryter ska inte tas upp.

Familjebidrag till totalförsvarspliktiga eller till rekryter som avses i första stycket ska tas upp bara om bidraget betalas ut i form av näringsbidrag. Familjebidrag anses tillfalla den totalförsvarspliktige, även om bidraget betalas ut till någon annan. Familjebidrag i form av näringsbidrag ska tas upp i inkomstslaget tjänst, om näringen bedrivs av en juridisk person eller av ett svenskt handelsbolag som den värnpliktige inte är delägare i, och i annat fall i inkomstslaget näringsverksamhet.

[...]

11 kap. 33 § IL

Utvecklingsersättning i form av dagpenning som lämnas till de ungdomar som deltar i arbetsmarknadspolitiska program ska inte tas upp.

11 kap. 35 § IL

Stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. ska inte tas upp om det lämnas till deltagare i

1. arbetslivsinriktad rehabilitering,
2. arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.

[...]

Följande ersättningar är inte skattepliktiga.

Dagersättning

- ersättning för merutgifter för arbetsresor
- särskilt bidrag för kostnader i samband med rehabiliteringsersättning
- utvecklingsersättning.

Månadsersättning

- ersättning enligt 36 kap. 18 § SFB (se 11 kap. 30 § IL, som citeras nedan).

Stöd till personer med funktionsnedsättning

- handikappersättning enligt äldre lagstiftning
- merkostnadsersättning
- assistansersättning
- bilstöd
- vårdbidrag enligt äldre lagstiftning (merkostnadsdelen).

Bidrag

- adoptionsbidrag
- barnbidrag
- förlängt barnbidrag
- flerbarnstillägg
- underhållsstöd
- familjebidrag till totalförsvarspliktiga utom i form av näringsbidrag
- bostadsbidrag
- bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning
- boendetillägg
- bostadsersättning.

Stöd till nyanlända

- etableringsersättning
- etableringstillägg
- bostadsersättning.

Tilläggsbetalningar

- Betalning av tillägg till sjukersättning efter avstämning av sjukersättning i form av steglös avräkning.
- Tilläggsbetalning efter avstämning av bostadsbidrag.

3.3 Skattepliktiga förmåner, bidrag och ersättningar

11 kap. 30 § IL

Följande ersättningar i samband med sjukdom m.m. ska tas upp om de grundar sig på förvärvsinkomst på grund av tjänst:

1. sjukpenning, rehabiliteringspenning och smittbärappenning enligt socialförsäkringsbalken,
2. sjukpenning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
3. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön, och
4. ersättningar enligt andra lagar eller författningar vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller i samband med militärtjänstgöring.

Vidare ska sådan sjukpenning och rehabiliteringspenning som avses i 28 a respektive 31 a kap. socialförsäkringsbalken tas upp.

Även sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken ska tas upp. Sådan ersättning som anges i 36 kap. 18 § samma balk ska dock inte tas upp.

11 kap. 31 § IL

Följande ersättningar enligt socialförsäkringsbalken i samband med vård ska tas upp:

1. föräldrapenningsförmåner,
2. närståendepenning, och
3. omvårdnadsbidrag.

11 kap 36 § IL

Följande ersättningar i samband med arbetslöshet ska tas upp:

1. dagpenning från svensk arbetslöshetskassa, och
2. aktivitetsstöd som betalas ut enligt bestämmelser som beslutats av regeringen eller av statlig myndighet till den som tar del av ett arbetsmarknadspolitiskt program och till andra som är likställda med dem när det gäller rätt till sådant stöd.

15 kap. 8 § IL

Följande ersättningar i samband med sjukdom m.m. ska tas upp, om de grundar sig på förvärvsinkomst på grund av näringsverksamhet:

1. sjukpenning, rehabiliteringspenning och smittbärappenning enligt socialförsäkringsbalken, och
 2. sjukpenning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.
-

11 kap. 37 § IL

Följande gäller för livräntor vid sjukdom eller olycksfall på grund av försäkringar som inte är trafikförsäkring, ansvarsförsäkring, obligatorisk försäkring enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller arbetsskadeförsäkring enligt socialförsäkringsbalken.

[...]

Andra livräntor på grund av personskada än sådana som avses i första stycket ska tas upp till den del de avser ersättning för förlorad inkomst som skulle ha tagits upp som intäkt eller för förlorat underhåll.

Följande förmåner räknas vid beskattningen som ersättning för arbete och är skattepliktiga.

Sjukersättning och aktivitetsersättning

- sjukersättning
- aktivitetsersättning

Sjukersättning och aktivitetsersättning består av två delar, inkomstrelaterad ersättning respektive garantiersättning. Båda är skattepliktiga.

Arbetsskadelivränta

- arbetsskadelivränta, egenlivränta.

Dagersättning

- föräldrapenning
- tillfällig föräldrapenning
- graviditetspenning
- sjukpenning
- närståendepenning
- smittbärarpenning
- rehabiliteringspenning
- aktivitetsstöd
- ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön
- dagpenning till totalförsvarspliktiga (lagtexten citeras i avsnittet om skattefri ersättning).

Stöd till personer med funktionsnedsättning

- vårdbidrag enligt äldre lagstiftning (dock inte den del som avser merkostnader)
- omvårdnadsbidrag.

Bidrag

- familjebidrag till rekryter i form av näringsbidrag (lagtexten citeras i avsnittet om skattefri ersättning).

Familjebidrag till rekryter i form av näringsbidrag

Familjebidrag ska bara tas upp som intäkt om bidraget har utbetalats i form av näringsbidrag. Om näringsverksamheten bedrivs av en juridisk person som den värnpliktige inte är delägare i ska näringsbidraget tas upp i inkomstslaget tjänst, och i

annat fall i inkomstslaget näringsverksamhet. Näringsbidrag ska beskattas. Om bidraget betalas ut till någon som är godkänd för F-skatt kommer dock skatteavdrag inte att göras. (se prop. 2010/11:165 s. 730)

Försäkringskassan ska alltså göra avdrag för preliminär skatt när utbetalningen görs till någon som inte är godkänd för F-skatt men inte när mottagaren är godkänd för F-skatt.

3.4 Skatteformer

Skatteformen avgör vilket skatteavdrag utbetalaren ska göra. Det finns två former för preliminär skatt. Den som bedriver näringsverksamhet kan vara godkänd för F-skatt och alla övriga har A-skatt, exempelvis anställda personer och pensionärer. Om personen har både inkomstlagen tjänst och näringsverksamhet kan Skatteverket besluta att de ska ha både A-skatt och F-skatt (FA-skatt). En persons skatteform kan också ändras under året om Skatteverket fattar ett nytt beslut. Skatteverket lämnar elektroniska uppgifter till Försäkringskassan en gång varje år om skatteform och vilken skattetabell som är tillämplig för samtliga personer i landet genom ett så kallat CSR-svar.

3.4.1 A-skatt

Skatteverket utfärdar och skickar i normalfallet ut en A-skattsedel endast på begäran. Anledningen till detta är att den övervägande delen av dem som har A-skatt får lön, ersättning etc. från utbetalare som får besked om de anställdas skatteform direkt från Skatteverket.

Om en person har A-skatt måste utbetalaren göra avdrag för preliminär skatt oavsett om personen har en skattsedel eller inte. Om det handlar om personens huvudinkomst och han eller hon trots begäran från Försäkringskassan inte har visat upp ett beslut om preliminär A-skatt ska Försäkringskassan dra av för preliminär skatt med tio procents förhöjning av skattebeloppet enligt skattetabellen (se 11 kap. 21 § SFL). För en juridisk person som har A-skatt ska Försäkringskassan dra av skatt med 30 procent vid utbetalning av ersättning för arbete (11 kap. 24 § SFL).

3.4.2 F-skatt

En person som uppger sig driva, eller ha för avsikt att driva, näringsverksamhet i Sverige kan ansöka hos Skatteverket om att bli godkänd för F-skatt. Näringsidkaren bestämmer själv om denne vill ha F-skatt eller inte. Ett godkännande gäller tills vidare om det inte återkallas av Skatteverket.

Den som är godkänd för F-skatt betalar normalt själv sin preliminära skatt genom att ha en debiterad preliminär skatt. I de fall som beskrivs i avsnitt 3.4.3 ska Försäkringskassan dock göra avdrag för skatt.

Den som inte är godkänd för F-skatt har automatiskt A-skatt. Det gäller till exempel löntagare och näringsidkare som inte vill ha F-skatt, eller om F-skatten är återkallad.

3.4.3 F-skatt med villkor, så kallad FA-skatt

FA-skatt innebär att en person samtidigt har både F-skatt och A-skatt (se 9 kap. 3 § SFL). Den som både har enskild firma och anställning ska ha ett godkännande för F-skatt med villkor, så kallad FA-skatt. Då drar arbetsgivaren av skatt och betalar arbetsgivaravgifter på lönen som vanligt, medan företagaren själv betalar skatten och egenavgifterna för sin näringsverksamhet. F-skatt får bara användas i näringsverksamhet.

Om en person har FA-skatt och inte åberopar sin F-skatt ska Försäkringskassan göra skatteavdrag för A-skatt enligt tabell.

Om personen har FA-skatt och skriftligen åberopar sin F-skatt ska Försäkringskassan normalt göra skatteavdrag med 30 procent.

3.4.4 Särskild A-skatt, så kallad SA-skatt

Den som bedriver näringsverksamhet och som inte är godkänd för F-skatt betalar sin debiterade preliminärskatt i form av särskild A-skatt (SA-skatt). Det gäller också för delägare i handels- och kommanditbolag och övriga som har inkomster som inte en arbetsgivare, bank eller någon annan gör skatteavdrag för. SA-skatt är ett komplement till A-skatt som inte kan kombineras med F-skatt. (Se 8 kap. 5 § SFL och Skatteverkets hemsida.)

3.5 Försäkringskassan är skyldig att göra avdrag för preliminär skatt

10 kap. 2 § SFL

Den som betalar ut ersättning för arbete, ränta, utdelning eller annan avkastning som är skattepliktig enligt inkomstskattelagen (1999:1229) ska göra skatteavdrag enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Skatteavdrag ska göras vid varje tillfälle då utbetalning sker.

Den som betalar ut kontant ersättning för arbete ska göra avdrag för *preliminär* skatt på skattepliktiga inkomster. Skatteavdrag ska göras vid varje tillfälle då utbetalning sker. De socialförsäkringsförmåner som är skattepliktiga räknas som ersättning för arbete i skattehänseende (jfr. 10 kap. 3 § SFL). Försäkringskassan ska alltså göra skatteavdrag när skattepliktiga socialförsäkringsförmåner betalas ut.

Eftersom skatteavdraget är preliminärt kan en person få kvarskaft på grund av olika omständigheter, som exempelvis att personen äger en fastighet eller får inkomster från flera utbetalare. Försäkringskassan kan, utom i de situationer som behandlas i avsnitt 3.5.11 alltid göra högre avdrag för preliminär skatt om en person så önskar. Om en person vill att Försäkringskassan ska göra ett lägre avdrag behövs ett beslut från Skatteverket om det.

Vilket skatteavdrag som ska göras beror på om Försäkringskassan är huvudutbetalare eller sidoutbetalare, vilken typ av ersättning som ska betalas ut och om det är fråga om en ordinarie utbetalning eller utbetalning för retroaktiv tid.

Försäkringskassan drar av skatt enligt följande:

- enligt Skatteverkets beslut,
- enligt skattetabell, eller
- med 30 procent.

(Se 10 kap. 2 § samt 11–12 kap. SFL)

Om Skatteverket har fattat beslut om skatteavdrag gäller detta i första hand.

Skatteverket beslutar vilken skattetabell som ska användas med ledning av var den försäkrade var folkbokförd den 1 november året före beskattningsåret (jfr 65 kap. 3 § IL). Underlagen för beräkning av skatt liksom skattebeloppen avrundas nedåt till hela kronor (22 kap. 1 § skatteförfarandeförordningen [2011:1261]).

Skatteavdrag ska inte göras på belopp som understiger 100 kronor (10 kap. 4 § första stycket 1 SFL) eller på sjukpenning m.m. enligt 15 kap. 8 § IL till en mottagare som debiterats preliminär skatt för beskattningsåret (10 kap. 5 § första stycket 2 SFL).

Läs mer

Vissa inkomster från Försäkringskassan ger inte rätt till skattereduktion för arbetsinkomster, så kallat jobbskatteavdrag. Det gäller exempelvis sjukpenning, föräldrapenning, sjukersättning, aktivitetsersättning och egen arbetsskadelivränta. Fullständig information om jobbskatteavdrag finns på www.skatteverket.se.

3.5.1 Huvudinkomst

Med huvudinkomst menas regelbunden ersättning till en fysisk person som utgör dennes huvudsakliga ersättning för arbete (jfr 11 kap. 3 § SFL).

När Försäkringskassan ska betala ut en ersättning och är skyldig att göra skatteavdrag måste Försäkringskassan först avgöra om det är fråga om utbetalning av huvudinkomst, det vill säga om Försäkringskassan är huvudutbetalare.

Om Försäkringskassan inte vet om det finns någon annan utbetalare som betalar ut högre ersättning för arbete under året kan Försäkringskassan anse sig vara huvudutbetalare.

Om den försäkrade uppger att Försäkringskassan inte är huvudutbetalare bör den försäkrade intyga skriftligt vem som är huvudutbetalare. Ett muntligt intygande kan godkännas om Försäkringskassan gör en anteckning om att den försäkrade har gett godtagbar information. Om den försäkrade inte svarar på en sådan begäran ska Försäkringskassan anse sig vara huvudutbetalare.

Att Försäkringskassan någon enstaka månad betalar ut ett högre belopp än huvudutbetalaren betyder inte att mottagaren får en ny huvudutbetalare. Även om Försäkringskassan inte ska betraktas som huvudutbetalare ska skatteavdraget för utbetalningar som avser retroaktiv tid vara enligt tabellen för engångsbelopp för att mottagaren inte ska få en skatteskuld. Se avsnitt 3.5.7 och RÅ 1988 ref. 43.

När Försäkringskassan är huvudutbetalare ska skatteavdrag göras enligt allmänna skattetabeller.

För dagersättningar och aktivitetsstöd gäller särskilda skattetabeller.

Exempel

När Försäkringskassan varje månad betalar ut en ersättning på 10 000 kronor till en person och utbetalare B varje månad betalar 20 000 kr till samma mottagare är B huvudutbetalare och Försäkringskassan sidoutbetalare.

3.5.2 Övriga inkomster

När Försäkringskassan inte är huvudutbetalare ska Försäkringskassan göra skatteavdrag med 30 procent såsom sidoutbetalare (11 kap. 20 § SFL). Det gäller till exempel regelbundna, men lägre ersättningar, eller enstaka utbetalningar av små belopp.

3.5.3 Allmänna skattetabeller

Skatteavdrag ska göras enligt allmänna skattetabeller från sådan ersättning som gäller en bestämd tidsperiod och betalas ut vid regelbundet återkommande tillfällen (11 kap. 2 och 17 § SFL).

Skattetabellerna fastställs av Skatteverket och uppdateras varje år. Det finns skattetabeller i hela krontal för de olika kommunala skattesatserna. Tabellerna är indelade i sex kolumner. Samma skatteavdrag kan förekomma i vissa inkomstskikt i fler än en kolumn. På www.skatteverket.se/skattetabeller finns en förklaring till varje kolumn.

3.5.4 Särskilda skattetabeller för dag ersättningar

Skatteverket tar även fram särskilda skattetabeller för dag ersättningar. Dessa tabeller gäller när Försäkringskassan gör preliminärt skatteavdrag från alla typer av dag ersättningar utom aktivitetsstöd. Tabellerna tas fram i olika procentsatser av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) och anger skatteavdragets storlek i procent. Uppdaterade skattetabeller för varje år finns på www.skatteverket.se/skattetabeller.

För att skatteavdraget ska bli så rätt som möjligt bör personer som får dag ersättning utbetalad under längre tid ansöka om ändrad beräkning av skatt, jämkning.

Dagpenning till totalförsvarspliktiga omfattas av jobbskatteavdraget. Det finns ingen skattetabell för detta, utan skatteavdraget följer skattetabellen för dag ersättningar. I Försäkringskassans arbetsgivardeklaration kommer det att framgå att denna dagpenning omfattas av skattereduktionen så att den slutliga skatten blir rätt beräknad. Den försäkrade kan också begära jämkning (ändring av preliminär skatt) hos Skatteverket.

3.5.5 Särskild skattetabell för aktivitetsstöd

Skatteverket har tagit fram en särskild skattetabell för ersättning från arbetslöshetskassa eftersom denna ersättning betalas ut fem dagar per vecka. Denna specialtabell används även för skatteavdrag på aktivitetsstöd eftersom aktivitetsstöd också betalas ut högst fem dagar per vecka. Tabellen är en löntagartabell (kolumn 5) som bygger på dagpenningbelopp i intervallet 65 – 1 500 kronor per dag. Tabellen finns inte på Skatteverkets hemsida utan Försäkringskassan får den elektroniskt från Skatteverket.

3.5.6 Ersättningar som grundar sig på näringsverksamhet

Enligt huvudregeln ska Försäkringskassan alltid göra avdrag för skatt. Det gäller dock inte om den försäkrade kan visa att han eller hon har F- eller SA-skatt och får sjukpenning, rehabiliteringspenning, smittbärappenning enligt SFB eller sjukpenning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring (10 kap. 5 § första stycket 2 SFL jf. m. 15 kap. 8 § IL). Skälet är att sådan ersättning anses ingå i underlaget för den skatt som redan debiteras den försäkrade. Skatteverket har då beslutat att den försäkrade själv ska betala preliminär skatt under året i form av F-skatt eller SA-skatt. Om det däremot inte finns något belopp i kolumnen för debitering av F-skatt eller SA-beskedet ska Försäkringskassan göra skatteavdrag med 30 procent.

Om mottagaren inte har F-skatt drar Försäkringskassan av skatt enligt de särskilda skattetabellerna för dag ersättning.

3.5.7 Skatt på utbetalning för retroaktiv tid

När Försäkringskassan är huvudutbetalare och betalar ut ersättningar för retroaktiv tid ska skatten dras av enligt de särskilda skattetabellerna för engångsbelopp. Det gäller

även om utbetalningen för den retroaktiva tiden delas upp på flera delutbetalningar. Skattetabellen ändras årligen och finns på Skatteverkets hemsida.

I tabellen läggs skattebeloppet för den retroaktiva tiden till de övriga inkomsterna under året. Skatteavdraget på utbetalningen för retroaktiv tid blir därför ofta högre än vid en vanlig månadsutbetalning.

I de fall Försäkringskassan ska göra en tilläggsutbetalning av en *dagersättning* eller rätta en betalning för tidigare år ska tabellen för engångsbelopp användas. Det gäller exempelvis när SGI höjs eller när en domstol beviljar en person dagsättning i efterhand.

För *aktivitetsstöd* är det på samma sätt engångstabell som gäller för skatteavdrag på ersättning för tidigare år, men årsbeloppet räknas då utifrån 22 dagar x aktivitetsstödet x tolv månader.

Om en person har fått försörjningsstöd och senare får rätt till ersättning för retroaktiv tid från Försäkringskassan som avser samma tid som försörjningsstödet har betalats ut, är det vanligt att socialnämnden begär återbetalning från Försäkringskassan enligt 107 kap. 5 § SFB. Om Försäkringskassans skatteavdrag blir för lågt riskerar personen att få restskatt. Det är därför särskilt viktigt att skatteavdraget blir så rätt som möjligt i sådana situationer.

Exempel

Urs får halv sjukpenning utbetald den 25 november 2019, för perioden 1–31 oktober 2019.

Utbetalningen redovisas i arbetsgivardeklarationen för november månad.

Urs skulle rätteligen få hel sjukpenning. Handläggaren gör en tilläggsutbetalning i december månad.

Tilläggsutbetalningen sker den 21 december 2019, för perioden 1–31 oktober 2019.

Tilläggsutbetalningen redovisas i arbetsgivardeklarationen för december månad.

3.5.8 Metodstöd – skatt på utbetalning för retroaktiv tid

Det här metodstödet beskriver vilka moment som är viktiga vid bedömning av skatteavdrag för utbetalning för retroaktiv tid.

Metodstöd – att tänka på

För att kunna läsa av tabellen måste du som handläggare göra en uppskattning av den anställdas sammanlagda ersättningar från Försäkringskassan under året. Om Försäkringskassan betalar ut ett belopp för retroaktiv tid samtidigt som en ordinarie utbetalning ska skatteavdraget på utbetalningen för den retroaktiva tiden beräknas på summan av beloppet för den retroaktiva tiden och årsinkomsten av det ordinarie månadsbeloppet. För den ordinarie utbetalningen drar Försäkringskassan av skatt som vanligt. Det blir alltså skatteavdrag enligt engångstabellen för den utbetalning som avser retroaktiv tid och skatteavdrag enligt ordinarie tabell för den ordinarie utbetalningen.

När Försäkringskassan ska betala ut en skattepliktig ersättning för retroaktiv tid med ett högt belopp behöver du som handläggare kontakta mottagaren, och be denne ansöka om jämkning av skatten hos Skatteverket och begära att skatten beräknas enligt bestämmelserna om ackumulerad inkomst i 66 kap. IL. Ett exempel på en sådan situation är om en förmån, efter lång tids prövning i domstol, beviljas för flera år tillbaka och Försäkringskassan ska verkställa domen. Ansökan om jämkning görs på blankett SKV4302 som finns på www.skatteverket.se/blanketter. Till ansökan ska beslutet om den retroaktiva utbetalningen som mottagaren har fått från Försäkringskassan bifogas. När Skatteverket har beslutat om skatteberäkningen och mottagaren av ersättningen har lämnat det beslutet till Försäkringskassan har du fullständiga uppgifter för att kunna göra ett så riktigt skatteavdrag som möjligt. Om den försäkrade inte kommer in med några uppgifter inom rimlig tid utifrån bestämmelserna i förvaltningslagen måste du dra av skatt utifrån de uppgifter som du har.

3.5.9 Rättelser av dagersättning för innevarande kalenderår

I ärenden där Försäkringskassan rättar till utbetalningar av dagersättningar eller aktivitetsstöd under innevarande kalenderår med anledning av exempelvis höjd SGI, ska det preliminära skatteavdraget göras enligt de särskilda skattetabellerna för dagersättningar respektive aktivitetsstöd.

Exempel

Uma har fått sjukpenning utbetald med en fjärdedels ersättning. Hon ringer till Försäkringskassan och säger att hon är beviljad hel sjukpenning och Försäkringskassan ser att Uma har fått för litet sjukpenning och lovar att rätta till utbetalningen. Handläggaren gör en ny utbetalning genom att bokföra om den tidigare utbetalningen (minus bruttobelopp, plus skattebelopp, minus nettobelopp) och sedan registrera en ny utbetalning på rätt bruttobelopp och skatteavdrag på hela bruttobeloppet enligt dagersättningstabellen. Den tar hänsyn både till Umas SGI och att det blir en hel ersättning. Den nya utbetalningen ser ut så här

1/4 sjukpenning	–756 (brutto)	+235 (skatt)	= –521 kr (netto)
1/1 sjukpenning	+3 024 (brutto)	–938 (skatt)	= +2 086 kr (netto)
Summa att betala ut:	+ 2 268 (brutto)	–703 (skatt)	= +1 565 kr (netto)

Enligt bokföringslagen (1999:1078) får en felaktig utbetalning inte tas bort, utan ska korrigeras på ett synligt sätt.

Exempel

Ursula har fått aktivitetsstöd med 223 kronor per dag. Försäkringskassan har gjort skatteavdrag med 48 kronor per dag enligt den särskilda skattetabellen. Ursulas aktivitetsstöd höjs senare till 320 kronor per dag med retroaktiv verkan. Försäkringskassan gör då en utbetalning för den retroaktiva tiden och drar skatt enligt ordinarie tabell med 72 kronor per dag.

Försäkringskassan gör en ny utbetalning genom att bokföra om den tidigare utbetalningen (minus bruttobelopp, plus skattebelopp, minus nettobelopp) och registrerar sedan den rätta utbetalningen med skatteavdrag på hela bruttobeloppet.

Den nya utbetalningen blir så här:

Den första utbetalningen:-	223 (brutto)	+ 48 (skatt)	= - 175 kr (netto)
Rättelse:	+ 320 (brutto)	- 72 (skatt)	= + 248 kr (netto)
Summa att betala ut:	+ 97 (brutto)	- 24 (skatt)	= + 73 kr (netto)

Arbetsgivardeklaration på individnivå medför ingen ny hantering för tilläggsutbetalningar. Tilläggsutbetalningen påverkar personens arbetsgivardeklaration den månad som tilläggsutbetalningen sker (enligt kontantprincipen). Tilläggsutbetalningen *påverkar inte* tidigare arbetsgivardeklaration, utan är bara ett tillägg.

3.5.10 Frivillig höjning av skatteavdrag

11 kap. 22 § SFL

Om den som tar emot ersättning för arbete begär det, ska utbetalaren göra ett förhöjt skatteavdrag från huvudinkomsten. Utbetalaren ska göra avdrag med det begärda beloppet senast från och med det första utbetalningstillfället som infaller två veckor efter begäran.

Utbetalaren får inte göra skatteavdrag enligt första stycket om Skatteverket har omprövat ett beslut om preliminär A-skatt på begäran av ett konkursbo eller Kronofogdemyndigheten enligt 66 kap. 15 §.

Den försäkrade kan komma överens med sin arbetsgivare eller annan huvudutbetalare om att denne ska göra ett förhöjt skatteavdrag. Ett exempel är att den försäkrade ber att Försäkringskassan gör ett avdrag med en viss procentsats eller ett visst belopp förutom tabellavdraget vid varje utbetalningstillfälle. Detta är den enda situationen när Försäkringskassan får tillmötesgå den försäkrades begäran om ändrat skatteavdrag eftersom avdraget då är högre än vad som gäller enligt skattetabell eller enligt beslut från Skatteverket. Den försäkrade kan när som helst begära att det frivilligt förhöjda skatteavdraget ska upphöra.

Det är bara huvudutbetalaren som är skyldig att tillmötesgå den försäkrades begäran om ett förhöjt skatteavdrag. Försäkringskassan måste i dessa fall börja dra preliminär skatt enligt det förhöjda skatteavdraget senast från och med det första utbetalningstillfället som infaller sedan två veckor gått efter det att Försäkringskassan fått anmälan.

Om en försäkrad har begärt ett förhöjt skatteavdrag hos Försäkringskassan är det viktigt att det förhöjda skatteavdraget också gäller när den försäkrade beviljas en ny ersättning. Det kan exempelvis vara en försäkrad som får sjukpenningen utbytt mot sjukersättning.

Försäkringskassan måste i dessa fall alltid kontakta den försäkrade och kontrollera om det förhöjda skatteavdraget ska gälla även i fortsättningen.

Om Skatteverket har beslutat om ett lägre skatteavdrag än enligt tabell kan den försäkrade själv begära att beslutet inte ska tillämpas.

3.5.11 Förhöjt skatteavdrag vid utmätning eller konkurs

Om den försäkrade är försatt i konkurs eller har utmätning och beslutet om preliminär skatt har omprövats på begäran av konkursboet eller Kronofogdemyndigheten, får Försäkringskassan inte tillmötesgå en begäran om förhöjt skatteavdrag. Detta gäller om Försäkringskassan är huvudutbetalare, men inte om Försäkringskassan är sidoutbetalare. Att beslutet om preliminär skatt har omprövats betyder att Skatteverket har fattat beslut om jämkning av skatten. Dessa bestämmelser har kommit till för att förhindra att en gäldenär begär ett för högt skatteavdrag och på så sätt förhindrar eller fördröjer konkursen eller utmätningen.

Metodstöd

Den som ska göra en utbetalning och det finns en begäran om förhöjt skatteavdrag eller den som handlägger ett skatteärende kan kontakta Skatteverket för att ta reda på om Skatteverket har fattat något jämningsbeslut och vad beslutet i så fall säger. Om Skatteverket har fattat ett jämningsbeslut ska Försäkringskassan kontakta den försäkrade och förklara att det inte går att göra ett högre skatteavdrag.

3.5.12 Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av preliminärt skatteavdrag, jämkning

Om Skatteverket har beslutat om särskild beräkningsgrund, jämkning, ska Försäkringskassan inte göra skatteavdraget enligt tabell. Särskild beräkningsgrund innebär att skatteavdrag under ett kalenderår ska göras endast på inkomsten minskad eller ökad med viss procentandel av inkomsten. Beslut om särskild beräkningsgrund för skatteavdrag fattas av Skatteverket redan innan första skatteavdraget för beskattningsåret ska göras.

Skatteverket kan också besluta om ändrad beräkning av skatteavdrag via omprövning (se 66 kap. SFL). Detta beslut ska den försäkrade visa upp för Försäkringskassan. Detta är särskilt viktigt när Försäkringskassan ska betala ut en hög ersättning för retroaktiv tid.

3.5.13 Metodstöd – Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av skatteavdrag, jämkning

När den försäkrade har flera utbetalare (t.ex. både Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan) och får en förmån under lång tid kan den försäkrade få kvarskatt.

Det beror på att den som betalar ut huvudinkomsten gör skatteavdrag enligt tabell för just den inkomsten. Övriga utbetalare ska dra av 30 procent i skatt och då kan skatteavdraget totalt sett bli för lågt.

Om den försäkrade vill undvika det kan han eller hon begära ändrad beräkning för skatteavdrag, så kallad jämkning, hos Skatteverket.

En jämkning ska leda till att den preliminära skatten stämmer bättre överens med den slutliga skatten. Om den försäkrade inte har jämkning rättas skatten till i samband med deklaration året därpå.

För att Försäkringskassan ska göra ett lägre avdrag för skatt än vad som framgår av skattetabellen måste det finnas ett beslut om det från Skatteverket. Om den försäkrade

däremot vill att Försäkringskassan ska göra ett högre avdrag för skatt behövs inget beslut från Skatteverket, utan den försäkrade kan då be Försäkringskassan dra ett visst belopp extra varje månad.

Om den försäkrade ansöker och får ett beslut, ska han eller hon skicka Skatteverkets beslut om skatteberäkningen till Försäkringskassan. I så fall ska Försäkringskassan göra skatteavdrag med viss procent av inkomsten i enlighet med Skatteverkets beslut.

3.6 Särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst

En ackumulerad inkomst är en inkomst som hänför sig till minst två år men som beskattas vid ett tillfälle. På grund av att den statliga skatten är progressiv (skattesatsen ökar vid stigande inkomst) för fysiska personer och dödsbon kan inkomsten medföra en högre skatt än om den beskattats successivt under de år som den hänför sig till. (Se 66 kap. IL)

Syftet med reglerna om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst är att lindra skatteeffekterna. Observera att beräkningen bara gäller den statliga inkomstskatten.

Detta krävs för en särskild skatteberäkning:

- utbetald inkomst ett år som avser minst två år
- omfattar inkomstslagen tjänst eller näring
- den ackumulerade inkomsten måste vara minst 50 000 kronor
- den beskattningsbara inkomsten måste överstiga den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt med minst 50 000 kronor. Skiktgränserna för respektive år redovisas på www.skatteverket.se.

Den ackumulerade inkomsten fördelas på en genomsnittsinkomst för de år på vilka inkomsten ska fördelas. Om inkomsten ska fördelas på exempelvis tio år, sker genomsnittsberäkningen för inkomsterna de senaste tio åren. Detta gäller oavsett vilka år den ackumulerade inkomsten egentligen hänför sig till. Se vidare "Skatteregler för privatpersoner", blankett SKV 330.

Observera att den som vill få skatten beräknad på detta sätt själv måste begära det hos Skatteverket, både i samband med utbetalningen för retroaktiv tid och i samband med deklarationen.

3.7 Försäkringskassans återbetalning av preliminär skatt

10 kap. 20 § SFL

Om den för vars räkning skatteavdrag har gjorts kan visa att ett avdrag har gjorts med för högt belopp och beloppet ännu inte har betalats in till Skatteverket, ska den som har gjort skatteavdraget skyndsamt betala tillbaka mellanskillnaden mot kvitto.

Återbetalning som grundas på ett beslut om preliminär A-skatt i samband med konkurs eller utmätning ska göras till konkursboet respektive Kronofogdemyndigheten.

Försäkringskassan ska betala tillbaka preliminär skatt om en person kan visa att Försäkringskassan har gjort avdrag med för högt belopp. En förutsättning är att Försäkringskassan inte har betalat in beloppet till Skatteverket. Personen ska få ett

skriftligt besked om återbetalningen där det tydligt framgår att det återbetalade beloppet avser skatt. Särskilda regler gäller om personen är i konkurs eller har utmätning.

En situation där detta kan bli aktuellt är när Försäkringskassan har gjort skatteavdrag enligt skattetabell, trots att Försäkringskassan har fått ett beslut om ändrad beräkning men inte hunnit följa, eller av misstag inte har beaktat det.

Vid månatlig arbetsgivardeklaration på individnivå är det bara möjligt att betala tillbaka skatt under samma månad som utbetalningen gjordes, det vill säga fram till att underlaget har redovisats till Skatteverket.

Efter att skatten har redovisats till Skatteverket kan inte Försäkringskassan betala tillbaka den. Den försäkrade får i stället ansöka om ändrad beräkning hos Skatteverket. Det gäller även om avdraget är ett frivilligt höjt skatteavdrag.

3.8 Eftergift och skatt

När Försäkringskassan eller en förvaltningsdomstol beslutar att efterge ett återkrav av en skattepliktig förmån ska eftergiftsbeloppet beskattas som inkomst under det år som eftergiften beviljas.

Läs mer

Se Skatteverkets ställningstagande 2011-05-05 dnr 131 302727-11/111. Se vidare om eftergift i vägledning 2005:3, *Återkrav*.

3.9 Fordran och skatt

Om Försäkringskassan har uttömt krav- och indrivningsåtgärder kan fordringsärendet avskrivas utan att nedskrivningen beskattas som inkomst. Detta kan exempelvis gälla dödsbon, ackordsuppgörelser, förlikningar, preskription och skuldsanering.

Läs mer

Se vidare vägledning 2005:2, *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

3.10 Särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands

När en person är bosatt utomlands beskattas inkomster från arbete i Sverige och inkomster från statlig anställning, pensioner samt socialförsäkringsersättningar med särskild inkomstskatt (SINK-skatt). Skatten är en statlig *definitiv* källskatt på 25 procent. De inkomster som beskattas enligt SINK behöver inte deklarerars, men man kan välja att deklarerar och beskatta inkomsterna på vanligt sätt trots att man är bosatt utomlands.

Ansökan om beslut om särskild inkomstskatteredovisning kan göras av såväl mottagare som utbetalare av ersättning. Skatteverket kan också på eget initiativ fatta beslut. Både utbetalare och mottagare av ersättning får del av beslutet. Finns inte något beslut om SINK-skatt ska utbetalaren av ersättning dra vanlig preliminär skatt.

När Skatteverket har beslutat att en person ska beskattas enligt SINK, ska Försäkringskassan hantera betalningen enligt metodstödet i avsnitt 3.11.

För pensionsersättning (utom barnpension), sjukersättning och aktivitetsersättning finns det ett fribelopp (5 § första stycket 4 SINK). Detta betyder att skatt tas ut på det totala

beloppet av uppräknade ersättningar när totalbeloppet är mer än en tolfedel av 0,77 gånger prisbasbeloppet varje kalendermånad.

Fribeloppet är gemensamt för både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Därför måste Försäkringskassans handläggare veta om Pensionsmyndigheten har gjort en utbetalning och i så fall hur stor del av fribeloppet som har använts.

3.11 Metodstöd – särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands

Det här metodstödet beskriver hanteringen av avdrag för särskild inkomstskatt när den försäkrade får förmåner från både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Metodstödet beskriver också beräkningen och hanteringen av gemensamt fribelopp för båda myndigheterna.

Exempel

Ilse bor i Tyskland. Hon har sjukersättning från Försäkringskassan med 5 900 kronor per månad under år 2018. Från Pensionsmyndigheten har hon efterlevandepension i form av förlängd omställningspension med 1 080 kronor per månad under år 2018.

Skatteverket har beslutat att Ilse ska betala SINK-skatt. I bilden *Kommande utbetalning* kan man se om den andra myndigheten har en förmån där ett gemensamt fribelopp ska gälla.

Ilse's sammanlagda ersättning från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för de förmåner som fribelopp ska beräknas på är 6 980 kronor. Fribeloppet för år 2018 är $0,77 \times 45\,500/12$ eller 2 920 kronor per månad.

$6\,980 - 2\,920$ kronor = 4 060 kronor som SINK-skatten ska räknas på. Skatten blir då $4\,060$ kronor \times 25 procent = 1 015 kronor.

Om Försäkringskassan använder hela fribeloppet i samband med utbetalningen av sjukersättning så måste Pensionsmyndigheten dra 25 procent i SINK-skatt på hela sin utbetalning.

Om Pensionsmyndigheten betalar ut pensionen innan sjukersättningen betalas ut och använder en del av fribeloppet, kan Försäkringskassan använda resterande fribelopp. Fribeloppet ska användas på totalbeloppet av de ersättningar som räknas upp.

Om det är Försäkringskassan som först betalar ut sjukersättning på 5 900 kronor kommer fribeloppet att dras av från sjukersättningen:

$5\,900 - 2\,920 = 2\,980$ kronor är sjukersättningen efter att fribeloppet har dragits. På den summan ska Ilse betala 25 procent i definitiv skatt som blir 745 kronor.

När Pensionsmyndigheten sedan betalar ut omställningspension dras 25 procent i skatt på hela beloppet. $1\,080 \times 25$ procent = 270 kr.

Ilse's totala skatt blir $745 + 270 = 1\,015$ kronor per månad.

Om det i stället är Pensionsmyndigheten som betalar ut pensionen (1 080 kr brutto) innan sjukersättningen betalas ut, kommer fribeloppet först att dras av från pensionen. I sådana fall dras ingen skatt från pensionen. Resterande fribelopp ($2\,920 - 1\,080$) dras av från sjukersättningen (5 900 kr brutto) före skatteavdraget på 25 procent skatt. På sjukersättningen dras då 1 015 kronor i skatt per månad.

3.12 Dubbelbeskattning

Dubbelbeskattning innebär att en och samma person beskattas för samma inkomst i två eller flera länder. Det finns svenska regler som helt eller delvis kan undanröja den dubbla beskattningen. Utöver de svenska reglerna finns det skatteavtal. Dessa är överenskommelser med andra länder. Ett skatteavtal fördelar rätten att beskatta en inkomst mellan två eller flera länder och förhindrar att inkomster beskattas dubbelt. Skatteverket tar i sina beslut hänsyn till reglerna som ska hindrar att inkomster beskattas dubbelt.

En lista över vilka skatteavtal som Sverige träffat med andra länder finns på Skatteverkets hemsida.

3.13 Gränsgångare

Med gränsgångare menas en person som är bosatt i en gränskommun och pendlar till sitt arbete i en gränskommun i det andra landet. Kommunerna i respektive land behöver inte gränsa till varandra. Reglerna innebär förenklat att gränsgångarens inkomst av anställning beskattas endast i hemvistlandet (bosättningslandet). Personer som bor i Sverige och arbetar i Danmark omfattas dock endast i undantagsfall av gränsgångarreglerna. Personer som är bosatta i Danmark omfattas inte alls av gränsgångarbestämmelserna.

I det nordiska skatteavtalet finns särskilda regler för gränsgångare. Försäkringskassans ersättningar omfattas inte av de särskilda gränsgångarbestämmelserna i det nordiska skatteavtalet. Det finns dock andra regler i det nordiska skatteavtalet som bestämmer hur beskattningsrätten fördelas mellan länderna när Försäkringskassan betalar ut ersättningar som ska beskattas.

4 Avdrag vid ordinarie utbetalningar

Detta kapitel beskriver i vilken ordning Försäkringskassan ska göra avdrag och grunden för dessa avdrag. Information om indragning av en förmån finns i respektive regler och vägledning för förmånen. I slutet av kapitlet finns ett avsnitt som behandlar statligt tandvårdsstöd.

4.1 Avdragsordning

Försäkringskassan ska göra avdrag i denna ordning:

1. skatt
2. institutionsvistelse
3. Försäkringskassans beslut om kvittning
4. utländsk fordran
5. utmätning
6. överenskommelse med den försäkrade om avdrag.

4.2 Skatt

Först ska preliminär skatt dras av enligt SFL. Se vidare kapitel 3.

4.3 Institutionsvistelse

106 kap. 2 § SFB

I detta kapitel finns bestämmelser om när ersättning enligt denna balk inte lämnas, begränsas till sitt belopp eller betalas ut till någon annan under tid när en person är häktad, är intagen i anstalt, vårdas på institution eller av någon annan anledning än sjukdom är omhändertagen på det allmännas bekostnad eller fullgör plikttjänstgöring.

Vidare finns i detta kapitel bestämmelser om när en person under sådan tid som anges i första stycket ska betala för sitt uppehålle genom att den handläggande myndigheten gör avdrag från ersättningen.

Många socialförsäkringsförmåner är avsedda att täcka mottagarens levnadskostnader. När en person vistas på en institution där de allmänna levnadskostnaderna helt eller delvis täcks av det allmänna finns det ofta ett minskat behov av ett allmänt ekonomiskt stöd till försörjningen. (Prop. 2001/02:164 s. 30.)

Om en person är häktad, är intagen i anstalt, vårdas på institution, av någon annan anledning än sjukdom är omhändertagen på det allmännas bekostnad, eller om en person fullgör plikttjänstgöring, kan olika åtgärder vidtas med personens ersättning. Det kan även bli aktuellt att personen får betala för sitt uppehålle genom avdrag från ersättningen.

Institutionsvistelse kan avse något av följande:

- personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt,
- häktade personer, samt
- personer som verkställer sluten ungdomsvård eller genomgår kontraktsvård.

(Prop. 2001/02:164 s. 1)

Med kontraktsvård menas när en person på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453). Det innebär att allmän domstol har beslutat att omvandla ett utdömt fängelsestraff till samhällstjänst eller vård. Vården är behandling för den dömda enligt en upprättad behandlingsplan som han eller hon har åtagit sig att följa.

Läs mer

I förmånsvägledningarna behandlas regler som gäller enbart en förmån.

Läs mer

De situationer med omhändertaganden som kan bli aktuella enligt denna paragraf behandlas även i 7 kap. 2 § SFB, se vidare vägledning 2004:6, *Statligt personskadeskydd*.

När anses någon vara häktad eller intagen på anstalt?

106 kap. 3 § SFB

Om inte något annat särskilt anges ska den som är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt eller annars på det allmännas bekostnad är omhändertagen, och som olovligen avviker från placeringen, vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel fortfarande anses som häktad, intagen respektive omhändertagen.

Det som föreskrivs i första stycket ska också gälla den som vistas utanför anstalt med anledning av permission.

I vissa fall anses en försäkrad som häktad, intagen eller omhändertagen även om han eller hon faktiskt är någon annanstans. Om en person är omhändertagen men avviker så ska Försäkringskassan fortfarande göra avdrag för institutionsvistelse. Detsamma gäller om personen har permission.

Om någon får ersättning för en del av en månad

106 kap. 37 § SFB

Ska ersättning betalas ut endast för del av en kalendermånad, beräknas ersättningen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krontal.

[...]

Bestämmelserna i första stycket gäller inte för förmåner som beräknas per dag.

Bestämmelsen anger hur avdrag för institutionsvistelse ska göras när den försäkrade får en månadsersättning. Bestämmelsen gäller inte dagersättningar.

4.3.1 Tid när vissa förmåner inte betalas ut

Sjukpenning med fler förmåner

106 kap. 12 § SFB

Sjukpenning lämnas inte för tid när den försäkrade

1. fullgör någon annan tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt än grundutbildning som är längre än 60 dagar,
2. är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § samma lag,
3. är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt, eller
4. i annat fall än som anges i 2 eller 3 av någon annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.

106 kap. 13 § SFB

För varje dag då en försäkrad som får sjukpenning vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, ska han eller hon betala för sitt uppehälle på begäran av den som svarar för vårdkostnaderna.

106 kap. 14 § SFB

Utan hinder av bestämmelserna i 12 § lämnas sjukpenning till försäkrad som avses under 3 i den paragrafen vid sjukdom som inträffar när han eller hon får vistas utom anstalt och bereds tillfälle att förvärvsarbeta.

Bestämmelserna i 106 kap. 12–14 §§ tillämpas även på graviditetspenning, tillfällig föräldrapenning, rehabiliteringspenning, smittbärapenning och sjukpenning enligt 40, 43 och 44 kap. SFB (106 kap. 4 §, 15 §, 20 § första stycket och 21 § SFB).

Bestämmelserna i 12 och 14 §§ tillämpas även på närståendepenning (106 kap. 22 § SFB).

Om den försäkrade går en grundutbildning enligt lagen om totalförsvarsplikt gäller inte 106 kap. 12 § SFB. Förmånerna ska i så fall beräknas utifrån den försäkrades inkomst och arbetstid under tiden för grundutbildningen (se t.ex. 26 kap. 20 § SFB).

Enligt 106 kap. 12 § 2 betalas inte förmånerna ut under tid då en försäkrad är intagen i ett så kallat § 12-hem enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Det gäller dock endast då beslutet om intagning har fattats utifrån 3 § LVU. Den paragrafen handlar om situationer då den försäkrade missbrukar, begår brott eller har ett socialt nedbrytande beteende.

Sjukersättning, aktivitetsersättning och livränta

106 kap. 16 § SFB

Sjukersättning och aktivitetsersättning lämnas inte för tid efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

1. häktad eller intagen i anstalt, eller
2. intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård.

Förmånerna lämnas dock åter från och med den trettionde dagen före frigivningen.

106 kap. 17 § SFB

Utan hinder av 16 § lämnas sjukersättning och aktivitetsersättning för tid under vilken den försäkrade vistas utanför anstalt enligt 11 kap. 3 eller 5 § fängelselagen (2010:610).

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ tillämpas även i fråga om livränta till den försäkrade enligt 41, 43 och 44 kap. (106 kap. 20 § andra stycket SFB.)

Förmånerna ska dras in tillfälligt när den försäkrade är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt eller vistas i ett särskilt ungdomshem (s.k. § 12-hem) för att där verkställa sluten ungdomsvård. Bestämmelserna omfattar däremot inte institutionsvistelser som kommunen ska bekosta (t.ex. att en person vistas i ett ungdomshem för att beredas vård med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller socialtjänstlagen). (Prop. 2001/02:164 s. 56)

Förmånerna ska inte betalas ut om institutionsvistelsen är längre än 90 dagar (60+30). När det gäller häktning är det inte på förhand känt om den försäkrade kommer att vara intagen i mer än 90 dagar. I en sådan situation ska förmånen inte betalas ut för tid efter den sextionde dagen av frihetsberövandet. Visar det sig senare att det sammanlagda frihetsberövandet kom att understiga 90 dagar, får en rättelse göras. (Prop. 2001/02:164 s. 56)

Av 106 kap. 17 § SFB följer att förmånerna ska lämnas som vanligt när den försäkrade avtjänar straff enligt 11 kap. 3 eller 5 § fängelselagen. Det handlar om utslusningsåtgärder vårdvistelse eller utökad frigång där straffet delvis avtjänas i bostaden.

Exempel

Karina får livränta och sjukersättning. Mellan den 7 februari och den 26 april samma år är hon intagen i kriminalvårdsanstalt. Eftersom institutionsvistelsen varar kortare tid än 90 dagar ska inget avdrag göras.

I avsnitt 4.3.2 finns ett exempel på hur avdraget ska göras vid en vistelse på kriminalvårdsanstalt som överstiger 90 dagar.

106 kap. 18 § SFB

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehålle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis få sjukersättning eller aktivitetsersättning som enligt 16 § annars inte ska lämnas. Utbetalning av del av förmån till nära anhörig ska i första hand ske från inkomstrelaterad ersättning.

Regeln gäller även livränta till den försäkrade enligt 41, 43 och 44 kap. (106 kap. 20 § andra stycket SFB).

Det finns ett allmänt råd om när en anhörig ska anses vara beroende av den försäkrade för sin försörjning:

Om den nära anhörigas inkomster (inklusive egna tillgångar och socialförsäkringsförmåner) efter skatt understiger det belopp som framgår av Kronofogdens årligen utgivna föreskrifter och allmänna råd om bestämmande av förbehållsbelopp vid utmätning av lön m.m., bör han eller hon anses vara beroende av den försäkrade för sitt uppehålle.

Vid bedömningen av en nära anhörigs behov av hela eller del av den tillfälligt indragna livräntan bör vägledning hämtas från nämnda allmänna råd.

Beloppet (efter skatt) som utbetalas till en anhörig bör tillsammans med hans eller hennes egna inkomster inte understiga det förbehållsbelopp som beräknas enligt Kronofogdens bestämmelser. Det bör dock inte överstiga hela den tillfälligt indragna livräntan.

(RAR 2001:2)

Det allmänna rådet gäller utbetalning av livränta men detsamma gäller sjukersättning och aktivitetsersättning.

Vid utbetalning av en del av förmånen till en anhörig ska i första hand den inkomstrelaterade ersättningen användas så att den försäkrade tillgodoräknas pensionsrätt (prop. 2001/02:164 s. 56).

4.3.2 När den försäkrade ska betala för institutionsvistelsen

Hur ska betalningen ske?

106 kap. 38 § SFB

När en person ska betala för sitt uppehålle enligt detta kapitel ska betalningen ske genom att den handläggande myndigheten, efter skatteavdrag enligt skatteförfarandelagen (2011:1244) gör avdrag från ersättningen när den ska betalas ut.

När det gäller graviditetspenning, tillfällig föräldrapenning, sjukpenning, rehabiliteringspenning och smittbärappenning ska det innehållna beloppet betalas ut till den som har begärt avdraget

Betalningen för uppehålle sker genom avdrag från en ersättning, med undantag för de förmåner som räknas upp i andra stycket. De förmånerna ska betalas till den som har begärt avdraget.

Hur stort avdrag ska göras?

106 kap. 39 § SFB

Avdrag för kostnad som avses i 38 § ska beräknas till 80 kronor för dag.

När det gäller graviditetspenning, tillfällig föräldrapenning, sjukpenning, rehabiliteringspenning och smittbärarpenning får avdraget utgöra högst en tredjedel av ersättningens belopp efter skatteavdrag. I övriga fall får avdraget utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Avdraget på förmånen ska avrundas till närmaste lägre krontal.

Avdraget för kostnader för uppehälle är begränsat till 80 kronor per dag.

I andra stycket finns ännu en begränsningsregel: Avdraget kan inte vara större än en tredjedel av ersättningen för en månad (efter skatteavdrag) delad med 30. För förmånerna som räknas upp i andra styckets första mening ska man räkna en tredjedel av var dags ersättning efter skatteavdrag. Avdraget ska avrundas till närmaste lägre krontal. Om uträkningen enligt andra stycket leder till ett belopp som är lägre än 80 kronor per dag ska avdraget göras med det lägre beloppet. Blir beloppet högre än 80 kronor per dag ska avdraget göras med 80 kronor per dag.

Exempel

Omar får livränta med 2 000 kronor per månad och sjukersättning med 6 000 kronor per månad. Efter skatteavdrag får han 6 200 kronor per månad.

Sedan den 7 februari är han intagen i kriminalvårdsanstalt. Den 26 augusti är sista dagen för intagningen.

Efter 60 dagar, dvs. från den 8 april, ska avdrag göras. Avdraget för april blir enligt huvudregeln 80 kronor per dag. Avdraget får dock inte överstiga 1/3 av livräntan och sjukersättningen efter skatteavdrag, delat med 30.

Ersättning efter skatt	1/3 av ersättningen efter skatt/30
6 200 kr	$6\,200/3=2\,066,67/30=68,89$

Avdraget blir då $(6\,200 \times 1/3)/30 = 68,89$. Det är det beloppet, avrundat nedåt till 68 kronor, som ska dras av från livräntan och sjukersättningen.

Avdraget för april blir $68 \text{ kronor} \times 22 \text{ dagar} = 1\,496 \text{ kr}$. För maj blir avdraget $68 \text{ kronor} \times 31 \text{ dagar} = 2\,108 \text{ kr}$

Den 26 augusti är sista dagen som Omar är intagen på kriminalvårdsanstalten. Avdraget upphör 30 dagar innan. Avdraget för juli månad blir $68 \text{ kronor} \times 26 \text{ dagar} = 1\,768 \text{ kr}$.

Från och med den 27 juli får Omar livränta och sjukersättning utbetalad utan avdrag.

106 kap. 40 § SFB

Om den som ska betala för sitt uppehälle får flera förmåner enligt denna balk för samma tid, ska endast ett avdrag göras från de sammanlagda ersättningarna.

Avdrag för uppehållet ska göras för tiden från och med den dag institutionsvistelsen påbörjas till och med dagen innan den dag då vistelsen avslutas (Pensionsmyndighetens föreskrifter [PFS 2014:8] om avdrag vid institutionsvistelse).

När avdraget inte kan göras förrän nästa månad

Bestämmelserna om utbetalning av ersättning kan göra det svårt med avdrag för institutionsvistelse vid utbetalning av just den ersättning som betalas ut för dagarna för institutionsvistelsen. Eftersom avdraget för institutionsvistelsen inte kan göras för samma månad som utbetalningen avser kan Försäkringskassan göra avdraget tidigast närmast följande månad. Det innebär alltså en förskjutning av avdragen för institutionsvistelse. Om Försäkringskassan börjar göra avdraget månaden efter tidpunkten för påbörjad institutionsvistelse beräknas avdraget alltså på föregående månadsbelopp. Om förmånen inte längre ska betalas ut den månaden som avdraget ska verkställas medför det att något avdrag inte kan göras. (Prop. 1988/89:33, s. 16–17)

Kriminalvården ska underrätta Försäkringskassan

46 § förordningen om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Kriminalvården ska lämna underrättelse till nedan angivna myndigheter i följande fall.

[...]

2. Försäkringskassan

Tidpunkt för frihetsberövande på grund av häktning eller hävning av häktningsbeslut

Tidpunkt för intagning i eller avgång från kriminalvårdsanstalt eller tidpunkt då verkställighet av fängelsestraff på annat sätt påbörjades samt beslutad tidpunkt för avgång från kriminalvårdsanstalt

Tidpunkt för påbörjad eller avslutad vårdvistelse eller utökad frigång enligt fängelselagen (2010:610)

Tidpunkt för avvikelse från kriminalvårdsanstalt eller från vistelse utanför anstalt i form av vårdvistelse eller utökad frigång enligt fängelselagen och tidpunkt för återupptagande av sådan verkställighet efter avvikelse

Tidpunkt för påbörjad eller avslutad vistelse på statens bekostnad i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453) till följd av dom på skyddstillsyn med särskild behandlingsplan

[...]

Kriminalvårdsstyrelsen måste underrätta Försäkringskassan om de tidpunkter som man behöver få information om för att kunna tillämpa reglerna om avdrag på grund av vistelse på institution.

4.4 Kvittning

Försäkringskassan kan besluta att dra av en del av en utbetalning för att få betalning för en fordran som en försäkrad har till Försäkringskassan (kvittning). När det finns ett beslut om kvittning ska detta avdrag göras efter avdraget för institutionsvistelse.

Läs mer

Beskrivning av kvittningsreglerna finns i vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

4.5 Utmätning

7 kap. 1 § utsökningsbalken

Bestämmelserna i detta kapitel gäller i fråga om utmätning av

[...]

5.föräldrapenningsförmåner, sjukpenning, rehabiliteringspenning och närstående-
penning enligt socialförsäkringsbalken samt annan ersättning som
lämnas på grund av sjukdom, smitta, olycksfall, utbildning, arbetslöshet,
värnpliktstjänstgöring eller annan tjänstgöring som ersätts med samma eller
liknande förmåner som värnpliktstjänstgöring, allt i den utsträckning
ersättningen inte avser att kompensera för särskilt angivna kostnader eller ska
återbetalas.

Med löneutmätning avses Kronofogdens beslut att en arbetsgivare eller annan
utbetalare av ersättning, exempelvis Försäkringskassan, ska göra avdrag och redovisa
en del av gäldenärens ersättning till Kronofogden.

Det innebär till exempel att följande ersättningar och förmåner går att utmäta:

- belopp som utgår som livränta
- sjukpenning och rehabiliteringspenning
- sjukpenning i särskilda fall
- rehabiliteringspenning i särskilda fall
- sjukersättning och aktivitetsersättning
- föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning
- närståendepenning
- graviditetspenning
- omvårdnadsbidrag
- vårdbidrag (delvis)
- utvecklingsersättning
- etableringsersättning
- aktivitetsstöd
- smittbärapenning
- dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga
- ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

Vårdbidrag ska bland annat kompensera för hjälp- och vårdbehov som uppkommer med anledning av funktionsnedsättningen. När man bestämmer förbehållsbeloppet ska man inte räkna med del som är avsedd att kompensera för särskilt angivna merkostnader, dvs. den skattefria delen av utbetalningen.

Ersättningar som inte kan utmätas är barnbidrag, bilstöd, boendetillägg, bostadsbidrag, bostadstillägg, bostadsersättning och etableringstillägg (tilläggsersättningar till nyanlända invandrare som är anvisade etableringsprogrammet), handikappersättning, underhållstöd, bidrag till arbetshjälpmedel, reskostnadsersättning för smittbärare, den del av rehabiliteringsersättning som avser att kompensera för särskilda kostnader, den del av vårdbidraget som avser att kompensera för särskilda kostnader, merkostnadsersättning och assistansersättning.

Angående statligt tandvårdsstöd, se avsnitt 4.8.

I 7 kap. 20–22 §§ UB regleras de skyldigheter arbetsgivaren har när det gäller utmätning.

Ett beslut om utmätning innebär att Försäkringskassan vid varje utbetalningstillfälle ska dra av det beslutade utmättningsbeloppet, dvs. det belopp som ska betalas till Kronofogden. Gäldenären har dock alltid rätt att behålla det förbehållsbelopp som Kronofogden har fattat beslut om.

Metodstöd – beslutstyper om utmätning

Handläggare kan se följande beslutstyper om utmätning av lön eller ersättning i Imagearkivet:

1. grundbeslut – nytt beslut
2. ändringsbeslut där beslutet ska gälla tillsvidare
3. anståndsbeslut
4. återkallat anståndsbeslut
5. upphävandebeslut
6. meddelande om inhibitionsbeslut
7. meddelande om återkallat inhibitionsbeslut.

Kronofogden bestämmer varje år ett normalbelopp som avses innefatta alla vanliga levnadskostnader. I förbehållsbeloppet ingår normalbeloppet, gäldenärens bostadskostnad samt vissa andra kostnader till exempel kostnad på grund av sjukdom.

Läs mer

För mer information om beräkning av förbehållsbeloppet hänvisas till Kronofogdens information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön, KFM M 2014:2.

Försäkringskassan ska göra avdraget från och med den första utbetalningen efter det att Försäkringskassan har tagit emot beslutet om löneutmätning från Kronofogden.

Här kommer ett par exempel som visar beräkningssättet för utmätning av aktivitetsstöd och föräldrapenning.

Exempel

Beräkning av utmätning av aktivitetsstöd

Utmätningsbeloppet är 30 kr per dag

Förbehållsbeloppet är 263 kr per dag

Bruttobeloppet är 670 kr per dag

Skatteavdraget är 203 kr per dag

Maria ska få aktivitetsstöd utbetalat för 18 dagar. Antalet kalenderdagar för perioden är 31 dagar.

Förbehållsbeloppet för hela perioden är $263 \times 31 = 8\,153$ kr.

Nettobeloppet för perioden 31 dagar $670 - 203 \times 18 = 8\,406$ kr.

Möjligt utrymme för löneutmätning är $8\,406 - 8\,153 = 253$ kr.

Utmätningsbeloppet för hela perioden blir $(30 \text{ kr/dag} \times 31 \text{ dagar}) = 930$ kronor.

Det möjliga utrymmet för utmätning är 253 kr och Försäkringskassan betalar därför ut 253 kr till Kronofogden.

Exempel

Beräkning av utmätning av föräldrapenning

Utmätningsbeloppet är 76 kr per dag

Förbehållsbeloppet är 327 kr per dag

Bruttobeloppet är 561 kr per dag

Skatteavdraget är 157 kr per dag

Lena begär ersättning för 30 dagar och beviljas ersättning för 21 dagar. Antalet kalenderdagar i perioden är 30 dagar.

Förbehållsbeloppet för hela perioden är $327 \times 30 = 9\,810$ kr.

Nettobeloppet för ersättningsperioden blir $(561 - 157 \times 21) = 8\,484$ kr.

Möjligt utrymme för löneutmätning är $8\,484 - 9\,810 = 0$ kr.

Utmätningsbeloppet för hela perioden blir $(76 \text{ kr} \times 30 \text{ dagar}) = 2\,280$ kronor.

Men eftersom förbehållsbeloppet är större än nettobeloppet blir utrymmet för löneutmätning 0 kronor. Försäkringskassan gör därför inte något avdrag för utmätning.

Läs mer

Om felaktiga utbetalningar till Kronofogden, se vidare vägledning 2005:3

Återkrav.

4.5.1 Avvikelserapportera till Kronofogden

7 kap. 14 § utsökningsförordningen

Har arbetsgivaren inte innehållit belopp i enlighet med beslut om utmätning av lön, skall han anmäla orsaken för Kronofogdemyndigheten senast den redovisningsdag som infaller närmast därefter.

Upphör gäldenärens anställning eller avlider gäldenären, skall arbetsgivaren snarast anmäla detta för Kronofogdemyndigheten.

7 kap. 17 § utsökningsförordningen

Har beslut meddelats om utmätning av sjukpenning från Försäkringskassan, ska Försäkringskassan genast underrätta Kronofogdemyndigheten, om det i stället för sjukpenning ska betalas ut annan ersättning enligt 10 och 29–42 kap. socialförsäkringsbalken.

7 kap. 18 § utsökningsförordningen

Bestämmelsen i 14 § första stycket gäller inte vid utmätning av sjukpenning.

7 kap. 20 § utsökningsförordningen

Vad som sägs i 16–19 §§ om sjukpenning gäller även i fråga om annan dagsättning som avses i 7 kap. 1 § första stycket 5 utsökningsbalken

Om det finns ett beslut om utmätning, men Försäkringskassan inte har innehållit något belopp i enlighet med beslutet, ska orsaken anmälas för Kronofogden.

Detta gäller inte utbetalning av

- sjukpenning
- graviditetspenning
- föräldrapenning
- tillfällig föräldrapenning
- rehabiliteringsersättning
- smittbärapenning
- närståendepenning
- dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga
- aktivitetsstöd
- utvecklingsersättning
- etableringsersättning
- ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

Skyldigheten att rapportera avvikelser gäller alltså de månadsersättningar som kan utmätas, exempelvis

- livränta
- sjukersättning
- aktivitetsersättning
- vårdbidrag.

Om förmånen inte längre betalas ut ska Försäkringskassan snarast anmäla det till Kronofogden. Däremot behöver det inte meddelas om utbetalningen upphör på grund av att den försäkrade avlider, den informationen får Kronofogden på annat sätt.

17 § innebär att om ett beslut om utmätning av sjukpenning eller annan dagersättning från Försäkringskassan har meddelats, ska Försäkringskassan genast underrätta Kronofogden, om det i stället för sjukpenning ska betalas ut sjukersättning, aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning eller graviditetspenning.

4.5.2 Metodstöd – avvikelserapportera till Kronofogden

Det här metodstödet beskriver hur du som handläggare rapporterar avvikelser vid utmätning av en månadsersättning och sjukpenning. Det finns inte något systemstöd för avvikelserapportering. När handläggaren ska bevilja någon av de uppräknade ersättningarna måste handläggaren kontrollera om det finns ett utmättningsbeslut.

Metodstöd – avvikelserapportera vid utmätning av månadsersättning

Om det finns ett beslut om löneutmätning av en månadsersättning ska du som handlägger ärendet rapportera till Kronofogden om

- avdrag bara kunde göras med ett visst belopp
- det inte kunde göras något avdrag
- månadsersättningen har upphört

Rapportera avvikelsen i blanketten *Meddelande till Kronofogden (3575)*

När avdrag inte kunde göras fullt ut och avvikelsebeloppet är 101 kronor eller mer ska du som handlägger ärendet rapportera avvikelsen till Kronofogden med blanketten 3575.

Metodstöd – avvikelserapportera vid utmätning av sjukpenning

Om det finns ett beslut om löneutmätning av sjukpenning ska du som handlägger ärendet rapportera till Kronofogden om sjukpenningen byts ut mot sjukersättning, aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, eller graviditetspenning. Rapportera avvikelsen i blanketten *Meddelande till Kronofogden (3575)*. Observera att det är handläggaren av den nya förmånen som ska avvikelserapportera.

4.6 Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 574/72 eller förordning 987/2009

Förutom de typer av avdrag som beskrivits ovan kan Försäkringskassan göra avdrag på vissa förmåner, som Försäkringskassan betalar ut, på begäran från ett annat EU/EES-land (artikel 111 punkt 1 och 2 i rådets förordning [EEG] nr 574/72 och artikel 72.1 i förordningen 987/2009).

Läs mer

Se vidare vägledningarna för respektive förmån och vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

4.7 Överenskommelse om avdrag

Den försäkrade kan ha kommit överens med Försäkringskassan om att avdrag ska göras på utbetalningar från Försäkringskassan. Ett sådant frivilligt avdrag görs efter alla övriga avdrag.

Läs mer

Se vidare vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

4.8 Statligt tandvårdsstöd

Det är inte aktuellt att göra avdrag för preliminär skatt eller institutionsvistelse från statligt tandvårdsstöd.

Försäkringskassan får, i stället för att kräva återbetalning, räkna av beloppet från en annan fordran som vårdgivaren har på ersättning enligt lagen om statligt tandvårdsstöd (4 kap. 2 § första stycket lag (2008:145) om statligt tandvårdsstöd).

Statligt tandvårdsstöd som betalas till vårdgivaren kan utmätas (107 kap. 9 § SFB läst motsatsvis, *e contrario*). Statligt tandvårdsstöd som betalas till den försäkrade kan däremot inte utmätas.

Läs mer

Se också vägledning 2008:2 *Statligt tandvårdsstöd*.

5 Avdrag vid utbetalning av retroaktivt beviljade förmåner

Detta kapitel beskriver vad sammanträffande av förmåner och vad en begäran om utbetalning från socialnämnden innebär. Övriga avdrag finns beskrivna i kapitel 4.

5.1 Avdragsordning

Avdragsordningen när retroaktivt beviljad ersättning betalas ut är följande:

- sammanträffande av förmåner (107 kap. 2 § SFB)
- skatt
- institutionsvistelse
- Försäkringskassans beslut om kvittning
- utmätning
- begäran från socialnämnden (107 kap. 5 § SFB)
- utländsk fordran
- överenskommelse med den försäkrade om avdrag.

5.2 Sammanträffande av förmåner

107 kap. 2 § SFB

Om Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten har betalat ut en ersättning enligt denna balk till en försäkrad och någon av myndigheterna senare beviljar den försäkrade en annan ersättning enligt balken retroaktivt för samma tid som den tidigare utbetalade ersättningen avser gäller följande. Avdrag på den retroaktiva ersättningen ska göras med det belopp som överstiger vad som skulle ha betalats ut för perioden om beslut om båda ersättningarna hade fattats samtidigt.

Det som föreskrivs i första stycket gäller också när den först utbetalda ersättningen är en sådan ersättning enligt någon annan författning som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller en arbetslöshetskassa fattar beslut om.

Samordning innebär att utbetalningen av en förmån minskas med en annan förmån. Samordningsregeln i 107 kap. 2 § SFB säger att utbetalningen av en retroaktivt beviljad förmån ska minskas med en tidigare utbetalad förmån så att den försäkrade får lika mycket pengar som om beslut om båda förmånerna hade fattats samtidigt. Det förekommer att bestämmelsen i 107 kap. 2 § SFB kallas för avdragsregeln eller minskningsregeln.

Paragrafen innebär att utbetalningen av en retroaktivt beviljad förmån enligt SFB i vissa fall ska minskas med hänsyn till en förmån för samma tid som redan har betalats ut av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller en arbetslöshetskassa på grund av ett tidigare beslut, oavsett om den första förmånen betalades ut med stöd av SFB eller någon annan författning. Minskning är enbart aktuell när det är fråga om två eller flera förmåner som antingen inte lämnas samtidigt eller som samordnas beloppsmässigt när de lämnas samtidigt. I sådana fall ska den retroaktivt beviljade förmånen minskas om och i den utsträckning det behövs för att inte den sammanlagda utbetalningen ska överstiga vad den försäkrade skulle ha fått om båda eller alla förmånerna hade beslutats

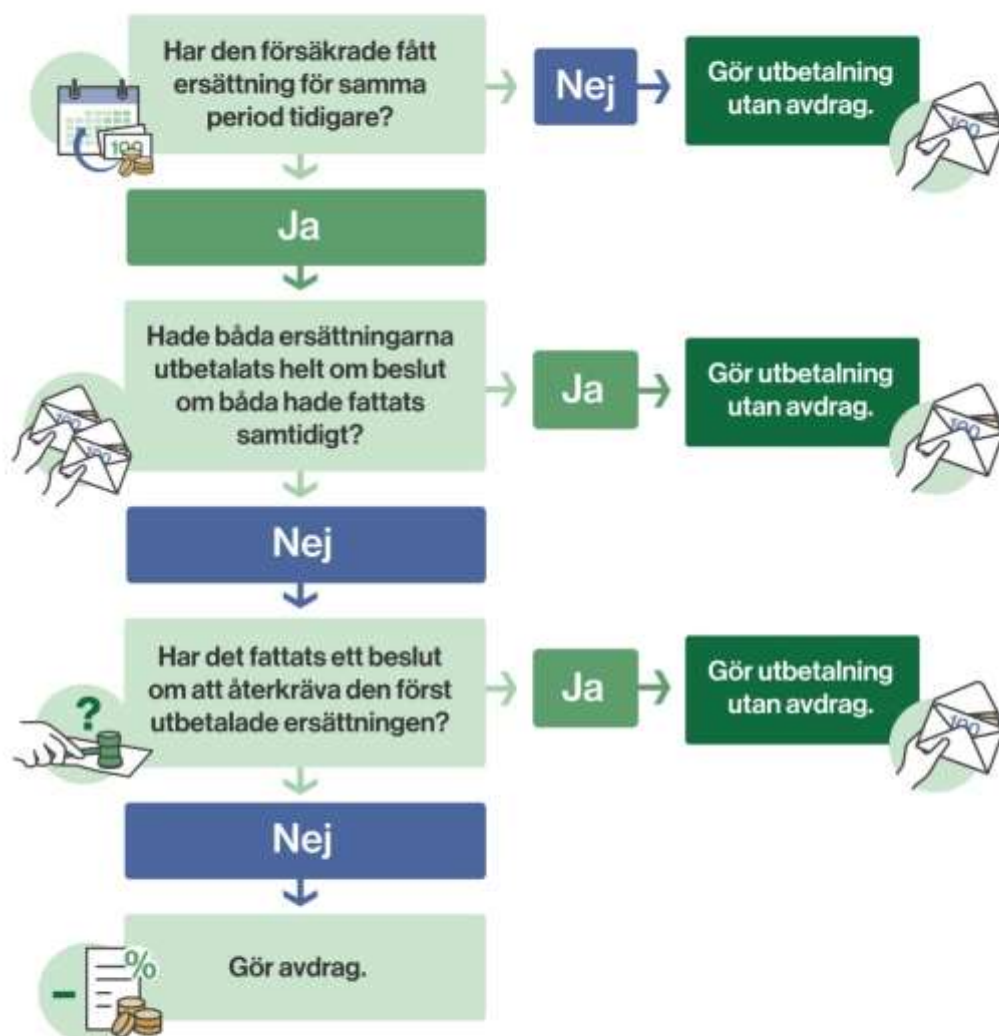
vid samma tillfälle. På detta sätt sker den föreskrivna samordningen av förmånerna i efterhand. (Se prop. 2008/09:200 s. 542.)

Syftet med samordning av retroaktivt beviljade förmåner är att den sammanlagda utbetalningen inte ska överstiga vad den försäkrade skulle ha fått om båda eller alla förmånerna hade beslutats vid samma tillfälle.

Läs mer

I avsnitt 5.2.3 kan du läsa mer om vilka förmåner som ska samordnas med varandra.

Flödesschema

5.2.1 Vilka perioder ska samordnas?

Utbetalning av ersättningar ska samordnas om de perioder som ersättningarna avser överlappar varandra. Det spelar ingen roll om den först beviljade ersättningen har betalats under hela eller bara delar av den senare beviljade ersättningens retroaktiva tid. Den senare beviljade ersättningen ska samordnas i sin helhet med den först utbetalade ersättningen (se även prop. 1992/93:30 s. 39).

Rättsfall

Frågan i målet var om Försäkringskassan hade rätt att samordna sjukersättning även för de månader då sjukpenning inte hade betalats. Den försäkrade hade fått sjukpenning under perioden februari 2007 – juni 2008. Senare fick han rätt till sjukersättning för perioden augusti 2006 – juni 2008. Sjukpenningen hade utgetts med ett högre belopp än sjukersättningen. HFD ansåg att hela den retroaktiva perioden skulle beaktas vid avräkningen. Sammanfattningsvis fann HFD att sjukersättningen skulle minskas med ett belopp som svarade mot halv sjukpenning för perioden augusti 2006 – juni 2008. (HFD 2013 ref. 29, se även domsnytt 2013:037.)

Så ska avdraget fördelas

Avdraget görs genom att hela den utbetalda ersättningen dras av från den retroaktivt beviljade ersättningen. Det gäller oberoende av hur ersättningarna fördelar sig på dagar och månader. Det finns i de flesta fall inget krav på att avdraget ska fördelas på månader.

Det finns inte något skäl att göra avdragen månad för månad (fördela per månad). För pensionsgrundande förmåner gäller följande. Den först utbetalade ersättningen anses vara den som betalats ut och den som är pensionsgrundande. Den sist utbetalade ersättningen är pensionsgrundande först om den faktiskt betalas ut, och inte när den samordnas (minskas med en tidigare utbetald ersättning). (59 kap. 29 § SFB och FKRS 2021:02, *Tillämpning av samordningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken*)

Sjukersättning och aktivitetsersättning måste fördelas per månad, på grund av att särskilda regler gäller för dessa förmåner. (Jfr. 60 kap. 10 § SFB.)

5.2.2 När är en ersättning retroaktivt beviljad?

Månadersersättningar anses vara retroaktivt beviljade när de avser perioden till och med den månad då beslut om ersättningen fattades (jfr RÅ 2001 ref. 58).

En dagersättning anses vara retroaktivt beviljad när beslutet om ersättning fattas efter den period som ersättningen avser, dvs. ersättningen är retroaktivt beviljad till och med den dag då beslut om ersättningen fattas.

Se också avsnitt 5.3.2.

5.2.3 Vilka förmåner ska samordnas?

107 kap. 2 § SFB säger inte vilka förmåner som ska samordnas med varandra. I en del fall finns bestämmelser som anger att vissa förmåner ska samordnas när de beviljas och betalas ut löpande (se till exempel 11 kap. 14 § SFB). Om det finns en sådan bestämmelse ska samordning göras även när den ena ersättningen beviljas retroaktivt.

Det kan också framgå av villkoren för att få en ersättning att den inte kan utges samtidigt som en annan ersättning. Den som exempelvis har fått arbetslöshetsersättning har inte rätt till sjukpenning för samma inkomstbortfall. (Se prop. 1982/83:3, s. 68.)

Om villkoren innebär att beloppet påverkas av om en annan ersättning betalas ut, och den senare ersättningen beviljas retroaktivt, ska utbetalningen samordnas med den första ersättningen så att det sammanlagda beloppet blir detsamma som om beslut om båda ersättningarna hade fattats samtidigt (jfr prop. 82/83:3 s. 67).

Det är möjligt att samordna ersättning med samma slags ersättning, exempelvis att samordna föräldrapenning som någon har fått för ett barn med föräldrapenning som personen ska få för ett annat barn.

5.2.4 När någon av ersättningarna ges ut delvis

Efter ett sammanträffande av förmåner ska den försäkrade få samma belopp som om båda förmånerna hade beslutats vid samma tillfälle. Om någon har fått flera ersättningar som ska kompensera för inkomstbortfall kan det bli aktuellt att bedöma om de avser att kompensera för samma inkomstbortfall.

Rättsfall

I RÅ 2003 ref. 67 fick en försäkrad hel frivillig sjukpenning för perioden januari 1995 – juli 1996. Senare fick hon halv förtidspension för samma tid. Regeringsrätten fastslog att hälften av den frivilliga sjukpenningen skulle samordnas. Den andra hälften motsvarade inte förtidspensionen och kunde därför inte samordnas.

Rättsfall

I HFD 2013 ref. 29 hade en försäkrad fått sjukpenning i varierande omfattning. Senare fick hon halv sjukersättning retroaktivt. HFD uttalade att för en period då hel sjukpenning hade betalats ut kunde bara hälften samordnas. (Se även domsnytt 2013:037.)

5.2.5 Ärendena ska inte rekonstrueras

Vad innebär det att rekonstruera ett ärende?

Att rekonstruera ett ärende innebär att rätta bokföringen och arbetsgivardeklarationen genom att omföra belopp mellan förmånsposter så att bokföringen blir rätt utifrån vilken förmån den försäkrade faktiskt borde ha fått.

Ärendena ska inte rekonstrueras

Ärendena ska inte i något fall rekonstrueras, det vill säga beloppen ska inte omföras i bokföringen, även om det i efterhand är uppenbart att fördelningen av förmånerna skulle ha varit annorlunda om samtliga omständigheter varit kända från början. Ingen ändring görs i bokföringen, utan den förmån som betalats ut först anses vara den förmån som den försäkrade har fått. Att ärendena inte rekonstrueras kan medföra att skatt och pension blir annorlunda jämfört med om ersättningen hade betalats ut löpande.

5.2.6 Kan felaktigt utbetald ersättning samordnas?

Även en felaktigt utbetald ersättning ska samordnas på samma sätt som annan ersättning (FKRS 2021:02, *Tillämpning av samordningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken*).

Att en felaktigt utbetald ersättning kan samordnas innebär att avdraget som görs med stöd av 107 kap. 2 § SFB görs oavsett om ersättningen var felutbetald eller inte.

När det finns ett beslut om att återkräva ersättningen kan den ersättning som har återkrävts inte längre samordnas.

Däremot kan samordning ske om det finns en återkravsutredning eller om det har fattats ett beslut om att inte återkräva ersättningen därför att den försäkrade inte har funnits vara återbetalningsskyldig eller har fått eftergift. Om en ersättning delvis har återkrävts kan den del som inte har återkrävts samordnas.

5.2.7 Kommunikeringsskyldighet enligt förvaltningslagen

Försäkringskassan får inte fatta beslut om att samordna en retroaktivt beviljad ersättning utan att den försäkrade har underrättats om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över dem. Detta förfarande kallas kommunikering.

Läs mer

I vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken* beskrivs vad som gäller för kommunikering. Där finns också ett metodstöd för hur kommunikering går till och vad man ska ta hänsyn till i olika situationer.

5.2.8 Restbelopp

Ersättningen räcker inte till för hela avdraget

När ersättningen för den retroaktiva perioden inte räcker till för att göra avdrag för hela den ersättning som tidigare har betalats ut av Försäkringskassan eller av en arbetslöshetskassa uppstår ett restbelopp. Restbeloppet avser hela den period som ersättningen för den retroaktiva perioden avser.

I ärendet för den först utbetalade förmånen noteras att samordning skett och att ett restbelopp återstår, så att det framgår att det belopp som kan bli föremål för samordning eller återkrav har minskat.

Om den försäkrade har ansökt om ytterligare ersättning som kan samordnas, eller ytterligare ersättning som kan samordnas annars är att vänta, ska kvarvarande belopp hanteras som ett restbelopp. Om ytterligare ersättning inte är att vänta, och handläggaren kan konstatera att den först utbetalade ersättningen är felaktigt utbetalad (det vill säga att det inte var korrekt att betala ut den) ska ett beslutsunderlag för återkrav upprättas.

Exempel

Tina har felaktigt fått föräldrapenning 1–31 juli 2020 med 12 000 kronor, varav 8 500 kr avser perioden 1–22 juli. Hon beviljas sedan sjukpenning för 1–22 juli 2020 med 8 500 kronor. Hela beloppet samordnas, se avsnitt 5.2.1. I föräldrapenningärendet journalförs att samordning gjorts och att ett restbelopp på 3 500 kronor återstår. Eftersom hon vid tiden för den första samordningen har ansökt om sjukpenning för resten av juli utreds inte ärendet som ett återkrav, utan beloppet sparas som ett restbelopp. Därefter får hon sjukpenning för 22–31 juli med 4 000 kronor. 3 500 kronor samordnas och 500 kronor betalas ut. I föräldrapenningärendet noteras att ytterligare 3 500 kronor har samordnats.

Exempel

Urban ansöker om hel sjukersättning och den 10 juli 2017 beslutar Försäkringskassan att han har rätt till hel sjukersättning från och med april 2017. Försäkringskassan fattar beslut om interimistisk sjukersättning eftersom Skatteverket ännu inte har beslutat om den pensionsgrundande inkomsten för 2016.

Urbans sjukersättning kommer att betalas ut löpande från och med augusti 2017. Försäkringskassan beräknar sjukersättningen för tiden april–juli med 10 000 kronor för varje månad ($10\,000 \times 4 = 40\,000$ kronor). För samma tid har Urban fått hel sjukpenning med 10 500 kronor per månad ($10\,500 \times 4$).

Avdraget blir:

$(4 \times 10\,000) - (4 \times 10\,500) = -2\,000$ kronor (= restbelopp)

När sjukersättningen har samordnats med sjukpenningen blir det ingen utbetalning för retroaktiv tid till Urban eftersom sjukersättningen inte räcker för att göra avdrag för hela den tidigare utbetalade sjukpenningen. 2 000 kronor sparas som restbelopp för perioden april–juli 2017. Eftersom det slutliga beslutet kan innebära att ytterligare samordning kan göras sparas restbeloppet och det är inte aktuellt att överväga utredning om återkrav.

Ytterligare ersättning för retroaktiv tid

Om Försäkringskassan beviljar en person ytterligare ersättning för retroaktiv tid ska Försäkringskassan göra avdrag för restbeloppet på samma sätt som vid den första utbetalningen för retroaktiv tid. Om perioden för den först beviljade ersättningen till någon del sammanfaller med den ersättning som ska betalas retroaktivt kan samordning ske.

Om en senare beviljad retroaktiv ersättning inte täcker hela restbeloppet uppstår ett nytt restbelopp. Perioden för detta nya restbelopp blir då den tid som den nya retroaktiva ersättningen avser.

Exempel

Det här är en fortsättning på förra exemplet.

Under december 2017 fattar Försäkringskassan slutligt beslut om Urbans sjukersättning efter att ha fått uppgift om hans pensionsgrundande inkomst för 2016. Sjukersättningen räknas därför om med hänsyn till den nya inkomsten.

Omräkningen innebär att Urban ska få en tilläggsutbetalning för tiden april–december 2017 med 200 kronor för varje månad ($200 \times 9 = 1\,800$ kronor). Försäkringskassan bedömer om den sjukpenning som har betalats ut under sjukersättningens retroaktiva tid ska dras av, nu för perioden april–december 2017. Eftersom den nya retroaktiva tiden till någon del överensstämmer med den period som restbeloppet avser är det möjligt att minska den nya retroaktivt beviljade sjukersättningen med restbeloppet. Det innebär att Försäkringskassan kan göra avdrag med 2 000 kronor. Avdraget blir:
 $1\,800 - 2\,000 = -200$ kronor (restbelopp)

Efter samordningen med sjukpenning betalar Försäkringskassan inte ut någon sjukersättning för retroaktiv tid till Urban eftersom tilläggsutbetalningen inte räcker till för att göra avdrag för hela restbeloppet som avser tidigare utbetald sjukpenning. Ingen ytterligare ersättning är att vänta, men eftersom ingen ersättning har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp finns det ingen anledning att upprätta ett beslutsunderlag för återkrav av det resterande beloppet. Det resterande beloppet på 200 kronor sparas som nytt restbelopp. Den nya restbeloppsperioden blir april–december 2017.

Läs mer

I process 2017:1 *Återbetalning* kan du läsa mer om hur du upprättar ett underlag för utredning av om ersättning ska återkrävas, och vilket underlag som behövs.

5.2.9 Ersättningar utanför SFB

107 kap. 2 § första stycket SFB gäller bara ersättningar i SFB. Utbetalning av retroaktivt beviljade ersättningar utanför SFB kan bara samordnas om det finns en samordningsregel för retroaktivt beviljad ersättning som gäller för förmånen ifråga. Det gäller även om det finns en samordningsregel för löpande utbetalningar eller om försäkringsvillkoren för två ersättningar är sådana att de inte kan utges för samma tid.

Exempelvis kan utbetalningar av de ersättningar som regleras i förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser bara samordnas med tidigare utbetald ersättning om det finns en regel om det i förordningen.

I förordning (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga finns ingen samordningsregel och utbetalning av dagersättning till totalförsvarspliktiga kan därför inte samordnas alls.

Däremot kan utbetalning av en ersättning som regleras i SFB samordnas med en tidigare utbetalning av ersättning utanför SFB som Försäkringskassan,

Pensionsmyndigheten eller en arbetslöshetskassa har gjort. (107 kap. 2 § andra stycket SFB).

5.2.10 Livränta

Vilka ersättningar kan minska den retroaktiva livräntan?

När en livränta ska betalas ut retroaktivt kan en minskning vara aktuell med hänsyn till samtliga ersättningar som Försäkringskassan eller a-kassan har betalat ut. Här beskrivs samordningen om någon av följande ersättningar har betalats ut:

- Sjukpenning, smittbärappenning, graviditetspenning, närståendepenning och rehabiliteringspenning.
- Föräldrapenning.
- Tillfällig föräldrapenning.
- Dagpenning inom totalförsvaret.
- Aktivitetsstöd.
- Bostadstillägg till pensionärer.
- Arbetslöshetsersättning.

Den retroaktiva livräntan ska minskas för annan ersättning med det belopp som överstiger vad som skulle ha betalats ut, om beslut om livränta och en annan ersättning hade fattats samtidigt. Det är därför viktigt att du känner till de bestämmelser som gäller för den ersättning som eventuellt ska minska den retroaktiva livräntan. Samordning kan ske om ersättningarna inte lämnas samtidigt eller om de samordnas beloppsmässigt när de lämnas samtidigt.

För att illustrera hur du ska minska en livränta för en annan ersättning som har betalats ut under retroaktiv tid och med vilket belopp, väljs sjukpenning. Skälet för att välja sjukpenning är att det är mycket vanligt att den ersättningen minskar en retroaktivt beviljad livränta. Den minskning som beskrivs för sjukpenning kan även användas för andra dagersättningar som livräntan samordnas med som också betalas ut i förhållande till fastställd SGI. Minskning får dock inte göras för en dagersättning som inte grundas på SGI, exempelvis den garanterade "lägstnivån" vid föräldrapenning eller "garantibeloppet" vid tjänstgöring inom totalförsvaret. Det beror på att det är ersättningar som inte påverkas av ett beslut om livränta, det vill säga de betalas ut med oförändrat belopp även under tid som det finns ett beslut om livränta.

Minskning av livränta för sjukpenning

Att sjukpenning och livränta inte kan lämnas samtidigt för samma arbetsförmåga framgår av 27 kap. 53 § SFB. SGI ska dessutom ändras när den försäkrade beviljas livränta eller om en livränta ändras, jfr 26 kap. 4 § SFB.

Livränta beviljas om arbetsskadan medför en nedsättning av arbetsförmågan som medför en inkomstförlust. För att beräkna livräntans storlek fastställs en inkomst före skadan (= livränteunderlag) och en inkomst efter skadan som motsvaras av den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete.

Om den försäkrade har fått sjukpenning och senare beviljas livränta för samma tid, ska avdrag för sjukpenning göras med det belopp som inte skulle ha betalats ut för perioden om det hade funnits ett beslut om båda ersättningarna samtidigt. Det här innebär att livräntan minskas med den sjukpenning som har betalats ut tidigare, om SGI:n som har legat till grund för beräkning av sjukpenningen är högre än den inkomst efter skadan som fastställts. I annat fall skulle den försäkrade få ersättning i form av sjukpenning och livränta för samma nedsättning av arbetsförmågan.

Nedan beskrivs några situationer där livräntan ska minskas med sjukpenning som betalats ut under den retroaktiva perioden.

Exempel

Inkomst efter skadan är fastställd till 0 kr

En man beviljas livränta för retroaktiv tid. Inkomst efter skadan är fastställd till noll kronor. Under retroaktivtiden har han fått sjukpenning. Livräntan minskas med all den sjukpenning som han har fått under den retroaktiva perioden.

Exempel

Inkomst efter skadan är fastställd till ett belopp högre än 0 kr

Livräntan ska minskas med det sjukpenningbelopp som inte skulle ha betalats ut för perioden om beslut om båda ersättningarna hade funnits samtidigt.

Den inkomst efter skadan som fastställts omfattas inte av några avrundningsregler. Därför får man i en del fall inleda beräkningen med att avrunda inkomsten efter skadan till närmast lägre helt hundratal kronor.

Tänk på att minskning för sjukpenning inte kan göras på livräntan om den inkomst efter skadan som fastställts är högre än den SGI som legat till grund för sjukpenningen.

Exempel

En kvinna beviljas livränta enligt följande förutsättningar:

Livräntan beviljas fr.o.m. mars 2018

Livränteunderlag 200 000 kr per år

Inkomst efter skadan 160 024 kr per år

Försäkringskassan fattar beslut den 10 juli 2018

Livräntans retroaktivtid är mars–juli 2018 (5 månader). Både inkomst före och inkomst efter skadan är baserade på heltidsarbete. För år 2018 blir livräntans årsbelopp 39 976 kronor (200 000 kronor – 160 024 kronor). Månadsbeloppet blir 3 331 kronor (39 976 kronor / 12). Livräntan för retroaktivtiden blir då 16 655 kronor (5 månader x 3 331 kronor)

Kalenderdagsberäknad sjukpenning har under retroaktivtiden betalats ut enligt följande:

Månad	Nivå	SGI	Belopp per dag	Antal dagar	Utbetalt belopp
Mars	Hel	200 000 kr	425 kr	31	13 175 kr
April	Hel	200 000 kr	425 kr	30	13 750 kr
Maj	Hel	200 000 kr	425 kr	31	13 175 kr
Juni	Hel	200 000kr	425 kr	30	13 750 kr
Juli	Hel	200 000 kr	425 kr	31	13 175 kr
Summa					65 025 kr

Inkomst efter skadan avrundas enligt SGI-reglerna till 160 000 kr. Eftersom inkomsten efter skada är lägre än SGI:n som legat till grund för sjukpenningen ska ersättningarna samordnas. Om inkomst efter skadan hade utgjort SGI, hade sjukpenningen för retroaktivtiden betalats ut med:

Skillnaden mellan utbetald sjukpenning och sjukpenning beräknad utifrån inkomst efter skadan blir $425 - 340 = 85$ kr per dag.

Sjukpenning har betalats ut för 153 dagar under den retroaktiva tiden.

Den retroaktivt beviljade livräntan minskas med $153 \times 85 = 13\,005$ kr. Livränta att betala ut blir $16\,655 - 13\,005 = 3\,650$ kr.

Minskning av livräntan för bostadstillägg

Att livränta beviljas kan medföra att bostadstillägget minskar eftersom livräntan räknas in i beräkningsunderlaget och beviljandet kan medföra höjning av reduceringsinkomsten. Om livränta beviljas för retroaktiv tid, ska livräntan minskas med skillnaden mellan utbetalt bostadstillägg och det bostadstillägg som skulle ha betalats ut för den retroaktiva tiden, om livräntan hade varit medräknad i reduceringsinkomsten.

Exempel

En man beviljas livränta enligt följande förutsättningar:

Livräntan beviljas fr.o.m. juni 2017

Livränteunderlag 120 000 kr per år

Inkomst efter skadan 0 kr per år

Försäkringskassan fattar beslut den 23 september 2017

Livräntans retroaktivtid är juni–september 2017 (4 månader).

Hel sjukersättning betalas ut med 92 640 kr per år fr.o.m. juni 2017.

Livräntan och sjukersättningen samordnas till 100 procent.

För 2017 blir livräntans årsbelopp efter samordning med sjukersättningen $120\,000 - 92\,640 = 27\,360$ kr per år. Beloppet per månad blir $27\,360/12 = 2\,280$ kr. Livräntan för retroaktivtiden beräknas till $4 \times 2\,280 = 9\,120$ kr.

Mannen har även bostadstillägg som är beräknat enligt följande:

Bostadstillägget före inkomstavdrag är 40 000 kr per år. Reduceringsinkomsten antas vara 10 000 kr. Inkomstavdraget för den inkomsten blir $10\,000 \times 62$ procent = 6 200 kr per år. Bostadstillägg efter inkomstavdrag blir då $40\,000 - 6\,200$ kr = 33 800 kr per år.

Den livränta som ingår i reduceringsinkomsten viktas till 80 procent av sitt belopp vilket blir $27\,360 \times 80$ procent = 21 888 kr.

Den totala reduceringsinkomsten blir då $10\,000 + 21\,888 = 31\,888$ kr per år. Inkomstavdraget beräknat med den inkomsten blir $31\,888 \times 62$ procent = 19 771 kr per år.

Bostadstillägg efter inkomstavdrag kan nu beräknas till $40\,000 - 19\,771 = 20\,229$ kronor per år.

Beviljandet av livräntan medför alltså en minskning av utgående bostadstillägg från 33 800 till 20 229 = 13 571 kr per år. Beloppet som ska minska livräntan för den period livräntan ska betalas ut retroaktivt, det vill säga juni–september 2018, blir då $4\,523$ kr ($13\,571$ kr/12 x 4).

Livränta som ska betalas ut för den retroaktiva tiden efter minskning för bostadstillägg blir 4 597 kronor ($9\,120 - 4\,523$).

Minskning av livräntan för arbetslöshetsersättning

Om en försäkrad har fått arbetslöshetsersättning under livräntans retroaktiva tid, kan livräntan minskas med hela eller del av den arbetslöshetsersättning som har betalats ut.

Det som avgör om livräntan kan minskas är om rätten till och storleken av arbetslöshetsersättningen påverkas av beslutet om livränta. Det är en uppgift som den försäkrades a-kassa kan lämna. Uppgiften grundas på vad som står i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Tänk på att det aldrig blir aktuellt att minska en retroaktiv livränta med en arbetslöshetsersättning om den försäkrades inkomst efter skadan har fastställts till ett belopp som motsvaras av arbetslöshetsersättningens belopp. Det beror på att den arbetslöshetsersättning som faktiskt betalats ut inte överstiger den arbetslöshets-

ersättning som skulle ha betalats ut, om det hade funnits ett beslut om livränta när arbetslöshetsersättningen betalades ut.

För att du ska kunna minska livräntan måste du informera a-kassan om den livränta som beviljats. Du måste meddela från och med-tider och livräntans månadsbelopp. Använd blanketten FK 3361 Förfrågan – dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa.

A-kassan ska i sin tur, på samma blankett, lämna uppgift om den arbetslöshetsersättning som har betalats ut och om det belopp som skulle ha betalats ut om beslutet om livräntan hade varit gällande under tiden den försäkrade varit beviljad arbetslöshetsersättning. Försäkringskassan ska därefter minska den retroaktivt beviljade livräntan med skillnaden mellan dessa två belopp.

Exempel

En man beviljas arbetsskadelivränta enligt följande förutsättningar:

Livräntan beviljas fr.o.m. juni 2017

Livränteunderlag 185 000 kr per år

Inkomst efter skadan 144 000 kr per år

Försäkringskassan fattar beslut den 10 september 2017

Livräntans retroaktivtid är juni–september 2017 (4 månader).

För år 2017 blir livräntans årsbelopp 41 000 kr (185 000 – 144 000) och månadsbeloppet blir 3 417 kr (41 000/12). Den livränta som ska betalas ut under retroaktivtiden är alltså 13 668 kr (4 x 3 417).

Antag att a-kassan uppger följande belopp:

Månad, år	Arbetslöshetsersättning som betalats ut	Arbetslöshetsersättning som skulle betalats ut
Juni 2017	11 000 kronor	8 000 kronor
Juli 2017	10 000 kronor	8 000 kronor
Augusti 2017	11 000 kronor	8 000 kronor
September 2017	10 000 kronor	7 300 kronor
Summa	42 000 kronor	30 600 kronor

Skillnaden mellan den arbetslöshetsersättning som har betalats ut och den ersättning som skulle ha betalats ut blir 11 400 kr (42 000 – 30 600). Avdrag på livräntan ska ske med hela beloppet. Livränta att betala ut retroaktivt blir således 2 268 kr (13 668 – 11 400).

Minskning av livränta för aktivitetsstöd

Äldre bestämmelser (tid före januari 2018)

Förordning (1996:1100) om aktivitetsstöd upphävdes den 1 januari 2018 men gäller fortfarande för ersättningar som avser tid före den 1 januari 2018, jfr övergångsbestämmelserna till förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknads-politiska insatser.

För tid före 1 januari 2018 samordnas livränta med aktivitetsstöd. Samordningen innebär att aktivitetsstödet minskas endast till den del aktivitetsstödet och livränta utgör ersättning för samma inkomstbortfall. (Jfr 11 § första stycket 5 och andra stycket förordning [1996:1100])

Om den försäkrade har förvärvsarbetat och samtidigt fått livränta omedelbart innan ett arbetsmarknadspolitiskt program påbörjats, ska aktivitetsstödet inte samordnas med livräntan. Med förvärvsarbete likställs tid under vilken deltagaren får ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. (11 § tredje stycket förordning [1996:1100]). För att minskningen ska göras korrekt, ska två belopp för aktivitetsstödet tas fram:

1. Det aktivitetsstöd som har betalats ut per dag
2. Det aktivitetsstöd som skulle ha betalats ut om beslutet om livräntan hade varit fattat när aktivitetsstödet betalades ut.

När beloppet enligt punkt två tas fram används livräntans belopp per dag. Livräntans dagbelopp i det här sammanhanget tas fram genom att livräntans månadsbelopp divideras med talet 22 (4 § RFFS 1996:24 och övergångsbestämmelserna till FKFS 2017:6 p 3).

Skillnaden mellan beloppet vid punkt 1 och beloppet vid punkt 2 ska minska den retroaktivt beviljade livräntan för varje dag som aktivitetsstöd har betalats ut.

Har beloppen för aktivitetsstödet och/eller för arbetsskadelivräntan ändrats under den retroaktiva tiden, måste beräkningen ovan göras vid varje tillfälle som det har skett en förändring.

Exempel

En kvinna beviljas livränta med 30 000 kronor per år. Beloppet per månad blir 30 000 kronor per år/12 = 2 500 kronor. En retroaktiv utbetalning av livräntan ska göras.

Under retroaktivtiden har aktivitetsstöd betalats ut. Stödet ersätter samma inkomstförlust som livräntan. Så här beräknar du det belopp som ska minska den retroaktivt beviljade livräntan:

- Aktivitetsstöd har betalats ut med 360 kronor per dag,
- Livräntan per dag beräknas till $2\,500 \text{ kronor} / 22 = 114 \text{ kronor}$.

Det aktivitetsstöd som skulle ha betalats ut om beslutet om livräntan hade varit fattat vid utbetalningen av stödet blir då 246 kronor per dag ($360 - 114$). Den retroaktivt beviljade livräntan ska därför minskas med 246 kronor för varje dag som aktivitetsstödet har betalats ut.

Nya bestämmelser

Från och med 1 januari 2018 gäller förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. I förordningen finns det inte några bestämmelser om samordning mellan aktivitetsstöd och livränta.

Det innebär att ersättning som har betalats med stöd av den nya förordningen bara kan samordnas om det följer av försäkringsvillkoren att ersättningarna inte kan lämnas samtidigt.

5.2.11 Metodstöd – samordning mellan förmåner

Du som handlägger sjukpenning

När du bedömer att det finns rätt till sjukpenning för samma tid som en person har fått graviditetspenning, föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning ska du:

- minska utbetalningen av sjukpenning med det belopp som motsvarar den ersättning som betalats ut för samma tid. Vilka perioder som ska samordnas framgår av avsnitt 5.2.1.
- lämna impuls till handläggare för den andra förmånen om att historiken ska korrigeras.

Om det finns ett pågående ärende i ÄHS lämnar du en impuls i det pågående ärendet. Om det inte finns ett pågående ärende lämnar du en impuls via en konversation.

Om den ersättning som har betalats ut är lika stor eller större än sjukpenningen för samma tid, ska ingen sjukpenning betalas ut. Du ska då endast korrigera historiken med T-kod 116 och journalföra detta.

Om den ersättning som redan har betalats ut för samma tid är större än den sjukpenning som ska betalas ut, uppstår även ett restbelopp. Du ska då lämna impuls till den andra förmånen om att det finns ett restbelopp.

När du får en impuls om att föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning har samordnats med sjukpenning ska du korrigera historiken med T-kod 116 för den tid som den försäkrade nu har fått föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning eftersom dagarna inte längre ska ses som utbetalda dagar med sjukpenning i historikbilden. Om du får en impuls om att ett restbelopp kvarstår efter samordning, se avsnitt 5.2.8 om hur detta ska hanteras.

Kommunicering och beslut

Om du ska minska en utbetalning av sjukpenning på grund av att en annan ersättning har betalats ut för samma tid avgör du om du behöver kommunicera den försäkrade innan beslut, se process 2009:7 *Sjukpenning och rehabilitering*.

Du som handlägger graviditetspenning, föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning

När du bedömer att en person har rätt till föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning för samma tid som sjukpenning har betalats ut ska du

- minska utbetalningen av föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning med det belopp som motsvarar den sjukpenning som betalats ut för samma tid.
- lämna impuls till handläggare för sjukpenning om att historiken ska korrigeras.

Om det finns ett pågående SJP_ANS lämnar du en impuls där. Finns endast ett SJP_UTM lämnar du impulsen där. Om det inte finns ett pågående SJP-ärende lämnar du en impuls via en konversation.

Om sjukpenning har betalats ut för samma tid som den försäkrade har ansökt om graviditetspenning ska du fatta beslut om att ingen graviditetspenning kommer att betalas ut på grund av att sjukpenning har betalats ut för samma tid.

När du får en impuls som innebär att sjukpenning har samordnats med graviditetspenning, föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning ska du korrigera historiken för den period som den försäkrade nu har fått sjukpenning för.

Föräldrapenning: Skapa ett FP_ANS-ärende för föräldern, välj korrigera dagar. Korrigera antalet dagar som samordnats. Dokumentera i journalen att samordning har skett och att du har korrigerat dagarna. Ange antalet dagar som du har korrigerat och att korrigeringen beror på samordning med [ange förmån].

- Tillfällig föräldrapenning: Skapa ett TFP_ROD-ärende och dokumentera vad som ska ändras och varför. Därefter begär du registervård via Min support av TFP_ROD-ärendets historik.
- Graviditetspenning: Korrigera historiken med T-kod 236.

När du får en impuls om att ett restbelopp kvarstår efter samordning, se avsnitt 5.2.8 om hur detta ska hanteras.

Kommunicering och beslut

Om du ska minska en utbetalning av graviditetspenning, föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning på grund av att sjukpenning har betalats ut för samma tid avgör du om du behöver kommunicera det till den försäkrade innan beslut, se respektive förmånsprocess.

Använd brevmall 11574 när du fattar beslut om samordning gällande graviditetspenning, föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning.

5.2.12 Metodstöd – samordning mellan underhållsstöd och etableringstillägg

Du som handlägger underhållsstöd

När du som handlägger underhållsstöd ska bevilja det för retroaktiv tid och får reda på att etableringstillägg är beviljat och utbetalt för samma period, ska du skicka en förfrågan till fnaasetasydetableringsersattning@forsakringskassan.se.

Mejlet ska innehålla följande information:

- Underhållsstödsärendets ärende-id.
- För hur många barn underhållsstödet kommer att beviljas.
- Från och med när underhållsstödet kommer att beviljas.

Mejlet ska innehålla följande frågor:

- Hur mycket etableringstillägg har betalats under den period som underhållsstödet kommer att beviljas?
- Hur mycket etableringstillägg skulle Försäkringskassan ha betalat ut om underhållsstöd redan hade varit beviljat?

Skicka förfrågan så snart som möjligt. Du ska få svar från den som handlägger etableringstillägg inom 48 timmar.

För att ta reda på vilka månader som underhållsstöd ska dras av från det etableringstillägg som har betalats ut ska du kontrollera följande under serviceåtgärder i ÅHS: Etableringsersättning/Visa ET utbetalningsbelopp (historikbilden) eller Konto- och utbetalningsinformation/Översikt verkställda utbetalningar/dagersättning (utbetalningsbilden). Klicka på raden med dagsättning så syns utbetalningarna om etableringstillägg i en ny tabell. Utifrån den summa som har betalats ut i etableringstillägg ska underhållsstödet minskas retroaktivt.

Exempel

Exempel när etableringsplan finns: När ett beslut om underhållsstöd fattas den 20 mars 2018 tittar den som handlägger underhållsstöd i betalningshistoriken eller utbetalningsbilden och ser att etableringstillägg bara har betalats ut till och med februari 2018. Därför ska avdrag för utbetalt etableringstillägg bara göras till och med den månaden.

Du som handlägger etableringstillägg

När underhållsstöd ska beviljas och den som handlägger underhållsstöd skickar en förfrågan till fnaasetasydetableringsersattning@forsakringskassan.se, besvarar du som handlägger etableringstillägg mejlet. Svaret ska innehålla uppgifter om följande.

- Hur mycket etableringstillägg som har betalats ut under den period som underhållsstöd kommer att beviljas.
- Hur mycket etableringstillägg Försäkringskassan skulle ha betalat ut om underhållsstöd redan hade varit beviljat.

När frånvaro påverkar utbetalningen – gäller endast etableringsplan

Svaret ska även innehålla uppgifter om det finns avdrag för frånvaro i utbetalningen av etableringstillägget. Detta gäller oberoende av vilken period som frånvaron gäller. Du som handlägger etableringstillägg måste därför beräkna hur mycket underhållsstöd som hade betalats ut om etableringstillägg betalats ut med ett lägre belopp på grund av frånvaro. Om Försäkringskassan inte har betalat ut något etableringstillägg en månad på grund av att den sökande varit helt frånvarande (100 procent), kan inte något avdrag göras, och hela underhållsstödet ska alltså betalas ut för den månaden.

Exempel

Försäkringskassan har beslutat att betala ut 4 500 kronor per månad i etableringstillägg. I februari betalades etableringstillägg ut med 3 150 kronor eftersom det finns avdrag på grund av frånvaro med 30 procent.

$$4\,500 \text{ kronor} \times 0,7 = 3\,150 \text{ kronor}$$

Underhållsstöd kommer att beviljas från och med februari 2017. Om underhållsstöd hade varit beviljat från början, så skulle etableringstillägg betalats ut med 1 500 kronor.

$$1\,500 \text{ kronor} \times 0,7 = 1\,050 \text{ kronor}$$

Skriv i svaret till underhållsstöd att etableringstillägg skulle ha betalats ut med 1 050 kronor om underhållsstöd hade varit beviljat.

Exempel

Underhållsstöd gör avdrag på följande sätt:

För februari ska avdrag göras med 2 100 kronor ($3\,150 - 1\,050 = 2\,100$).

För de övriga månaderna som etableringstillägg har betalats ut ska avdrag göras med 3 000 kronor ($4\,500 - 1\,500 = 3\,000$). Avdrag ska göras under förutsättning att den som handlägger etableringstillägg inte meddelat annat för de månaderna.

5.3 Begäran från socialnämnden enligt 107 kap. 5 § SFB

107 kap. 5 § SFB

Om någon som har rätt till periodisk ersättning enligt denna balk har fått ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) får retroaktivt beviljad ersättning på begäran av socialnämnden betalas ut till nämnden. Betalning till socialnämnden får göras, till den del den ersättningsberättigade inte har återbetalat biståndet och det återstående beloppet överstiger 1 000 kronor, med det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj för eller under den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

Det som föreskrivs i första stycket gäller inte barnbidrag och assistansersättning.

Bestämmelsen tillämpas när en person har rätt till periodisk ersättning enligt SFB och gäller alla periodiska förmåner (det vill säga dagersättningar och månadsersättningar) i SFB utom barnbidrag och assistansersättning. Däremot gäller den inte förmåner utanför SFB, till exempel aktivitetsstöd. Den gäller inte heller förmåner i SFB som inte är periodiska, exempelvis bilstöd.

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller inte kan få dem tillgodosedda på annat sätt har, enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Försörjningsstödet avser att täcka de löpande kostnaderna för den enskildes livsföring. Därutöver har den enskilde rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § till nödvändiga kostnader för livsföringen i övrigt. Ekonomiskt bistånd kan exempelvis ges till kostnader för hälso- och sjukvård, läkemedel, tandvård, glasögon och umgängesresor. Socialnämnden får även ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § om det finns skäl för det, då med stöd av 2 § samma kapitel. Bistånd som har getts med stöd av 4 kap. 2 § omfattas inte av 107 kap. 5 § SFB.

Socialnämnden kan välja mellan att antingen kräva tillbaka bistånd från den enskilde eller att vända sig till Försäkringskassan. (Prop. 2006/07:59 s. 29.)

När förutsättningarna är uppfyllda ska Försäkringskassan betala all ersättning eller delar av ersättningen till socialnämnden.

Försäkringskassans betalning till socialnämnden kan högst vara det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj för eller under den tid som den retroaktivt beviljade ersättningen

avser. Socialnämnden kan inte räkna det bistånd som har betalats utanför den period som den retroaktivt beviljade ersättningen avser.

Det finns en nedre beloppsgräns

Av samhällsekonomiska skäl är det inte lämpligt att socialnämnden begär att Försäkringskassan ska betala ut ersättningen till nämnden om beloppet understiger kostnaden för Försäkringskassans administration. En nedre beloppsgräns har därför fastställts till 1 000 kronor per ärende. Prövningen ska göras i förhållande till hela den period som den retroaktiva ersättningen avser. Försäkringskassan ska dock inte göra någon avräkning för sina administrativa kostnader om det görs en utbetalning till en socialnämnd (prop. 2006/07:59, s. 27).

Vilket bistånd omfattas?

Bestämmelsen om betalning från Försäkringskassan till socialnämnden omfattar allt ekonomiskt bistånd som en socialnämnd har lämnat med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, både försörjningsstöd och bistånd för livsföringen i övrigt.

När Försäkringskassan bedömer om en ersättning för retroaktiv tid ska betalas ut till en socialnämnd måste utgångspunkten alltid vara att den ersättningsberättigade ekonomiskt sett ska behandlas på samma sätt som om han eller hon fått sin ersättning vid den tidpunkt som ersättningen avser. Ekonomiskt bistånd utöver försörjningsstöd som socialnämnden lämnar med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen kan inte alltid hänföras enbart till den period som den retroaktiva ersättningen avser, men kan ändå omfattas av socialnämndens rätt till utbetalning från Försäkringskassan. Ett exempel är att socialnämnden under den period som den retroaktiva ersättningen avser lämnar ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen till glasögon. Detta bistånd är avsett för en längre period än den retroaktiva ersättningen avser, men omfattas ändå av socialnämndens rätt till utbetalning. (Prop. 2006/07:59, s. 28 och 29)

Vem har fått bistånd?

Det är den som har beviljats biståndet som anses ha fått det, även om det har betalats ut till någon annan.

Familj

Försäkringskassan får betala motsvarande belopp till socialnämnden som socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj under perioden. Med familj menas make eller sambo och minderåriga barn (jfr. prop. 2006/07:159 s. 8 och 34). Däremot ingår inte föräldrar. Det innebär att om ett minderårigt barn har fått bistånd så kan socialnämnden få föräldrarnas ersättning, men om det är föräldern som har fått bistånd kan socialnämnden inte få barnets ersättning (även om barnets ersättning ska betalas till föräldern).

Exempel

Sara är förälder till Erik. De bor tillsammans. Sara beviljas bistånd enligt socialtjänstlagen. Socialnämnden betalar biståndet till Erik. Senare beviljar Försäkringskassan honom förlängt underhållsstöd retroaktivt. Socialnämnden har inte rätt till hans ersättning.

Exempel

Sara är förälder till Erik. De bor tillsammans. Erik beviljas bistånd enligt socialtjänstlagen. Socialtjänsten betalar ut biståndet till Sara. Senare beviljar Försäkringskassan Erik en ersättning retroaktivt. Socialnämnden har möjlighet att få ersättningen.

Exempel

Sara är förälder till Erik och de bor tillsammans. De beviljas bistånd enligt socialtjänstlagen tillsammans. Socialtjänsten har möjlighet att få bådas ersättning, oavsett vem socialtjänsten betalade biståndet till.

Skatteavdrag ska göras först

Skatteavdrag ska göras enligt vanliga regler först, innan utbetalning till socialnämnden. Detta gäller även om nettobeloppet efter skatteavdrag inte täcker socialnämndens begäran om utbetalning.

Läs mer

Vid felaktiga utbetalningar till socialnämnd se vidare vägledning 2005:3 Återkrav samt rättsligt ställningstagande 2016:06 *Gränsen mellan återkrav och conductio indebiti*.

5.3.1 För vilken tid får ersättning betalas ut till socialnämnden?

Rättsfall

I RÅ 2001 ref. 58 hade en försäkrad fått bistånd från socialnämnden under tiden december 1993 till juni 1994 med cirka 55 000 kronor. Senare fick hon vårdbidrag som utbetalades retroaktivt för tiden januari 1994 till augusti 1994 med cirka 12 000 kronor. Socialnämnden hade rätt att få hela den retroaktiva utbetalningen trots att den försäkrade inte hade fått bistånd under hela perioden. Det är alltså utan betydelse under vilka delar av den retroaktiva perioden, som ekonomiskt bistånd erhålls och hur det sammanlagda biståndsbeloppet fördelas på olika månader.

Socialnämnden hade rätt till utbetalningen för perioden januari 1994 och framåt, även för tid då den försäkrade inte hade fått något bistånd.

Om perioden när en försäkrad fick bistånd är inom den period som den retroaktiva utbetalningen avser har socialnämnden rätt till hela utbetalningen (om den har betalat motsvarande summa i bistånd). Däremot har socialnämnden inte rätt till ersättning för bistånd som avser tid som ligger utanför tiden för den retroaktivt beviljade ersättningen, med undantag för om bistånd har getts till något som är avsett att användas under en längre tid, till exempel glasögon. Det har inte någon betydelse om tidsperioderna sticker ut före eller efter; tiden för Försäkringskassans retroaktivt beviljade förmån kan vara längre än tiden som bistånd har utgått oavsett om tiden sticker ut före eller efter medan tiden för biståndet måste omfattas av tiden för den retroaktivt beviljade förmånen.

Behöver avdraget fördelas på månader?

Från början skulle avdraget fördelas på månader, men på grund av den resursåtgång som den ordningen medförde togs kravet bort (prop. 1992/93:30 s. 33 f.).

Numer gäller att när perioden som socialnämnden har rätt till utbetalningen för har fastställts ska Försäkringskassan betala det begärda beloppet till socialnämnden oavsett hur ersättning och bistånd fördelar sig på olika dagar och månader. I RÅ 2001 ref. 58 hade socialnämnden rätt till den retroaktiva ersättningen även för de månader som inget bistånd alls hade betalats.

Samma regler gäller för dag ersättningar och för månads ersättningar; det är utan betydelse under vilka dagar, under den retroaktiva perioden, som ekonomiskt bistånd har betalats ut och hur det sammanlagda biståndsbeloppet har fördelats på olika månader.

Exempel

Försäkringskassan ska betala ut 20 000 kronor i föräldrapenning för perioden 9 mars–21 april. Socialnämnden har begärt 5 000 kronor för perioden 1–28 februari. Eftersom den period som socialnämnden begär utbetalning för inte är inom den som Försäkringskassan ska betala ut ersättning för avslår Försäkringskassan socialnämndens begäran.

Exempel

Socialnämnden har betalat bistånd med 7 000 kronor i maj och juni. Försäkringskassan beviljar underhållsstöd retroaktivt för perioden januari–juni med 7 638 kronor. Perioden då den försäkrade fick bistånd ryms inom den period som den retroaktivt beviljade ersättningen avser. Att den försäkrade inte fick bistånd alla månader i perioden spelar ingen roll. Socialnämnden har rätt till betalning upp till det belopp som den har betalat i bistånd. Socialnämnden får därför 7 000 kronor och den försäkrade får 638 kronor.

Exempel

Socialnämnden har betalat bistånd med 12 000 kronor under perioden januari–juni. Försäkringskassan beviljar sjukpenning retroaktivt för perioden 1 maj–30 juni med 7 638 kronor. Socialnämnden har inte rätt till ersättning för tid som ligger utanför den tid som den retroaktivt beviljade ersättningen avser. Försäkringskassan ber socialnämnden att precisera hur mycket bistånd som har betalats ut för eller under maj och juni. Svaret blir att 4 000 kronor betalades ut då. Socialnämnden får därför 4 000 kronor och den försäkrade får 3 638 kronor.

Exempel

Socialnämnden har betalat bistånd och begär ersättning för perioden juli–september med 28 725 kronor. Försäkringskassan fattar beslut om bostadsbidrag den 5 oktober (före brytdag) från och med januari. Bostadsbidrag är en månadsersättning och RÅ 2001 ref. 58 är därför tillämpligt när det gäller att avgöra vad som är retroaktivt beviljat (se avsnitt 5.3.2.). Den retroaktivt beviljade förmånen är den som har betalats för tiden januari–oktober, eftersom beslutet fattades i oktober. Den retroaktivt beviljade ersättningen uppgår till 20 000 kronor. Socialnämnden kan därför få 20 000 kronor.

Exempel

Socialnämnden har betalat bistånd och begär ersättning för perioden april–juli med 8 000 kronor. Försäkringskassan fattar beslut om underhållsstöd den 29 juli (efter brytdag) från och med maj. Den retroaktivt beviljade ersättningen är 7 000 kronor för perioden maj–juli. Socialnämnden kan inte få ersättningen för augusti därför att den inte är retroaktivt beviljad. Socialnämnden kan inte få ersättning för det bistånd som betalades ut för april eftersom det inte betalades för eller under samma period som den retroaktivt beviljade ersättningen. Därför kontaktar Försäkringskassan socialnämnden och ber den precisera hur mycket bistånd som betalades för perioden maj–juli. Svaret blir att 6 000 kronor betalades ut då. Socialnämnden kan få 6 000 kronor.

Exempel

Försäkringskassan ska betala ut 15 500 kronor i föräldrapenning för perioden 21 oktober–20 november till den försäkrade (500 kr per dag x 31 dagar = 15 500). Beslutet fattas den 25 november. Socialnämnden har begärt 10 000 kronor för perioden 1 oktober–31 oktober. Försäkringskassan kan betala även ersättningen för den 1- 25 november till socialnämnden utan att socialnämnden ändrar begäran. Däremot har socialnämnden inte rätt att tillgodoräkna sig biståndet som avser tid före den 21 oktober eftersom den retroaktivt beviljade ersättningen inte avser den tiden. Försäkringskassan ber socialnämnden precisera hur mycket av biståndet som har betalats ut efter den 21 oktober. Socialnämnden uppger att totalt 12 000 kronor hänför sig till tiden efter den 21 oktober och begär ersättning med 12 000 kronor.

Socialnämnden har betalat ut ersättning för hela kalendermånaden men Försäkringskassan beviljar ersättning för dagar. Men eftersom perioderna inte måste överensstämma helt så länge perioden för biståndet ryms inom perioden för den retroaktivt beviljade ersättningen, betalar Försäkringskassan ut 12 000 kronor till socialnämnden och 3 500 kronor till den försäkrade.

5.3.2 När är en ersättning retroaktivt beviljad?

Rättsfall

I RÅ 2001 ref. 58 var en fråga i vilken mån vårdbidrag var retroaktivt beviljat. Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att utgångspunkterna för beräkningen bör vara att beslutet om vårdbidrag anses meddelat den dag då protokollet med beslutet justerades samt att vårdbidrag betalas ut månadsvis. För att i möjligaste mån tillgodose lagstiftningens syfte att förhindra överkompensation genom sammanträffande av förmåner bör ett vårdbidrag anses retroaktivt beviljat till den del det avser tiden t.o.m. den månad då socialförsäkringsnämnden beslutat om vårdbidrag. Eftersom nämndens beslut i detta fall meddelades den 29 augusti 1994 fick vårdbidrag som avsåg tiden januari–augusti 1994 anses retroaktivt beviljat.

I denna del är rättsfallet bara tillämpligt på månadsersättningar. De anses retroaktivt beviljade till den del de avser tiden till och med den månad då beslutet om att bevilja förmånen blev bindande. Brytdagen för betalningen saknar betydelse för bedömningen av om en ersättning är retroaktivt beviljad. Även om beslutet blir bindande den första dagen i en månad betraktas den månaden som retroaktivt beviljad.

Läs mer

Mer om när beslut blir bindande står i vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

Dagersättning anses vara retroaktivt beviljad till och med den dag då beslutet fattades.

Huruvida ersättningen betalas i förskott eller i efterskott påverkar inte bedömningen av om den är retroaktivt beviljad. Ofta är retroaktivt utbetalad ersättning också retroaktivt beviljad, men inte alltid. 107 kap. 5 § gäller bara retroaktivt *beviljad* ersättning.

Huruvida beslutet om att bevilja ersättningen fattas före eller efter brytdagen påverkar inte heller bedömningen.

Socialnämnden har inte rätt till ersättning som inte är retroaktivt beviljad, även om den betalas ut tillsammans med retroaktivt beviljad ersättning.

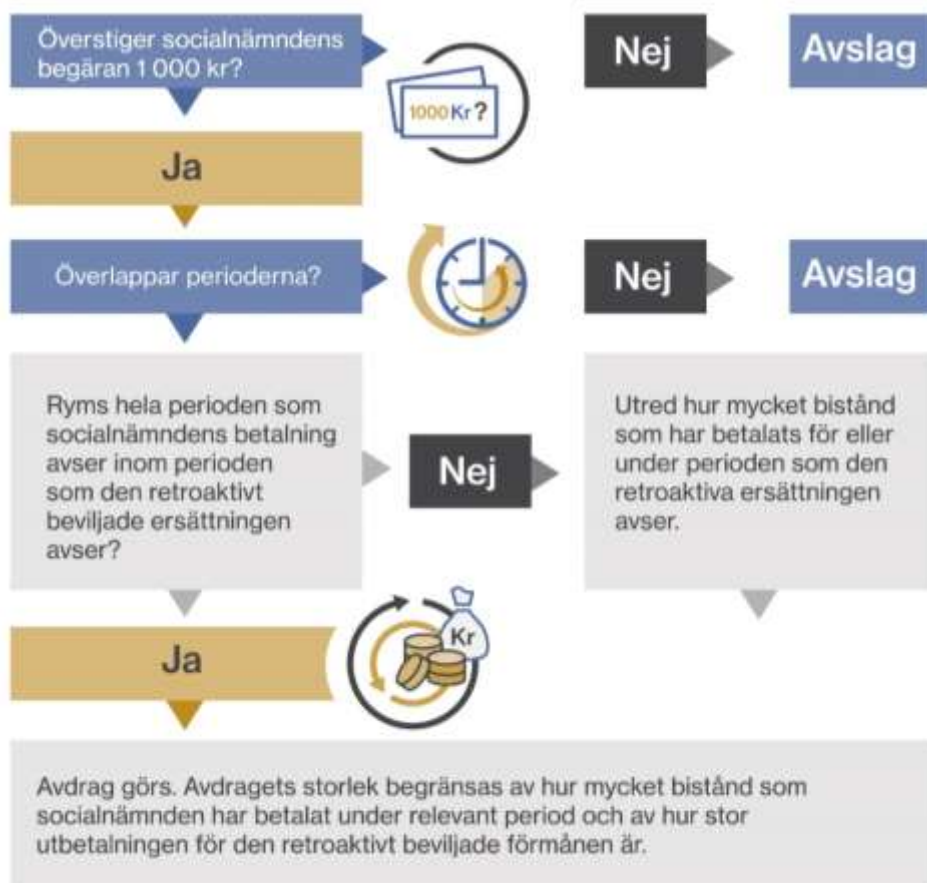
Försäkringskassan är inte skyldig att betala till socialnämnden i anslutning till att ersättningen beviljas, utan kan betala vid en tidpunkt som passar verksamheten oavsett när beslutet fattades.

När en ersättning hålls inne interimistiskt helt eller delvis med stöd av 112 kap. 3 § SFB anses det vid tillämpning av 107 kap. 5 § SFB vara ett beviljande om den innehållna ersättningen betalas ut. (FKRS 2020:05, *Retroaktivt utbetalad ersättning*)

Om Försäkringskassan beslutar att dra in en ersättning och beslutet senare ändras, är utbetalningen av den ersättning som avser tiden mellan indragningen och ändringen att anse som ett retroaktivt beviljande. Beslutet kan ändras med stöd av 113 kap. 3 § SFB, vid omprövning eller av domstol. (FKRS 2020:05, *Retroaktivt utbetalad ersättning*) När Försäkringskassan ändrar ett beslut om att avslå en ansökan om ersättning till ett bifall (med stöd av 113 kap. 3 § SFB eller vid omprövning) är ersättningen retroaktivt beviljad fram till ändringsbeslutet. Detsamma gäller om ett avslag ändras till bifall genom en dom; ersättningen räknas som retroaktivt beviljad fram till ändringsdomen.

Ibland måste handläggningen fortsätta efter ändringsdomen och i så fall räknas den retroaktiva perioden fram till Försäkringskassans beslut om utbetalning.

5.3.3 Flödesschema

5.3.4 Försäkringskassan underrättar socialnämnden

3 § förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453)

Socialnämnden har rätt att hos Försäkringskassan ta del av följande uppgifter om enskilda:

1. namn, personnummer och i förekommande fall samordningsnummer,
2. att en anmälan eller ansökan om förmån, ersättning eller annat stöd har lämnats in,
3. vilken förmån, ersättning eller annat stöd som har beviljats,
4. under vilken tidsperiod och i vilken omfattning en förmån, ersättning eller annat stöd utges eller har utgetts,
5. vilket belopp som har betalats ut, och
6. datum för utbetalning.

Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna uppgifter som avses i första stycket till socialnämnden.

Med stöd av denna bestämmelse kan Försäkringskassan underrätta socialnämnden om att den har möjlighet att komma in med en begäran om utbetalning av en retroaktivt beviljad periodisk ersättning från Försäkringskassan.

Bestämmelsen innebär inte att det finns någon skyldighet för Försäkringskassan att regelmässigt underrätta socialnämnderna om uppgifter om den försäkrade och ersättningsperioder.

Skäl för att underrätta socialnämnden kan till exempel vara att Försäkringskassan har anledning att anta, eller har vetskap om, att ekonomiskt bistånd har betalats ut under samma tid som ersättning kommer att betalas ut från Försäkringskassan. Det kan vara så att den försäkrade har meddelat Försäkringskassan att han eller hon har fått ekonomiskt bistånd.

5.3.5 Socialnämndens begäran

2 § Försäkringskassans föreskrifter om utbetalning till socialnämnden av retroaktivt beviljad periodisk ersättning med stöd av 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken

För att Försäkringskassan ska kunna betala ut retroaktivt beviljad periodisk ersättning som avser flera förmåner ska socialnämnden komma in med en begäran per förmån och beslutstillfälle.

3 §

En begäran ska innehålla

- det belopp som socialnämnden begär,
- vilken förmån som avses,
- vilket belopp socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj och

vilken tid som avses.

Om begäran från socialnämnden avser flera förmåner – eller om Försäkringskassan beslutar om ersättning vid flera tillfällen – ska socialnämnden lämna en begäran för varje förmån.

Om utbetalningen till socialnämnden inte täcker hela det belopp som socialnämnden tidigare har betalat till den enskilde får socialnämnden ansöka på nytt om utbetalning.

Socialnämnden kan ha delegerat uppdraget att begära en utbetalning till exempelvis en socialekreterare. Det ingår i Försäkringskassans utredning att kontrollera både vilken period den aktuella begäran gäller och att det är en behörig person från socialnämnden som begär utbetalningen. Se även 10 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453).

En begäran ska innehålla vilken tid som avses, det vill säga ange den period som socialnämnden har betalat bistånd. Om denna tid helt omfattas av den tid som den retroaktiva ersättningen från Försäkringskassan avser, är ärendet utrett i den omfattning som krävs. Om inte så ska Försäkringskassan utreda vilka belopp som socialnämnden har betalat ut för eller under den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

Hur ska begäran göras?

Socialnämndens begäran ska göras på blankett 3280. Begäran kan faxas in. (110 kap. 9 § SFB är inte tillämplig.) Eventuella kompletteringar kan göras muntligt, om handläggaren bedömer att det är lämpligt.

Hur lång tid ska socialnämnden få på sig?

Det är önskvärt att socialnämnden får 14 dagar på sig för att skicka in en begäran eller en komplettering. Men Försäkringskassan måste betala ut ersättningen inom en rimlig tid efter att ersättningen har beviljats och därför kan situationer uppstå, exempelvis om betalningen kan göras tidigare om tiden kortas, då socialnämnden bara får sju dagar på sig. Försäkringskassan behöver inte påminna socialnämnden om ingen begäran inkommer.

När bör socialnämnden justera sin begäran?

Om socialnämnden har begärt ersättning för bistånd som har betalats utanför den period som den retroaktivt beviljade ersättningen avser kan det behöva klargöras hur mycket av det utbetalade biståndet som betalades under eller för den tid som den retroaktivt

beviljade ersättningen avser. Men om det står klart att socialnämnden har rätt till hela utbetalningen även om man bortser från den period som sticker ut, behöver handläggaren inte fråga socialnämnden.

Exempel

Socialnämnden har begärt ersättning med 10 000 kronor för perioden januari–juni. Försäkringskassan avser att bevilja en ersättning retroaktivt för perioden februari–juni med 7 000 kronor. Socialnämnden har inte rätt till ersättning för det bistånd som betalades ut för och under januari. Handläggaren kontaktar därför socialnämnden och ber den precisera hur mycket bistånd som betalades ut för perioden februari–juni. Svaret blir att 8 000 kronor betalades då. Socialnämnden har därför rätt att få hela betalningen.

5.3.6 Kommunikering av uppgifter som har tillförts ärendet genom socialnämnden eller Försäkringskassan

Socialnämnden ska lämna in en begäran för varje förmån och beslutstillfälle, alltså för respektive retroaktivt beviljad ersättning. En viss begäran från socialnämnden kan alltså ta sikte på högst ett beslut om retroaktivt beviljad ersättning. Om en begäran från socialnämnden avser flera förmåner, ska begäran avvisas med hänvisning till 2 § FKFS 2007:5.

Om *det belopp som socialnämnden begär* inte överstiger 1 000 kronor, ska begäran avslås.

Det finns ingen laglig skyldighet att kommunicera vilket beslut myndigheten tänker fatta, och när det gäller avdrag till socialnämnden kan ett exakt angivet belopp ofta leda till att kommuniceringsbrevet inte stämmer. I kommuniceringsbrevet bör det stå vilket beslut som övervägs, dvs. att Försäkringskassan överväger att göra avdrag med en viss summa men det bör framgå att beloppet kan komma att ändras.

Om Försäkringskassan beslutar att avslå begäran eller betala ut lägre belopp än vad socialnämnden har begärt behöver Försäkringskassans uppgifter i regel inte kommuniceras med socialnämnden. Anledningen till att uppgifterna inte behöver kommuniceras är att Försäkringskassan bedömer att det är uppenbart att kommunikeringen inte har någon funktion eftersom uppgifterna inte kan bemötas på något sätt av socialnämnden.

Försäkringskassan behöver inte heller kommunicera några uppgifter med den försäkrade när

- den försäkrade inte har ansökt om en förmån
- den försäkrade inte har beviljats ersättning för den aktuella perioden
- Försäkringskassan redan har betalat ut ersättningen
- Försäkringskassan redan har gjort avdrag i en annan ersättning
- barnbidrag och assistansersättning betalas ut för retroaktiv tid
- när den försäkrade har i socialnämndens begäran skrivit under att han eller hon har tagit del av begäran.

Läs mer

Vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken* beskriver utförligt vad som gäller för kommunikering och att lämna uppgifter muntligt. Där finns också ett metodstöd för hur kommunikering går till och vad man ska ta hänsyn till i olika situationer.

5.3.7 Till vem och när Försäkringskassan ska kommunicera och till vem beslut ska skickas

Tabellen nedan beskriver till vem och när Försäkringskassan ska kommunicera uppgifter samt till vem Försäkringskassans beslut ska skickas när socialnämnden har begärt att retroaktivt beviljad ersättning ska betalas ut.

	Socialnämnd		Den försäkrade	
	Kommunicering	Beslut	Kommunicering	Beslut
Beviljad begäran		X	X Om den försäkrade inte tagit del av socialnämndens begäran (jämför blankett 3280)	X
Delvis beviljad begäran		X	X Om den försäkrade inte tagit del av socialnämndens begäran (jämför blankett 3280)	X
Avslag på begäran		X		

5.3.8 Försäkringskassans beslut till socialnämnden

När Försäkringskassan beviljar utbetalning till socialnämnden, helt eller delvis, ska både den enskilde och nämnden underrättas om beslutet (brevmall 10551). I förmånsbeslutet till den enskilde ska det framgå att avdrag har gjorts till nämnden. Förmånsbeslutet ska också innehålla en omprövningshänvisning så att den enskilde kan få avdraget omprövat. Om beslutet till socialnämnden går nämnden emot, dvs. ett avslagsbeslut eller ett delvis beviljande (brevmallar 10550 och 10551) ska beslutet föras med en överklagandehänvisning. Socialnämnden kan inte begära att Försäkringskassan ska ompröva beslutet eftersom den möjligheten bara finns för en enskild person (se 113 kap. 7 § första stycket SFB).

Försäkringskassan ska självmant beakta en tidigare begäran från socialnämnden om Försäkringskassans beslut om utbetalning ändras eller om Försäkringskassan har fattat ett provisoriskt beslut om ersättning och därefter fattar ett slutligt beslut om ersättningen. Det innebär att om Försäkringskassan beslutar att avslå en ansökan ska Försäkringskassan invänta laga kraft av avslagsbeslutet innan Försäkringskassan beslutar om begäran från socialnämnden ska bifallas.

Däremot måste socialnämnden alltid skicka in en ny begäran om den försäkrade gör en ny ansökan om en förmån (2 § FKFS 2007:5).

5.3.9 Missad utbetalning till socialnämnden

Försäkringskassan ska pröva en socialnämnds begäran om utbetalning av en retroaktivt beviljad ersättning i sak även i de fall Försäkringskassan av misstag betalat ut ersättningen till den försäkrade trots att socialnämnden begärt att ersättningen ska betalas ut till nämnden. En sådan begäran ska alltså avslås och inte avvisas. Anledningen är att det inte finns någon retroaktiv ersättning att betala ut till nämnden eftersom den redan har betalats ut till den försäkrade. (Jämför Kammarrätten i Jönköpings domar den 22 februari 2011 målen nr 1276-10 och 2781-10).

6 Betalningsmottagare

Det här kapitlet beskriver vem som ska ta emot utbetalningen. Det beskriver också vem som har rättshandlingsförmåga och när en utbetalning ska göras om.

6.1 Huvudregel

Grundprincipen är att förmånen betalas ut till den som har fått den beviljad. I respektive förmånsvägledning kan det finnas information om till vem en förmån ska betalas ut.

6.2 Ställföreträdare

9 kap. 1 § FB

Den som är under arton år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser [...]

Den som företräder en person som är under 18 år är förmyndare. Förmyndaren kan vara antingen den minderåriges vårdnadshavare eller en person som tingsrätten utser. (Se 10 kap. FB.) En minderårig person kan vara vårdnadshavare, men inte förmyndare (6 kap. FB jf. m. 10 kap. 1 § FB). Minderårig och underårig är samma sak.

En försäkrad som är över 18 år kan behöva hjälp i sina kontakter med Försäkringskassan. Det kan till exempel vara generell hjälp med att bevaka sin rätt, eller mindre hjälp med att skriva en viss ansökan eller begära att utbetalningen sätts in på ett annat konto.

Om en myndig person behöver generell hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person ska en god man eller förvaltare förordnas av rätten (11 kap. FB). Förmyndare, god man och förvaltare kan normalt företräda den försäkrade om de visar upp sitt rättsliga förordnande.

En försäkrad kan också anlita ett ombud eller biträde. Ett ombud företräder normalt den försäkrade.

Läs mer

Du kan läsa mer om vårdnadshavare, god man, förvaltare, ombud, biträde och fullmakt i vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*. Där kan du också läsa mer om vem som kan skriva under en ansökan om en förmån.

6.3 Rättshandlingsförmåga

Vad är rättshandlingsförmåga?

En *rättshandling* är en handling som får juridiska konsekvenser. Om du exempelvis stiger på en buss antas det att du vill åka med och godtar villkoren för det (betala biljett till exempel). Den som får utföra rättshandlingar har rättshandlingsförmåga.

Vem saknar rättshandlingsförmåga?

Personer under 18 år och personer med förvaltare saknar som huvudregel rättshandlingsförmåga. Rättshandlingsförmågan påverkas däremot inte av att en person har god man eller har gett någon annan en fullmakt.

Den som inte har rättshandlingsförmåga får inte ta emot betalningar

Personer som saknar rättshandlingsförmåga får inte ta emot betalningar från Försäkringskassan.

Det finns vissa undantag

- En förmånsbestämmelse kan ange att en förmån ska betalas till någon som saknar rättshandlingsförmåga. Exempelvis ska barnbidrag enligt 16 kap. 3 § SFB betalas till barnet om barnet är gift.
- När en förmyndare eller en förvaltare styr den ersättningsberättigades betalning så att personen kan disponera betalningen även om den saknar rättshandlingsförmåga. Exempelvis kan en minderårig persons förälder begära att ersättningen som den minderårige är berättigad till ska betalas ut till den minderåriges konto.
- En förmånsbestämmelse kan ange att personer under 18 år har rätt att ansöka om förmånen. I så fall har personen som ansöker även rätt att anmäla det konto som förmånen ska betalas till och att ändra kontot. Det här gäller exempelvis förlängt underhållsstöd och assistansersättning.

Det finns också undantag från huvudregeln att personer utan rättshandlingsförmåga inte får ta emot betalning i föräldrabalken (exempelvis får personer som har fyllt 16 år hantera pengar i vissa situationer) men undantagen berör inte Försäkringskassans utbetalningar.

Det måste finnas en uttrycklig bestämmelse för att en minderårig ska få utföra en viss rättshandling, och det räcker inte att det finns en bestämmelse som gäller en liknande situation. Exempelvis finns det bestämmelser i föräldrabalken som ger minderåriga rätt att hantera underhållsbidrag, men dessa bestämmelser ger inte minderåriga rätt att hantera underhållsstöd.

Observera att en person som har rättshandlingsförmåga inte kan få sin egen ersättning insatt på ett konto som innehas av någon som saknar rättshandlingsförmåga. Exempelvis kan en förälder inte begära att ersättningen som den är berättigad till ska betalas ut till dess barn.

Läs mer

Den här vägledningen beskriver rättshandlingsförmåga i samband med utbetalningar. I vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken* kan du läsa mer om rättshandlingsförmåga. Där kan du läsa om vem som har rätt att ansöka om en förmån.

6.4 När ska ersättningen betalas på nytt?

Att en betalning har gjorts med *befriande verkan* betyder att den som är betalnings-skyldig har fullgjort sin skyldighet att betala. Om Försäkringskassan har betalat till någon som inte var behörig att ta emot betalningen måste betalningen göras om eftersom den inte gjordes med befriande verkan. Om betalningen har gjorts med befriande verkan ska den inte göras om.

I många situationer ska betalningen inte göras om trots att Försäkringskassan begick något fel i samband med betalningen, men om Försäkringskassan har gjort fel och det har lett till en skada för den försäkrade kan det bli aktuellt med skadestånd.

Läs mer

Du kan läsa mer om skadestånd på Fia under Omprövning, överklagande och skadestånd.

Om Försäkringskassan betalar ersättning till en tidigare fullmaktshavare trots att fullmakten är återkallad och Försäkringskassan har fått meddelande om det så har betalningen gjorts till någon som inte var behörig. Betalningen måste i så fall göras om till en behörig person. Den betalning som gjorts till den före detta fullmaktshavaren får återkrävas med stöd av reglerna om *condictio in debiti*. (Se FKRS 2016:06 och vägledning 2005:3, Återkrav.)

Om den försäkrade däremot har rättshandlingsförmåga för att ta emot en betalning och Försäkringskassan har betalat till den försäkrade trots att någon hade fullmakt, så ska betalningen inte göras om. En fullmakt skapar inga rättigheter för fullmaktshavaren.

Försäkringskassan ska betala på nytt om den första betalningen

- gjordes till någon som saknade rättshandlingsförmåga
- gjordes till någon som inte var behörig att ta emot betalningen för den försäkrades räkning, till exempel:
 - en tidigare fullmaktshavare
 - en tidigare förmyndare till någon som blivit myndig
 - en tidigare god man eller förvaltare
 - en helt annan person än den försäkrade som inte har något uppdrag från den försäkrade att ta emot betalning för dennes räkning.

Försäkringskassan ska inte betala på nytt om

- betalningen gjordes till rätt person och han eller hon var behörig. Det gäller även om något blev fel, som till exempel att betalningen gjordes till ett annat konto än det konto som den försäkrade hade uppgett, eller att den försäkrade hade bett Försäkringskassan att betala till någon annan, men det förbisågs.
- betalningen gjordes till ett konto som den försäkrade hade uppgett men som tillhörde någon annan
- betalningen gjordes till ett tidigare ombud, men Försäkringskassan hade inte fått veta att fullmakten var återkallad (jfr 2 kap. 12–21 §§ AvtL).

6.5 Utbetalning av socialförsäkringsförmån till annan än den försäkrade med stöd av fullmakt

Försäkringskassan kan bara godta en fullmakt om utbetalning av en förmån till en annan person, myndighet eller organisation om den är skriven på ett sådant sätt att det framgår att utbetalningen tas emot för den försäkrades räkning. Det beror på att rätten till ersättning inte får överlätas innan ersättningen är *tillgänglig för lyftning* (107 kap. 9 § SFB). Äganderätten till ersättningen får med andra ord inte föras över till en annan person innan ersättningen har betalats ut. Detta så kallade *överlåtelseförbud* gäller dock bara ersättningar enligt SFB.

Läs mer

Du kan läsa mer om överlåtelseförbudet i kapitel 10.

Den enklaste lösningen kan många gånger vara att den försäkrade i stället lämnar in en fullmakt till banken eller posten, så att fullmaktstagaren kan ta ut ersättningen direkt från fullmaktsgivarens konto.

Läs mer

Bestämmelser om fullmakt finns i 2 kap. AvtL. För vidare beskrivning av regler om fullmakt, se vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

Försäkringskassan godtar inte fullmakter där fullmaktstagaren saknar rättshandlingsförmåga, dvs. är under 18 år eller har en förvaltare.

Reglerna är desamma oavsett om fullmaktstagaren är en enskild person eller exempelvis en kommun.

6.5.1 Hur ska en fullmakt se ut?

AvtL innehåller inget krav på att en fullmakt om utbetalning till en annan person ska vara skriftlig. Men för att Försäkringskassan ska kunna godta fullmakten och verkställa utbetalningen behöver den vara skriftlig och innehålla följande uppgifter:

- vem som är fullmaktsgivare, dvs. den förmånsberättigade
- vem som är fullmaktstagare, dvs. den ska ta emot utbetalningen
- vilken eller vilka förmåner som ska betalas ut till fullmaktstagaren
- att förmånen betalas ut för fullmaktsgivarens räkning
- från och med vilken dag fullmakten ska börja gälla
- fullmaktsgivarens underskrift.

Förfarandet med fullmakt ska inte förväxlas med en begäran från socialnämnden med stöd av 107 kap. 5 § SFB (ekonomiskt bistånd).

Läs mer

I vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*, kan du läsa mer om fullmakter.

6.6 Utbetalning till en person som är försvunnen

112 kap. 3 § SFB

Finns det sannolika skäl att dra in eller minska en beslutad ersättning, kan den handläggande myndigheten besluta att ersättningen ska hållas inne eller lämnas med lägre belopp till dess att ärendet avgjorts.

Om Försäkringskassan känner till att en person är försvunnen kan ersättning hållas inne genom ett interimistiskt (provisoriskt) beslut om Försäkringskassan bedömer att det finns sannolika skäl för detta. Det finns ingen skyldighet att betala ut ersättning så länge det är ovisst om en person lever eller inte (NJA 1947 s. 634). För att kunna bedöma om det finns sannolika skäl krävs att Försäkringskassan noggrant utreder omständigheterna i det enskilda fallet. Om personen återfinns död och dödsdatum senare blir fastställt ska Försäkringskassan fatta ett slutligt beslut som innebär att den ersättning som har innehållits som längst ska betalas ut till och med den månad när dagen för dödsfallet anses ha inträffat. Se vidare villkoren för respektive försäkringsförmån. Ett interimistiskt

beslut om att innehålla en ersättning medför bara att själva utbetalningen senareläggs. Utbetalningen av innehållen ersättning görs i dessa fall till dödsboet. Samma resonemang gäller om en utlandsbosatt person inte har skickat in något levnadsintyg.

Försäkringskassan får inte fatta interimistiska beslut om indragning eller minskning i ärenden om adoptionsbidrag, bilstöd eller assistansersättning (112 kap. 4 § SFB).

9 § lagen om dödförklaring

Om det föreskrivs i en författning att tid i ett visst fall skall räknas från dödsfall, skall vid dödförklaring tiden räknas från det att beslutet vann laga kraft.

En person avregistreras ur folkbokföringen när han eller hon avlider. Normalt sker detta på grundval av ett dödsbevis som har utfärdats av en läkare. Om en person försvinner och inte återfinns kan han eller hon dödförklaras enligt de förutsättningar som regleras i lagen (2005:130) om dödförklaring.

Tiden som en person behöver vara försvunnen innan Skatteverket kan ta upp ansökan till prövning är beroende av vilken grad av sannolikhet som föreligger för att den försvunne är död. Är det utrett att den försvunne är död, får han eller hon dödförklaras omedelbart. Är det inte utrett att den försvunne är död, men finns en hög grad av sannolikhet för det får frågan om dödförklaring tas upp tidigast ett år efter försvinnandet. Har försvinnandet skett i samband med en naturkatastrof, en stor olycka eller liknande och det finns en mycket hög grad av sannolikhet för att den försvunne är död får frågan om död-förklaring tas upp omedelbart. I övriga fall får frågan om dödförklaring tas upp tidigast fem år efter försvinnandet.

Make, sambo, arvinge eller annan vars rätt kan bero av dödförklaringen får ansöka om dödförklaring. Ansökan ska göras hos Skatteverket. Om det inte är utrett att den försvunne är död ska Skatteverket utfärda kungörelse. Är förutsättningarna för dödförklaring uppfyllda ska Skatteverket i beslut förklara att den försvunne är att anse som död samt ange dödsdag.

Som dödsdag ska anses den dag som är den mest sannolika dödsdagen. Går en sådan dag inte att fastställa, ska som dödsdag anses sista dagen i den månad då den försvunne veterligen senast var vid liv eller om femårs-fristen används, sista dagen i den månad då femårsfristen gått till ända.

Om det föreskrivs i en författning att tid ska räknas från ett dödsfall räknas tiden från det att ett beslut om dödförklaring vann laga kraft. En socialförsäkringsersättning kan därför längst betalas ut till och med den dag när beslutet om dödförklaring vann laga kraft. Detta förutsätter att övriga försäkringsbestämmelser är uppfyllda. En person kan exempelvis inte vara berättigad till föräldrapenning för ett försvunnet barn eftersom denne inte kan ha ett försvunnet barn i sin vård, men en försvunnen person kan ha rätt till sjukersättning.

6.7 Den försäkrade har avlidit

En grundprincip i svensk rätt är att ansvaret för den avlidnes tillgångar och skulder övergår på dennes dödsbo.

Dödsboet består av efterlevande make eller sambo, arvingar och vissa testamentstagare. Det är dödsboet som förvaltar den dödes egendom under boets utredning. Dödsboets delägare företräder dödsboet tillsammans. (18 kap. ärvdabalken) Det är vanligt att någon har fått fullmakt för att företräda dödsboet. Även om det finns en

fullmaktshavare kan någon annan, exempelvis en boutredningsman, ha rätt att företräda dödsboet. Om en ersättning ska betalas ut till en avliden person är det viktigt att betalningen går antingen till dödsboet eller någon som har rätt att företräda dödsboet. En betalning till någon som inte har rätt att företräda dödsboet har inte *befriande verkan* (dvs. den gäller inte) utan måste göras om.

6.7.1 Metodstöd kontoregistrering på dödsbo

Utbetalning till dödsbo ska göras med lokal utbetalning på blankett 8331 enligt nedanstående prioriteringsordning. Gör utbetalningen i dödsboets namn. Adress behövs endast om du ska skicka en anvisning. Du behöver också bokföra utbetalningen enligt aktuell förmånsprocess. För ytterligare information se arbetsbeskrivning för komplettering inom kontohantering som finns på [Fia/Försäkring/Utbetalningar/Konto/Instruktioner](#).

1. I första hand ska utbetalningen göras till tidigare registrerat konto dit utbetalningar gjorts. Detta alternativ ska endast användas om kontot fortfarande används av företrädare för dödsboet.
2. I andra hand ska utbetalningen göras på anvisning. Anvisningen ska då adresseras till dödsboet. Adressen måste kontrolleras mot aktuella folkbokföringsuppgifter för dödsboet.
3. I tredje hand kan utbetalningen göras till ett annat konto. Detta alternativ får endast användas om du inhämtat tillräckligt med uppgifter för att säkerställa att den som äger det kontot företräder dödsboet.

Läs mer

Du kan läsa mer om när en betalning ska göras om i avsnitt 6.4.

7 Utbetalningssätt

I detta kapitel beskrivs reglerna för hur Försäkringskassan får göra en utbetalning. Huvudregeln är att en utbetalning sätts in på mottagarens bankkonto, bankgiro eller PlusGiro, men det finns vissa undantag.

7.1 Utbetalning till konto är huvudregeln

1 § Försäkringskassans föreskrifter om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.

Denna författning tillämpas vid utbetalning av

1. ersättning enligt socialförsäkringsbalken från Försäkringskassan,
 2. ersättning som har beviljats enligt den numera upphävda lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
 3. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,
 4. dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförvarspliktiga,
 5. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning enligt förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd samt
 6. tilläggsbelopp som utges med stöd av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen eller med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, och som enbart avser sådana familjeförmåner och familjebidrag som Försäkringskassan handlägger.
-

Det finns föreskrifter om utbetalning av de flesta förmåner som Försäkringskassan administrerar. Föreskrifterna gäller de förmåner som anges ovan.

2 § Försäkringskassans föreskrifter om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.

För den som bor i Sverige sker utbetalning genom insättning på bankkonto, bankgiro eller PlusGiro.

Utbetalning får ske på annat sätt om särskilda förhållanden föranleder det. Sådana förhållanden kan vara

- om uppgift om konto saknas,
 - något annat liknande skäl som mottagaren inte kan råda över.
-

I praktiken kan privatpersoner inte ha bankgiro eller plusgiro. Därför är insättning på bankkonto den betalningsmetod som kan användas för privatpersoner.

7.2 Metodstöd – utbetalning till konto är huvudregeln

Det här metodstödet beskriver hantering av returer och de avtal om betaltjänster som finns med vissa banker m.m.

7.2.1 Metodstöd – returhantering

De flesta utbetalningar gör Försäkringskassan genom att sätta in ersättningen på den försäkrades konto i en bank. Returer är utbetalningar som kommer tillbaka från banken för att de inte har nått betalningsmottagaren. Betalningar kan komma tillbaka av olika skäl, till exempel om kontot är avslutat. Handläggare inom VS ekonomi bokför returen.

Förmånshandläggaren får information om returen via en åtgärdsimpuls. Förmånshandläggaren utreder om returen ska betalas ut igen. Om returen inte ska betalas ut igen ska den hanteras antingen som en inbetalning eller som ett återkrav. Handläggaren registrerar en ny returutbetalning i förmånssystemet, vilket också innebär att returen bokförs.

Utbetalningskort som Posten inte har kunnat dela ut återredovisas till Försäkringskassan inom några dagar. Utbetalningskort som inte har lösts in återredovisas tio dagar efter giltighetstidens utgång (60 dagar efter utbetalningsdagen). Swedbank skickar sedan pengarna till Försäkringskassans bankkonto för returer.

7.2.2 Metodstöd – inbetalningar

När en utbetalning betalas tillbaka till Försäkringskassan är det en inbetalning. Att betalningsmottagaren gör en inbetalning kan ha olika anledningar. Vid en inbetalning ska pengarna i regel inte betalas ut på nytt. Försäkringskassan ska utreda återkrav om det finns misstanke om att pengar har betalats ut felaktigt. Betalningen bör göras om när det är utrett att mottagaren har rätt till betalningen och han eller hon vill ha betalningen.

Vanliga anledningar till att mottagaren gör en inbetalning är att:

- Mottagaren är inte, eller anser sig inte vara, berättigad till ersättningen.
- Ett förväntat återkrav, till exempel av bostadsbidrag betalas i förtid.
- Mottagaren vill inte behålla pengarna.
- Mottagaren har avlidit och dödsboet betalar tillbaka pengarna.

7.2.3 Metodstöd – avtal om betalning via bank

Bankerna får viss ersättning för sin förmedling av socialförsäkringsersättning. Riksgälden har tecknat ramavtal med Swedbank och Danske Bank som gäller från och med 1 april 2017 till och med 31 mars 2020 med rätt för Riksgälden att förlänga ramavtalet med ett år i taget till år 2022. Riksgälden har bland annat angett att ersättningen till bankerna ska baseras på fasta avgifter som varje myndighet själv betalar.

7.2.4 Metodstöd – etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg

Personer som har rätt till etableringsersättning, bostadsersättning eller etableringstillägg och saknar bankkonto och identitetshandling kan få ut sin ersättning med kontantkortlösning via ICA-banken.

Läs mer

Se även *Riktlinjer 2011:15 Utbetalning vid särskilda tillfällen*.

7.3 Utbetalning till en person som bor eller vistas utomlands

Innan Försäkringskassan betalar ut vissa ersättningar får Försäkringskassan kräva ett så kallat levnadsintyg av den försäkrade.

3 § Försäkringskassans föreskrifter om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.

För den som bor eller vistas utomlands sker utbetalning genom insättning på bankkonto i Sverige eller utomlands.

Utbetalning får ske på annat sätt om särskilda förhållanden föranleder det.

Sådana förhållanden kan vara

- att betalning till konto medför onormalt höga mottagar- och uttagsavgifter för den försäkrade,
 - att den försäkrade inte får öppna konto,
 - att möjligheterna att göra uttag från konto är starkt begränsade,
 - att samhällsstrukturen eller bankväsendet inte medger utbetalning till konto eller
 - något annat liknande skäl som den försäkrade inte kan råda över.
-

4 § Försäkringskassans föreskrifter om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.

Om den försäkrade bor eller vistas utomlands gäller följande.

Om utbetalning görs till konto i Sverige ska förmånen, ersättningen eller bidraget vara tillgänglig för lyftning vid samma datum som gäller för bosatta i landet. Ska utbetalning göras till konto utomlands ska överföring från betalningsinstitut i Sverige ske senast på den dagen.

Denna bestämmelse gäller inte vid utbetalning av tilläggsbelopp avseende familjeförmåner och familjebidrag eller vid utbetalning av efterlevandelivränta enligt 88 kap. socialförsäkringsbalken.

Särskilda regler gäller om den försäkrade bor utomlands.

Om betalning till konto medför höga avgifter kan betalningen till exempel göras med check. Att den försäkrade föredrar ett annat betalningssätt än betalning till konto är däremot inte i sig ett skäl för att betala på annat sätt än till konto.

Den som bor i Sverige och vill ha pengarna på ett konto i ett annat land, får normalt pengarna insätta på ett utländskt konto om de inte vill använda ett svenskt bankkonto. Mottagaravgiften ska den försäkrade betala.

Läs mer

Om utbetalning av handikappersättning till utlandet se vidare vägledning 2012:2 *Handikappersättning*.

7.3.1 Levnadsintyg

110 kap. 15 § SFB

För utbetalning av en förmån utomlands får det krävas bevis om att rätten till förmånen består.

Den svenska lagstiftningen ger utrymme för att exportera vissa förmåner (till exempel ålderspension, efterlevandepension, sjukersättning, aktivitetsersättning och arbets-skadelivränta) till personer som bor utomlands. Dessutom förekommer fortfarande utbetalningar av handikappersättning och vårdbidrag, vilka också kan exporteras. Vilka förmåner som kan exporteras, under vilka förutsättningar och under vilken tid framgår av 5 kap. 13–18 §§ SFB för bosättningsbaserade förmåner och av 6 kap. 15–18 §§ SFB för arbetsbaserade förmåner.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får begära att dessa personer styrker att de fortfarande har rätt till förmånen. Detta görs genom att Pensionsmyndigheten varje år skickar ut en begäran om levnadsintyg till personen. Pensionsmyndigheten skickar alltså ut levnadsintyg både för sin egen och för Försäkringskassans räkning.

Huvudsyftet med intyget är att kontrollera om förmånstagaren lever. Men intyget innehåller även frågor om civilstånd och medborgarskap som ska besvaras.

När intyget kommer tillbaka ska det vara underskrivet av förmånstagaren samt underskrivet och stämplat av en myndighet i utlandet eller i Sverige.

Följande institutioner kan intyga uppgifterna:

Pensionsmyndigheten, Försäkringskassan, svensk ambassad, svenskt konsulat, svenska kyrkan, utländsk socialförsäkringsinstitution, notarius publicus, utländsk polismyndighet och utländsk registerförande befolkningsmyndighet.

(Se 3 § Pensionsmyndighetens föreskrifter [PFS 2012:2] om levnadsintyg)

Vilket land personen bor i kan vara helt avgörande för om han eller hon har rätt till förmånen eller inte. Om Försäkringskassan begär att få in ett levnadsintyg och den ersättningsberättigade inte skickar in detta måste Försäkringskassan ta ställning till om förmånen ska betalas ut till honom eller henne i fortsättningen.

Mellan Sverige och vissa andra länder skickas informationen elektroniskt varje månad eller kvartal. Då slipper personen gå till exempelvis ambassad för att få levnadsintyg stämplat och intygat.

7.3.2 Metodstöd – levnadsintyg

Det här metodstödet beskriver hanteringen av levnadsintyg.

Metodstöd – utskick från Pensionsmyndigheten

Årligen sker fyra utskick av levnadsintyg från Pensionsmyndigheten till de olika länderna under varje månad, månaderna augusti–november. Alla som bor i ett visst land får utskicket samma månad.

När intyget kommer tillbaka ska det vara underskrivet av den försäkrade samt underskrivet och stämplat av en myndighet i utlandet eller i Sverige.

Om intyget inte kommer tillbaka inom 45 dagar efter utskicket skickas en påminnelse. Om intyget trots påminnelsen inte kommer in inom 105 dagar efter det första utskicket spärras förmånen och ett beslut (19539) om indragen förmån (spärr av utbetalning) skickas till den försäkrade.

Det ordinarie utskicket och påminnelseutskicket består av ett informationsbrev på två språk och levnadsintyget på sju språk. Utskicket för spärr av utbetalning består av ett beslut på två språk.

Metodstöd – när den försäkrade kontaktar Försäkringskassan för att få en ny blankett

När den försäkrade kontaktar Försäkringskassan och vill ha en ny blankett för levnadsintyg ska du som handläggare fråga efter hans/hennes personnummer, civilstånd och medborgarskap samt på vilket språk blanketten ska skickas.

Du väljer blankett på aktuellt språk (PM 8320 med suffix de, en, es, fr, it och gr), kompletterar den med uppgift om civilstånd och medborgarskap och skickar den med central utskrift. Pensionsmyndigheten står som avsändare på kuvertet och som återsändningsadress på svarskuvertet. Var uppmärksam på att du inte kan skriva ut blanketten lokalt och skicka den till den försäkrade eftersom rätt svarskuvert då inte kommer med.

Så här gör du:

1. Ta uppgifter om:
 - personnummer
 - civilstånd (gift, ogift eller skild)
 - medborgarskap
 - uppgift om vilket språk som intyget ska vara skrivet på
2. Hämta blanketten på det aktuella språket i blankettlagret
3. Fyll i blanketten med uppgifterna enligt punkt 1.
4. Fyll i datum när den försäkrade senast ska skicka tillbaka blanketten
5. Skicka blanketten med central utskrift.

Metodstöd – när den försäkrade kommer till ett servicekontor

Om den försäkrade kommer in på ett servicekontor och har med sig ett levnadsintyg som han eller hon vill få intygat så ska handläggaren göra det. Om den försäkrade vill ha ett nytt intyg så ska det tas fram.

Uppgiften om civilstånd ska kontrolleras och ändras om den inte stämmer.

Den försäkrade ska kunna legitimera sig och skriva under intyget. Handläggaren ska stämpla och skriva under intyget. Intyget skickas till Pensionsmyndigheten.

Så här gör du om ett nytt intyg behövs

1. Ta uppgifter om:

- personnummer
- civilstånd (gift, ogift eller skild)
- medborgarskap
- uppgift om vilket språk som intyget ska vara skrivet på

2. Hämta blanketten PM 8320 i blankettlagret

3. Fyll i blanketten med uppgifterna enligt punkt 1

4. Skicka blanketten till Pensionsmyndigheten.

Metodstöd – när den försäkrade av misstag skickar levnadsintyg via e-post till Försäkringskassan

Om den försäkrade av misstag mejlar intyget till Försäkringskassan ska du skriva ut intyget och mailet samt skicka dem med brev till Pensionsmyndigheten.

Metodstöd – när levnadsintyg kommit in till Pensionsmyndigheten

När intyget kommer in till Pensionsmyndigheten skannas det och läggs upp i Pensionsmyndighetens handläggningssystem. Samtliga intyg skickas vidare till Pensionsmyndigheten i Visby för handläggning.

Metodstöd – utländska levnadsintyg

- Om en person kommer in på ett servicekontor och har med sig ett levnadsintyg från en utländsk pensionsmyndighet så gäller följande:
- Personen ska kunna legitimera sig på samma sätt som vid svenska levnadsintyg.
- Är intyget från ett EU/EES-land så är Försäkringskassan skyldig att intyga uppgifterna i intyget.
- Om intyget är från ett land utanför EU/EES så ska Försäkringskassan intyga om intyget är på ett språk som personalen på kontoret behärskar. Är det på ett språk som ingen på kontoret behärskar så får personen själv ordna en översättning till ett språk som personalen behärskar. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har ingen skyldighet att översätta intyg som inte är från ett EU/EES-land.

Metodstöd – övrigt

Till bosatta i Finland, Norge, Danmark och Tyskland skickas som regel inga levnadsintyg. Hanteringen sker elektroniskt mellan länderna.

Läs mer

Mer information om levnadsintyg finns på Pensionsmyndighetens webbplats.

7.4 Metodstöd – IBAN

IBAN (International Bank Account Number) är en internationell standard för att identifiera ett kontonummer. Det kan bestå av upp till 34 tecken. SWIFT/BIC (Bank Identifier Code) är en internationell standard för att identifiera en bank.

De utbetalningssätt som finns i dag är utbetalning till ett bankkonto utanför IBAN-området, IBAN inom IBAN-området samt en check till hemadressen.

Försäkringskassans beslut om utbetalning är alltid i svenska kronor. Ersättningen ska sedan betalas ut i mottagarlandets lokala valuta. Det sker genom att banken växlar utbetalningen åt Försäkringskassan. Om mottagarlandets lokala valuta inte är giltig kommer betalningen att komma i retur. Ersättningen ska då betalas ut i en tredje-landsvaluta, antingen EUR eller USD beroende på vilket land det avser.

8 Vem får beskedet om utbetalning?

Detta kapitel beskriver vem som får den information om utbetalningen som Försäkringskassan skickar ut. Se även kapitel 6 för information om ställföreträdare och fullmakt.

8.1 Grundregel

Den försäkrade ska själv få beskedet om sin ersättning om han eller hon inte har en ställföreträdare.

Läs i metodstödet om när Försäkringskassan skickar utbetalningsbesked m.m.

8.2 Metodstöd – när skickar Försäkringskassan utbetalningsbesked?

Dagersättningar

Försäkringskassan skickar besked om ersättning vid varje utbetalning. Av beskedet framgår vilken förmån ersättningen avser, vilken period ersättningen omfattar och när pengarna finns insatta på kontot.

Vissa månadsersättningar

När merkostnadsersättning, omvårdnadsbidrag, handikappersättning, vårdbidrag, sjukersättning och aktivitetsersättning betalas ut första gången får mottagaren ett meddelande om detta. Därefter skickar Försäkringskassan ut ett besked i januari varje år med information om vilka dagar som ersättningen kommer att betalas ut under året. Om utbetalningen skulle ändras under året får den försäkrade eller ställföreträdaren alltid ett nytt besked.

Försäkringskassan skickar ett besked om utbetalning av assistansersättning till betalningsmottagaren vid varje utbetalning.

Digitala utbetalningsbesked via Mina sidor

Mina sidor är den försäkrades personliga sidor på forsakringskassan.se där den försäkrade själv kan starta och följa sitt ärende hos Försäkringskassan. Den försäkrade kan anmäla, ansöka, ändra sina uppgifter och se vad som händer i sina ärenden.

Den försäkrade kan se när ersättningen kommer och beloppet. För vissa ersättningar kan den försäkrade både se den kommande utbetalningen och preliminära framtida utbetalningar. Dessutom kan den försäkrade tacka nej till pappersutskick av utbetalningsbesked och endast få dem digitalt i Mina sidor. Beskeden visas på Mina sidor oavsett om den försäkrade har tackat nej till dem på papper eller inte, samt oavsett om de har en digital brevlåda eller inte – de visas alltid.

Mina meddelanden är en tjänst för säker digital post från myndigheter och kommuner. Genom att skaffa en digital brevlåda kan den försäkrade ta emot en del av de brev som Försäkringskassan skickar ut, till exempel utbetalningsbesked, kontrolluppgift med flera. Kontrolluppgifter finns inte tillgängliga på Mina sidor.

8.2.1 Om den försäkrade inte vill ha utbetalningsbeskedet

Om någon vill att Försäkringskassan endast skickar beskeden till någon annan så går det bra, förutsatt att den person som får utbetalningsbeskedet har rätt att få det, t.ex. på grund av ett godmansförordnande eller en fullmakt.

8.3 Den försäkrade har en ställföreträdare

I avsnittet beskrivs vad som gäller när en person är omyndig, har en god man, har en förvaltare eller har lämnat en fullmakt till en annan person.

8.3.1 Omyndig (underårig)

Beskedet om utbetalning skickas alltid till förmyndaren om den försäkrade inte är myndig (omyndig). Se även avsnitt 6.2

8.3.2 God man

Överförmyndaren eller domstolen kan förordna en god man för en person (11 kap. FB). Försäkringskassan behöver veta om det ingår i godmanskapet att ta emot beskedet om utbetalning. Därför behöver Försäkringskassan en kopia av godmansförordnandet. Försäkringskassan kan skicka beskedet om utbetalning till både den försäkrade och den gode mannen.

Om förordnandet är begränsat, t.ex. till hjälp med att sörja för person, har inte Försäkringskassan rätt att skicka beskedet om utbetalning till den gode mannen.

8.3.3 Förvaltare

Om en försäkrad har en förvaltare ska beskedet om utbetalning normalt skickas till denne. Även i detta fall ska omfattningen av förordnandet vara preciserat, så Försäkringskassan behöver få en kopia av det.

Om förordnandet är begränsat, t.ex. till hjälp med att sörja för person, har inte Försäkringskassan rätt att skicka beskedet om utbetalning till förvaltaren.

8.3.4 Fullmäktig

Normalt skickar Försäkringskassan beskedet om utbetalning till fullmäktigen. Det kan dock finnas undantag om fullmakten inskränker fullmäktigens rätt i denna del. Se vidare vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*.

8.3.5 Annan ställföreträdare

Den försäkrade kan ha kommit överens med exempelvis en redovisningsbyrå om att denne ska ta hand om alla ekonomiska redovisningar. Försäkringskassan kan då skicka besked om insättning till en sådan ställföreträdare under förutsättning att Försäkringskassan får en kopia av avtalet där det framgår att den försäkrade vill att beskedet ska skickas dit. Om avtalet inte omfattar sådana handlingar måste den försäkrade lämna en fullmakt för att Försäkringskassan ska kunna skicka beskedet om utbetalning till någon annan än den försäkrade. Se även kapitel 6 och avsnitt 8.2.1 samt vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*.

8.4 Den försäkrade har ingen fast adress

Om mottagaren saknar fast adress kan Försäkringskassan skicka beskedet om utbetalningen till mottagaren, c/o en annan adress eller med en poste restante-adress. Det är den försäkrades ansvar att lämna uppgift om vilken adress Försäkringskassan ska använda. Om den försäkrade saknar ställföreträdare skickar Försäkringskassan alltid besked om utbetalning i den försäkrades namn.

Om mottagaren inte har något konto och postanvisningen skickas tillbaka till Försäkringskassan måste Försäkringskassan utreda om – och i så fall hur – ersättningen ska betalas ut. Om ersättningen avser en underårig kan den exempelvis betalas ut till ett

konto med överförmyndarspär om Försäkringskassan saknar uppgift om adress till förmyndaren (JO-beslut 4811-2003).

9 Arbetsgivardeklarationer och kontrolluppgifter

Detta kapitel beskriver de grundläggande reglerna om hur Försäkringskassan ska göra arbetsgivardeklarationer och när Försäkringskassan ska utfärda en kontrolluppgift.

9.1 Ändrade regler från 1 januari 2019

Tidigare skulle Försäkringskassan betala in arbetsgivaravgifter och avdragen skatt i klumpsummor under året. Vid årets slut lämnades kontrolluppgifter som angav hur mycket ersättning varje individ hade fått och vilka belopp som hade betalats in i arbetsgivaravgifter och preliminärt avdragen skatt.

Från och med den 1 januari 2019 ska Försäkringskassan deklarerar dessa uppgifter varje månad. Någon kontrolluppgift behöver inte lämnas (se 15 kap. 8 § första stycket 3 SFL). Du kan läsa mer om övergången från kontrolluppgifter till arbetsgivardeklarationer på individnivå i avsnitt 9.5.1. Se dock undantag nedan.

9.2 I några situationer ska kontrolluppgift lämnas

Det finns några situationer då kontrolluppgifter ska lämnas även efter den 1 januari 2019. Dessa är betald ränta (KU25) och näringsbidrag (KU70).

Läs mer

Se även Manual *för Arbetsgivardeklaration/Kontrolluppgift*

9.3 Arbetsgivardeklaration på individnivå

26 kap. 19 a § SFL

En arbetsgivardeklaration ska även för varje betalningsmottagare innehålla uppgift om

- 1.den ersättning för arbete som utbetalaren är skyldig att göra skatteavdrag för,
- 2.den ersättning som utbetalaren är skyldig att göra skatteavdrag för enligt 13 kap. 3 och 4 §§,
- 3.skatteavdragets belopp,

[...]

Den som betalar ut ersättning som är skattepliktig enligt IL ska göra skatteavdrag för preliminär skatt. Hur det går till beskrivs i kapitel 3. Den som är skyldig att göra skatteavdrag ska lämna en skattedeklaration (26 kap. 2 § 1 SFL).

Försäkringskassan är skyldig att lämna arbetsgivardeklaration varje månad (se prop. 2016/17:58 s. 56). Sedan den 1 januari 2019 ska arbetsgivardeklarationen innehålla uppgifter per betalningsmottagare på individnivå. Vilka uppgifter som ska uppges framgår av 26 kap. 19 a § SFL.

Bestämmelserna om skyldighet att lämna skattedeklaration i form av en arbetsgivardeklaration är inte utvidgad jämfört med vad som tidigare har gällt för Försäkringskassan.

(Prop. 2016/17:58 s. 57)

Enligt punkt 1 ska en arbetsgivardeklaration för varje betalningsmottagare innehålla uppgift om den ersättning för arbete som utbetalaren är skyldig att göra skatteavdrag för. Skatteavdrag ska enligt huvudregeln i 10 kap. 3 § första stycket SFL göras från kontant ersättning för arbete. I 10 kap. 3 § andra stycket SFL anges vilka olika ersättningar som vid tillämpningen av lagen ska räknas som ersättning för arbete.

Läs mer

I kapitel 3 kan du läsa om vilka av de förmåner som Försäkringskassan administrerar som är skattepliktiga.

Enligt punkt 2 ska arbetsgivardeklarationen för varje betalningsmottagare även innehålla uppgift om den ersättning som utbetalaren är skyldig att göra skatteavdrag på, bland annat enligt SINK.

Uppgift per betalningsmottagare om skatteavdragets belopp och den ersättning som utbetalaren är skyldig att betala arbetsgivaravgifter för ska också lämnas i arbetsgivardeklarationen.

(Prop. 2016/17:58 s. 185 f.)

9.4 Försäkringskassan är skyldig att meddela betalningsmottagaren

34 kap. 3 a § SFL

Den som är skyldig att lämna uppgifter om en viss betalningsmottagare i en arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. 19 a–19 c §§ ska senast den dag då arbetsgivardeklarationen ska ha kommit in till Skatteverket informera den som uppgifterna avser om de uppgifter om denne som lämnas i arbetsgivardeklarationen.

Den som gör en ändring eller ett tillägg av uppgifter om en viss betalningsmottagare enligt 26 kap. 40 § ska senast den dag då uppgifterna lämnas till Skatteverket informera den som uppgifterna avser om de uppgifter om denne som lämnas till Skatteverket.

[...]

Informationen till den som uppgifterna gäller ska lämnas senast den dag då arbetsgivardeklarationen ska ha kommit in till Skatteverket. Informationsskyldigheten kan fullgöras genom en lönespecifikation som skickas ut i samband med löneutbetalningen, om uppgifterna i lönespecifikationen överensstämmer med de uppgifter som lämnas i arbetsgivardeklarationen.

Enligt 26 kap. 40 § SFL ska ändring eller tillägg av uppgifter om en betalningsmottagare göras om en uppgift som har lämnats i en arbetsgivardeklaration är felaktig eller om en uppgift saknas. Av andra stycket framgår att den som gör en ändring eller ett tillägg av uppgifter om en viss betalningsmottagare senast den dag då uppgifterna lämnas till

Skatteverket ska informera den som uppgifterna avser om de uppgifter om denne som lämnas till Skatteverket.

(Prop. 2016/17:58 s. 190).

Försäkringskassan lämnar informationen på mottagarens utbetalningsbesked, se avsnitt 9.5.2.

9.4.1 Ändring av uppgifter

26 kap. 40 § SFL

Om en uppgift avseende en viss betalningsmottagare som har lämnats i en arbetsgivardeklaration eller en förenklad arbetsgivardeklaration är felaktig, ska den deklarationsskyldige snarast ändra uppgiften. Om en uppgift saknas, ska den deklarationsskyldige snarast genom tillägg lämna de uppgifter som behövs.

Ändring eller tillägg av uppgifter ska dock inte göras efter utgången av det sjätte året efter det kalenderår som uppgiften hänför sig till.

26 kap. 41 § SFL

Ändring eller tillägg av uppgifter om betalningsmottagare ska göras skriftligen.

I paragrafen beskrivs när uppgifterna i arbetsgivardeklarationen måste ändras. Om en uppgift avseende en viss betalningsmottagare som har lämnats i en arbetsgivardeklaration är felaktig, ska den deklarationsskyldige ändra uppgiften. Om en uppgift saknas, ska den deklarationsskyldige genom tillägg lämna de uppgifter som behövs.

Skyldigheten att ändra och göra tillägg av uppgifter gäller inte bara sådana uppgifter som har betydelse för den deklarationsskyldiges beskattning utan omfattar alla uppgifter om betalningsmottagare som har lämnats eller skulle ha lämnats i en arbetsgivardeklaration. Det skulle till exempel kunna inträffa att fel betalningsmottagare har angetts. En sådan uppgift påverkar inte beslutet om skatteavdrag eller arbetsgivaravgifter.

Uppgifter om ändring eller tillägg ska lämnas snarast. Det är således inte fråga om att den deklarationsskyldige ska hantera detta i nästkommande arbetsgivardeklaration.

Lagstiftaren ansåg inte att det skulle vara lämpligt att ändringar och tillägg görs under hur lång tid som helst. Därför ska ändring eller tillägg av uppgifter inte göras efter utgången av det sjätte året efter det kalenderår som uppgiften hänför sig till. Tidsfristen är satt med hänsyn till tiden för omprövning av beslutet om slutlig skatt.

Det finns alltså en *möjlighet* att begära omprövning enligt 66 kap. SFL och en *skyldighet* att ändra en felaktig uppgift om en betalningsmottagare som har lämnats i en arbetsgivardeklaration eller genom tillägg komplettera med en uppgift som saknas om en betalningsmottagare. Den deklarationsskyldige kan begära omprövning och göra ändringar och tillägg i samma handling eller genom en och samma åtgärd i Skatteverkets e-tjänst.

(Prop. 2016/17:58 s. 188 ff.)

9.5 Metodstöd – kontrolluppgifter och månatlig arbetsgivardeklaration på individnivå

Det här metodstödet beskriver när Försäkringskassan ska utfärda kontrolluppgift och månatlig arbetsgivardeklaration på individnivå samt vad som kan vara orsaker till att kontrolluppgiften eller arbetsgivardeklarationen blir felaktigt upprättad.

9.5.1 Metodstöd – kontrolluppgifter till och med beskattningsår 2018

När den försäkrade blir beviljad ett bruttobelopp av en skattepliktig ersättning förmedlar Försäkringskassan en del av det beviljade beloppet till Skatteverket. Skatteavdraget tillgodoförs sedan den försäkrades skattekonto när kontrolluppgiften har lämnats in, dock senast den 31 januari 2019 för beskattningsåret 2018 (det år inkomsten betalades ut). Försäkringskassan kan inte återföra någon avdragen skatt efter detta datum. Försäkringskassan utfärdar kontrolluppgift om försäkringsutbetalningar (KU18 och KU19), kontrolluppgift för betald ränta (KU25) och kontrolluppgift för näringsbidrag (KU70). På kontrolluppgiften står hur mycket pengar den försäkrade har fått beskattningsåret 2018 och hur mycket skatt som dragits av.

När den försäkrade beviljas till exempel sjukersättning (brutto) betalar Försäkringskassan ut ett nettobelopp efter att ha gjort skatteavdrag. Skatteavdraget förmedlas till Skatteverket och tillgodoförs den försäkrades skattekonto när kontrolluppgiften har lämnats in slutet av januari 2019. Försäkringskassan lämnar kontrolluppgifter både till Skatteverket och till den försäkrade.

9.5.2 Metodstöd – månatlig arbetsgivardeklaration på individnivå från och med beskattningsår 2019

Utbetalningar av skattepliktiga förmåner som sker under en månad ska redovisas till Skatteverket efter månadsskiftet. Det innebär att varje månad i princip betraktas på samma sätt som ett helt inkomstår har gjorts hittills.

När den försäkrade beviljas till exempel sjukersättning (brutto) betalar Försäkringskassan ut nettobeloppet efter att ha gjort skatteavdrag. Skatteavdraget förmedlas till Skatteverket och tillgodoförs den försäkrades skattekonto i början av månaden efter utbetalningen. Därefter kan Försäkringskassan inte återföra någon avdragen skatt. Utbetalningsdatum styr vilken månad som påverkar individens arbetsgivardeklaration (enligt kontantprincipen). Rapporterad skatt kan bara sänkas fram till att underlaget har rapporterats till Skatteverket. Efter det att arbetsgivardeklarationen är "stängd" för månaden är det bara tillåtet att ändra inkomsten (bruttobeloppet). Skatt kan därför bara återbetalas under innevarande månad, det vill säga innan månaden är "stängd".

Läs mer

Se även manualer för följande uppdaterade programbilder som finns under Serviceåtgärder i ÄHS:

- Manual för Arbetsgivardeklaration/Kontrolluppgift
- Manual för Utbetalning av returer/Återbetalning av skatt SA, AL, YL, VB, OMV, MEK
- Manual för Utbetalning av returer TFP, FP, AMP, ETA/Återbetalning av skatt DAG
- Manual för Bokför SA, AL, YL, VB, OMV, MEK

Manualerna kan du även hitta på FIA under:

- Försäkring/Utbetalningar/Instruktioner
- Försäkring/Utbetalningar/Arbetsgivardeklarationer och kontrolluppgifter.

Kontrolluppgiften (KU25 och KU70) och den månatliga arbetsgivardeklarationen på individnivå ligger till grund för Skatteverkets beslut om slutlig skatt, pensionsgrundande inkomst och för att han eller hon ska bli tillgodoräknad de skatteavdrag som Försäkringskassan har gjort vid utbetalningar under månaden eller beskattningsåret. På kontrolluppgiften står hur mycket pengar den försäkrade har fått året innan och hur mycket skatt som dragits av.

På utbetalningsbeskedet kommer följande information att framgå för utbetalningar från och med 1 januari 2019.

”Spara ditt besked om utbetalning till deklarationen eftersom du inte får någon kontrolluppgift från oss. På Skatteverkets Mina sidor kommer du att kunna se vilka skattepliktiga utbetalningar och vilken avdragen skatt som vi och andra utbetalare gjort under året”.

9.5.3 Metodstöd – ”skrivfel”

Det här metodstödet beskriver i vilka situationer inkomst och avdragen skatt kan korrigeras, trots att arbetsgivardeklarationen på individnivå (AGI) är fastställd för aktuell månad. Dessa situationer kallas för *skrivfel*.

Enligt överenskommelsen med Skatteverket kan inkomst och skatt korrigeras under innevarande beskattningsår i följande undantagsfall:

- misstagsutbetalning (*condictio indebiti*)
- utbetalning till ett konto som tillhör en annan person än den försäkrade
- utbetalning till fel person när handläggaren har beviljat ersättning men registrerat beslutet på fel personnummer
- felutbetalning av vissa förmåner vid dödsfall där ersättning har betalats ut efter dödsfallsmånaden
- beslut om en skattepliktig ersättning som skulle ha varit skattefri.

Läs mer

Du kan läsa mer om hur du korrigerar inkomst och avdragen skatt för respektive förmån, bidrag eller ersättning på Försäkringskassans intranät Fia, under Försäkring/ Utbetalningar/Instruktioner.

9.5.4 Metodstöd – bokföring och öppna poster

Alla utbetalningar, inbetalningar, returer, omföringar, korrigeringar och återbetalning av skatt genererar bokföringstransaktioner. Detta gäller även återkravsbeslut. Alla dessa bokföringstransaktioner påverkar den försäkrades kontrolluppgift och månadsvisa arbetsgivardeklaration på individnivå om det är frågan om skattepliktiga ersättningar. Om en handläggare har gjort en felaktig registrering eller missat att till exempel registrera en händelse (till exempel en inbetalning) så ska han eller hon göra dem med hjälp av bokföringsbilden. Arbetsgivardeklarationen för en viss individ kan ändras vad gäller det bruttobelopp som har betalats, men avdraget för preliminär skatt kan bara ändras under innevarande månad.

Försäkringskassan gör regelbundet avstämningar mellan det som är bokfört i ekonomisystemet och det som är registrerat som lokal utbetalning, inbetalning, retur och omföring i förmånssystemet. Det innebär att registreringar i förmånssystemet på ett belopp matchas mot en post i ekonomisystemet på samma belopp. De poster som inte kan matchas blir kvar som öppna poster. Anledningen till att det uppstår öppna poster är i de allra flesta fallen att en handläggare av misstag har lagt in fel uppgifter.

Händelser som genererar öppna poster är:

- Returer som inte har åtgärdats eller blivit dubbelt utbetalda
- Lokal utbetalning som inte har bokförts i förmånssystemet
(*lokal utbetalning via Agresso eller direktbetalning*)
- Bokförd utbetalning i förmånssystemet som inte har betalats ut till den försäkrade
- Inbetalning eller återbetalning från den försäkrade som inte är bokförd i förmånssystemet
(*Inbetalning aviseras till handläggaren via ärendehanteringssystemet ÄHS*)
- Felregistreringar i förmånssystemet
- Felaktiga utbetalningar till socialnämnd och till Kronofogden.

Den öppna posten visar att det inte är samma information i ekonomisystemet som i förmånssystemet. Det kan innebära att Försäkringskassan redovisat fel inkomst och skatt till Skatteverket, vilket genererar fel i den försäkrades kontrolluppgift för beskattningsåret 2018 eller tidigare och månadsvisa arbetsgivardeklaration på individnivå för beskattningsår 2019 eller senare. Den försäkrade kan då behöva betala kvarskatt till Skatteverket.

10 Preskription och överlåtelseförbud

I detta kapitel beskrivs reglerna kring preskription och överlåtelseförbud.

Läs mer

Reglerna om hur långt tillbaka i tiden ett återkrav av felaktig utbetalning kan sträcka sig finns beskrivna i vägledning 2005:3 *Återkrav*. När fordringen preskriberas finns beskrivet i vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

Observera att de regler som beskrivs i detta kapitel inte ska blandas ihop med de regler som finns om hur långt tillbaka i tiden en ersättning kan beviljas. Det finns till exempel bestämmelser i 42 kap 6 § SFB om arbetsskadeförsäkring om att en ansökan om ersättning ska göras inom sex år från den dag ersättningen avser.

10.1 Preskription

107 kap. 12 § SFB

Om en ersättning enligt denna balk inte har lyfts före utgången av andra året efter det då beloppet blev tillgängligt för lyftning, är fordran på beloppet preskriberad.

Regeln innebär att den som har beviljats ersättning från Försäkringskassan, men inte har tagit emot utbetalningen före utgången av preskriptionstiden förlorar rätten till utbetalningen. Om en ersättning som har satts in på den berättigades konto inte kommer i retur har beloppet redan kommit mottagaren till handa och är att jämställa med ett utkvitterat belopp. Rätten till en sådan ersättning blir då inte preskriberad.

Preskriptionstiden inleds när det första utbetalningsförsöket görs, eller skulle ha gjorts om det inte var känt att utbetalningsförsök var meningslösa (exempelvis om det saknades kontouppgifter och adressuppgifter).

Om betalningen kommer i retur från banken och ingen ny betalning görs inom preskriptionstiden är ersättningen preskriberad. Det innebär att betalningen inte ska göras om. Om Försäkringskassan har begått något fel, t.ex. inte hanterat returen i rimlig tid, kan skadestånd bli aktuellt.

En betalning som hålls inne med stöd av 112 kap. 3 § SFB preskriberas inte.

Tidigare har 107 kap. 12 § SFB tolkats som att preskriptionstiden inleds när tidsperioden som ersättningen avser har passerats, vilket innebar att en ansökan om ersättning behövde göras inom viss tid. Den nuvarande tolkningen, att preskriptionstiden inleds i samband med utbetalningen, medför att 107 kap.12 § inte begränsar hur långt tillbaka i tiden en förmån kan beviljas.

Läs mer

För barnbidrag, underhållsstöd och bilstöd finns särskilda preskriptionsbestämmelser, se respektive vägledning.

Du kan läsa mer om skadestånd på Fia under Omprövning, överklagande och skadestånd.

107 kap. 16 § SFB

Preskriptionslagen (1981:130) gäller för en enskilds fordringar enligt balken endast när detta är särskilt angivet.

10.2 Överlåtelseförbud

107 kap. 9 § SFB

En försäkrads fordran på ersättning som inestår hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten får inte utmätas. En fordran på sådan ersättning får inte heller pantsättas eller överlätas innan den är tillgänglig för lyftning.

107 kap. 10 § SFB

Bestämmelserna i 9 § hindrar inte utmätning enligt bestämmelserna i 7 kap. utskökningsbalken.

107 kap. 9 § SFB innebär att äganderätten till ersättningen inte får föras över till en annan person innan den är utbetalad.

Utöver utmätning enligt bestämmelserna i 7 kap. utskökningsbalken kan en försäkrads fordran på ersättning enligt SFB som inestår hos Försäkringskassan inte utmätas innan ersättningen har betalats ut till den försäkrade.

En fordran på ersättning enligt SFB får inte pantsättas eller överlätas innan utbetalning, men efter utbetalning förfogar den försäkrade fritt över pengarna.

När den försäkrade har gett någon fullmakt att ta emot en betalning bör Försäkringskassan vara vaksam på att inte överlåtelseförbudet överträds. Om utbetalningen tas emot för den försäkrades räkning kommer fullmakten inte i konflikt med förbudet mot att överlåta ersättning, men om det handlar om att överföra äganderätten till ersättningen bör fullmakten inte godtas och betalningen göras till den försäkrade i stället. Det är alltså viktigt att handläggaren tar reda på ändamålet med fullmakten för att kunna göra en bedömning av om den strider mot överlåtelseförbudet i 107 kap. 9 § SFB. Har till exempel socialtjänsten lånat ut pengar till den försäkrade och han eller hon i syfte att återbetala lånet skriver en fullmakt som innebär att socialförsäkringsförmånen betalas ut direkt till socialtjänsten, står fullmaktsförfarandet i strid med överlåtelseförbudet. Med tanke på överlåtelseförbudet bör en fullmakt godtas endast om det står klart att det inte är fråga om en överlåtelse.

Källförteckning

EU-rätt

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Lagar och förordningar

Socialförsäkringsbalken

Föräldrabalken

Utsökningsbalken

Ärvdabalken

Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Utsökningsförordningen (1981:981)

Förordningen (1982:366) om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan

Lag (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Lagen (1991:1047) om sjuklön

Förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

Bokföringslagen (1999:1078)

Inkomstskattelagen (1999:1229)

Socialavgiftslagen (2000:980)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Förordningen (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Lagen (2005:130) om dödförklaring

Lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453)

Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare

Fängelselag (2010:610)

Skatteförfarandelag (2011:1244)

Skatteförfarandeförordningen (2011:1261)

Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Förvaltningslagen (2017:900)

Föreskrifter

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1996:24) för tillämpning av förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2007:5) om utbetalning till socialnämnden av retroaktivt beviljad periodisk ersättning med stöd av 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2010:4) om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2017:6) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2012:2) om levnadsintyg

Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2014:8) om avdrag vid institutionsvistelse

Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden

FKRS 2016:06, *Gränsen mellan återkrav och condictio indebiti*

FKRS 2020:05, *Retroaktivt utbetalad ersättning*

FKRS 2021:02, *Tillämpning av samordningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken*

Förarbeten

Prop. 1982/83:3 *om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet*

Prop. 1988/89:33 *om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård*

Prop. 1992/93:30 *om ändring av begreppet arbetsskada*

Prop. 2001/02:164, *Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad*

Prop. 2006/07:59, *Vissa sjukförsäkringsfrågor m.m.*

Domar

NJA 1947 s. 634

RÅ 1988 ref. 43

RÅ 2001 ref. 58

RÅ 2007 ref. 21

FÖD 1987:17

Kammarrätten i Jönköpings domar den 22 februari 2011 målen nr 1276-10 och 2781-10

Vägledningar

Vägledning (2004:6) *Statligt personskadeskydd*

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*

Vägledning (2005:2) *Fordringshantering hos Försäkringskassan*

Vägledning (2005:3) *Återkrav*

Vägledning (2008:2) *Statligt tandvårdsstöd*

Vägledning (2012:2) *Handikappersättning*

Vägledning (2018:1) *Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen*

Övrigt

www.skatteverket.se

Skatteverkets ställningstagande 2011-05-05, dnr 131 302727-11/111

Kronofogdens information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön, KFM M 2014:2

JO-beslut 4811-2003

Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2001:2) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd